

కీర్తిశేషులైన రావుబహదూరు

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి

గ్రంథములు

ప్రహసనములు

మొదటి సంపుటము.

1. ఆపూర్వబిహ్వచర్య ప్రహసనము
2. విచిత్రవివాహ ప్రహసనము
3. మ 'బిధిర ప్రహసనము
4. ... ప్రహసనము
5. ... రగానవిసోద ప్రహసనము
6. కలహప్రియా ప్రహసనము
7. మహామహోపాధ్యాయప్రహసనం
8. యోగి -

9. మ... వంశక
10. ఆనందయశస్వ ప్ర॥
11. కలిపురుషశతైశ్చరగ విలాసము
12. వేశ్యాప్రియా ప్ర॥
13. కౌతుక...
14. ...

... విని మొదటి భాగ

... ము

నాట

మొదవ సంపుటము.

... వివాహము

... వహారము

(మూలములు)

4. మహారణ్యపురాధిపత్యము

5. ప్రహ్లాదనాటకము

6. సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకము

7. దక్షిణగోగ్రహణము

8. వివేకదీపిక

భాషాంతరీకృత నాటకములు

మూడవ సంపుటము.

1. చమత్కార రత్నావళి

2. రాగమండరి

...

...

...

...

...

...

బంధములు

...

...

1. సత్యజ్ఞా పూర్వదేశయాత్రలు

(1, 2 భాగములు)

...

...

...

గ్రహము

...

శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము.

By

K. VEERESALINGAM

ప్రీతి క.

- చ. నిరియోక యంత చేతులుటచేతనె మత్తిలి ముందు కీడుమే
 క్కరపెడివాఁ దొకండు గలఁడందుఁ దలంపక పెక్కుదోసముల్
 జరపెడి వారినేన్ దగుదొసంగిడి పిమ్మటఁబ్రోచువేల్పు దా
 నరగున నేలుఁగాత గురుసామిని వేంకట సుబ్బ రాయనిన్.
- సీ ఏవాఁడు జగముల నెల్లను నొక్కటఁ దలఁపులోననే తాను గలుగఁజేయు
 నెవ్వఁడుకనఁబడ కల్లచోటులనుండి యన్నింటిననయంబు నరసిప్రోచు
 నెవ్వని యిచ్చమై నెల్లమైతాల్పులు దివికినేగుదురు బొందిగమిఁ బాసి
 యెవ్వఁడు నెఱిఁదప్ప కెపుడునుండెడివారికెన్నఁడుఁదలుఁగనియెలమిఁగూర్చు
 నట్టివేలుపువాఁన నలవిగాని కనికరంబున నెనలేని కలిమి యొసఁగి
 రమణఁ గొల్ల వేంకట సుబ్బరాయసెట్టి నతనితమ్మునిగురుసామినరయు గాత.
- క. బటువు జగమ్ములఁ గలయ, న్నిటికిని దొరయైన యట్టి నెఱవేలుపు వేం
 కటసుబ్బ రాయసెట్టిని, దిటపుగ గురుసామిసెట్టిఁ దిరముగమనుచున్.
- సీ ఏవారియింటి పేరిజ్జగంబునఁదొల్లి గుఱ్ఱము వారని కుదిరియుండి
 కొల్లగా రోయిఁవిఁగోరు వారలఁదప్ప గడను గొల్లావారుగాఁగ మాతె
 నెవ్వరి కొలమునలెల్ల సింగనసెట్టి మొదటివాఁడయి పేరు మోచియుండె
 నెవ్వరి తాత పేరెన్నికకును నెక్కి సుబ్బరాయలుసెట్టి సొబగుమీతె
 మిపుల సరివారిలోన గారవముఁగాంచి, యెసఁగినట్టి వేంకయసెట్టి యెవరితండ్రి
 యట్టివేంకట సుబ్బరాయలునుదమ్ముఁ, డై నగురుసామిసెట్టియునలరుచుండ్రు.
- చ. ఆదవిమెగంబు లందమగునట్టి పులుంగులు నున్నతోటయె
 క్కడఁ గనువారివేడ్కకయి కమ్మలపండువు గాఁగనుండునే
 కడఁ బలువంతలెల్లఁ జనికొంచెడివారికిఁ గాఁగఁగూరుపం
 బడిన వెడందసాల చెలువంబగుఁ జూపఱకమ్ము విందుగాక.
- ఉ ఎక్కడఁ గూడి వాయములనేపురు తీర్చెడుగొప్పకొల్పి వే
 తెక్కడనీడులేక తగు నెక్కడఁ బిల్లలకన్ని విద్వేయం
 జక్కఁగ నేర్పితేలువఁగఁ జూచిన విద్వేలసాలయొప్పుఁ దా
 నెక్కడ గొప్పకోట యొకఁడింపగు దండులు నిండియుండఁగన్.

- సీ. ఏవీటితూర్పున నెసఁగును సంద్రంబు డాయరాని యగడ్డయో యనంగ
 నేప్రోలినుండి కామింతలోఁ బొగబండు లెల్లెడలకు నిచ్చ లేగివచ్చు
 నేనేలఁ బొగయోడ లిండుకలో దీవి వారి నైనను గొనివచ్చినిలుచు
 నెచ్చోట నాజెము లదొత్తుచుండెడు జానుమీతెడు టలకసాలయుండె
 రాణిగారికి మాటుగా రాచజీకము, వెలయఁ జెల్లించు దొర తనకొలుపువారి
 తోడనెచ్చట నెప్పుడుఁ గూడియుండు, నట్టి చెన్నపట్టణమున కలరువేడ్క.
- సీ. ఏనొకపనిమీఁద నేగియున్నపుడు నాకూరిమి నెయ్యఁదొ కాదుమంచి
 సుబ్బరాయలు నాయఁ డబ్బరమగు వాని నెల్లనా కావీట నెలమిమీఱఁ
 జూపుచు నొకనాఁడు సుబ్బరాయలునెట్టి గరియింటికి నన్ను గారవమునఁ
 గొనిపోవదవ్వగ గురుసామి పెట్టియు నన్నయు నెదురుగా నరుగుదెంచి
 మేడమీఁదికిఁ గూరిమి మీఱనన్ను, నెలమిఁ గొనిపోయితమ్మలమ్మలనొసంగి
 కరముమరియాడయొనరించిసరసనొక్క, కుర్చిమీఁదఁగూర్చుండనొనర్చియవల
- తే. సేమమారసి మఱికొంతసేపు వేడ్క
 ముచ్చటలతోడ నచ్చటఁ బ్రొద్దుపుచ్చి
 మాటవెంబడిపాండుకొమాళ్ళకతను
 గొలఁదిగాఁదెనుఁగునఁజేయఁగోరుటయు.
- క. కొల్లావారలు పెల్లగ, నెల్లెడలను బేరువడుట నెన్నెన్నియొ డా
 వళ్ళును బలునత్తరువులు, గొల్లగ నిలుపుటయు నెంచి కొంకవి మదితోన్.
- తే. నేను నీకొని యిమ్మాడ్కి దీని వ్రాయఁ
 బూనినాఁడను దెలుఁగునఁ బొలుపుమీఱ
 వారికెప్పుడు మేలునుగోరునట్టి
 కందుకూరి వీరేశలింగమనువాఁడ.

శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము.

(అచ్చతెనుగు భారతము)

ప్రథమాశ్వాసము

చ. సిరులను గూర్చితో నొసంగి సేగి యొకించుకయొసజేర సీ
కరయుచు మంచివారి ననయంబును బ్రోచుచుఁ జెడ్డవారలన్
సెరగులపాలు సేయుచును సేమము మీఱ జగమ్ము లేలుచుం
దిరముగ నుండినట్టి యలచేవరఁ గొల్చెద నెల్లయప్పుడున్.

వ. ఇట్లు జగమ్ములనెల్లం దల్లియుఁ దండ్రీయు నేలికయునయి యెల్ల
యెడల నిండియుండు నాదండివేలుపు నుల్లంబున వెల్లివిరియు నింతం
తనరాని సంతసంబున మంతనంబున నెంతయుం గొనియాడి పేడికొని
యీమేటిచేవరకు నాపయింగల వెలలేని కూరిమి పేరిమిని నేనొన
రింపఁబూనిన యీక్రాంతపాత్రులునకు మొదలెట్టిదనిన. 2

తే. మున్ను నైమిశ మనుకాన నున్నయట్టి
తపను లొకవాఁడు సూతుని తఱిసి జేరి
భరతుకొలమునఁ గల రాచవారి కతలఁ
జెప్పమని వేడ నతఁడిట్లు చెప్పఁ దొడఁగె.

3

సీ. సొగసుఁగోటలమీఁది మగతాలసింగముల్

చౌదంతి నిచ్చలు జంకువఱుప

మేటియగడ్డలు వీటిబోటులకును

జలువచెల్వలతోడి చెలిమి నొసఁగఁ

బసిఁడిమేడలమీఁద నెనఁగుకొల్లంటుల

చెలువ మచ్చరబోంట్లఁ జిన్నపుచ్చఁ

జూవుఁదోటలలోని తావుల తేనియల్

చిలుగాలువల వెంటఁ జేలఁదడపఁ

దాతఁ బాటులు చమవులఁ దప్పుపట్ట,
రాకొమరు లని రామునిఁ జొకనేయ
బేరు లొడమితేసికి బదుఘృగ కొనఁగ,
వెలయు నేనుంగు వేరిటి వీ డొకండు.

4

వ. అందు.

5

తే. ఏకొలంబునఁ దగఁబుట్టి నేవుమీఱ,
సరిగ నహంబుండువేల్పులసామియయ్యె
నట్టి చందురువంగడ మందుఁ బొడమి,
శంతనుండనునొడయందుజగములేతె.

6

తే. ఆపుడమితేడు మిన్నేటియందు నొక్క,
కొడుకుఁగని భీష్ముఁడనుపేరుకూర్కిఁబెట్టి
చదువు సాములు నేర్పించి సంతసమున
నుండి యొకనాఁడువేటకు నొకఁడునేసి.

7

తే. జమునదావునఁ దిరుగుచు నమరఁ గాంచెఁ
దొగలవిందును నగియెడి మొగముదానిఁ
బసిడి నెగ్గులెన్నెడి మేఘమిసిమిదానిఁ
బడలెఁ గడపెడుదానిని బడలె నోర్తు.

8

క. కనుఁగొని జన్మని సోయగ,
మునకు న్నదిలోన మెచ్చి మొసినవేళ్ళన్
దసవలపు బయల్పడ ని,
ట్లనియెం జేరువనుజేరి యా ముద్దియనోన్.

9

క. ఎవ్వరిదానవు నీవే,
రెవ్వరు మఱియొడ నిట్టు లేటికిఁ గడపఁ
జన్మనిరో యెఱిఁగింపుము,
నెవ్వడి నీతండ్రి యెవట నిలుచునొ నాకున్.

10

వ. అని యడిగి యప్పు డప్పడంతివలన సంతయుం దెలిసికొన్నవాడై
యా చేడియతోడఁ గూడంజని దాని తండ్రియగు బెస్తలతేసిం గని
తన యూరునుం బేరును నెఱింగించి ముమ్ముద్దియం దనకిమ్మని
వేడిన నుల్లంబునఁ బెల్లు సంతసిల్లి యల్లన నడంకువ తోఁప నా
పుడమితేని కఠం డిట్లనియె,

11

సీ. నాకూతు రిది కొన్నినాళ్ళకు ముం దొంటి
గా నేట నోడను గడపుచుండఁ
దపసి పరాశరుఁ డపుడు తాఁ జనుదెంచి
పడఁతుక నడపంగఁ బడవ నెక్కి
యేటితోపలి దీవి కేగి యచ్చట దీని
వలచి కన్నెఱికంబువాయకుండ
మెప్పులు తగనిచ్చి యొప్పించి మఱికూడి
వ్యాసుండు నాఁ జను పట్టినపుడ
పడసి నడచెను దననారి మడఁతియొడలఁ
దాని యామడ దవ్వగుదాఁక నలమ
మక్కువనొనర్చి వ్యాసుండు నిక్కువంపుఁ
దపసియై యొక్కయడవికిఁ దానునిరిగె.

12

ఉ. దీనిని మీకొసంగెదను దేవరకీబిడ గన్న పట్టినన్
తేనిఁగఁజేసి మీకుఁగలనేలను నేలఁగఁజేయఁగావలె
స్మానకయింతపాటి చిఱుమన్నన యీదగు నన్నవిన్ననై
మేనువడంకఁగాఁ గదలి మెల్లననింటికిఁబోయి నెవ్వగఁ.

13

ఆ. ఎల్లరాచపనుల నెడపెట్టి వలవంతఁ,
బాన్పుఁజేరి యొంటి వగుచుండఁ
దండ్రి తలఁపుఁదెలిసి తడయక భీష్ముండు,
పల్లెదొరనుగలిసి పలుకులాడి.

14

సీ. తానువడుగుందన మూనంగ వట నెల్ల
 వారును వినుచుండఁ బ్రతినవట్టి
 జాలరిదొరతోడఁ జాల నమ్మికపుట్టఁ
 బలుదెఱంగులఁజెప్పి పదిలపఱిచి
 సత్యవతినిదెచ్చి సరగునఁ దండ్రికీఁ
 బెండిలిగావించి పెంపుమెఱసి
 తనచేతిబలిమిని ననిలోనజేడుల
 నందఱునోడించి యదిమి వారి
 వలనఁ గప్పముల్ గొని తండ్రినలరఁజేయ,
 సత్యవతితోడికూటమిశంతనుండు
 చెలఁగి చిత్రాంగదుండు విచిత్రవీర్యుఁ,
 డనఁగనలరారుకొమరులఁగనియెనంత.

15

ఆ. వారు జవ్వనమును బడయకముందఱ,
 శంతనుండు మేను జాఱవడిచెఁ
 దండ్రిచావఁ బెద్దతమ్ముని భీష్ముండు,
 పుడమి కొడయఁడుగను-బూసచేసె.

16

సుగంధి. పొంగి యేరిఁ బూరికై నఁ బోల్పకుమ్మ మీఱఁ జి
 త్రాంగదుండు పోరి కెల్ల దండివారిఁ జీరఁ జి
 త్రాంగదుండు వేల్పుదిట్ట తాకి కయ్యమిచ్చి యా
 పొంగడంచి మించి త్రుంచిపోయె వేయు నేటికిఁ

17

తే. అన్న పోయినపిమ్మట సతనితమ్ము,
 నావిచిత్రవీర్యుని భీష్ముడపుడతెచ్చి
 దొరతనంబిచ్చి వెలయించివరువ మొదవి,
 వెలయునతనికిఁ బెండ్లి గావించునెంచి.

18

- ఆ. కాళితేఁడు తనదు కన్నియలకుఁబెండ్లి,
 సేయనెంచి యుంటచెప్పనరిగి
 ముగురుకన్నియలను ముంగలనరదంబు,
 పయినిఁ బెట్టుకొంచుఁబయికిఁబోవ. 19
- క. ఎకిమీలెల్లను దాఁకుడు,
 నొకఁడు నృగఁటిమి నెదిర్చి యుక్కఱివారల్
 గకవికలు గాఁగనమ్ముల,
 సెక లన్మలమలను మాడ్చి చెదరఁగఁజేసెన్. 20
- ప. మఱియును. 21
- ఆ. చుట్టుముట్టనట్టి దిట్టలనందఱు,
 నిలిచిపాఱుదోలి గెలుపుఁగాంచి
 శ్రోవలోన సాభ్యుఁదూలించి మరలించి,
 వెలఁదుకలనుగొంచు భీష్ముఁడరిగె. 22
- తే. అరిగి యంబ యంబాలిక యంబికయును,
 ననెడుమూపురలోఁబెద్దదె నయంబ
 తననుఁడెందంబుసాభ్యునిఁదవిలియుంటఁ,
 దెలుపనాయంతినటకంపితెరువువట్టి. 23
- క. తక్కిన యిరువురఁ దమ్మున,
 కొక్కటఁ బెండిలియొనర్ప నొప్పుగ నతఁడా
 చక్కెరబొమ్మల తోడనె,
 మక్కువతో నెపుడు నుండి మడిసెన్వేగన్. 24
- సీ. సంతులేకుండంగఁ జచ్చిన కొడుకును
 గని సత్యవతి భీష్ముఁగదియఁబిలిచి
 యిల్లాలిఁగై కొని యిల్లులల్వఁగఁబెట్టి
 నేలయేలుమటంచుఁ జాలువఱకు

బతిమాలి చెప్పిన నతఁడించుకయు నొప్ప
 కప్పుడవ్యానుని నొప్పుగులుక
 నెడలోనఁ దలఁచిన నేతెంచి యాతఁడు
 తల్లికి మ్రొక్కిడిదండనలిచి

యామెపంపున నంబికయందుఁబుట్టు
 గ్రుడ్డిధృతరాష్ట్రుఁరెండవకొమ్మయందు
 బాల్లివానిని బాండుని బోనకత్తె,
 యందు విదురుని గలిగించె హఃళిమీఱ.

25

వ. అందు.

26

శే. పెద్దవాఁడైన ధృతరాష్ట్రుఁ బెంపుమెఱయఁ
 బుడమిఁ బూన్చిన సరితేండ్ల నడఁగఁదొక్కి
 విదురుమదిబల్మి భీష్ముని వింటిబలిమి
 తనకు సాయంబుగా దొరతనము చేసె.

27

శే. అంత గాంధారమనునేల నమరనేలు,
 సుబలుఁడనుతేనికూఁతునుసోయగమున
 నచ్చరలమించు గాంధారి యనెడుదాని,
 భీష్ముఁడాయెకిమీనికిఁ బెండ్లి చేసె.

28

మ. మఱియు నే్వలుపుటేటిపట్టి కరమునృన్నించి పూఁబోండ్లఁబ
 ల్మఱుఁజేరన్ ధృతరాష్ట్రుఁడొండుగను గేల్వ ట్టెందగన్నా ర్వరన్
 జాటుకుంజందముమీఱఁ బాండుఁ డను మిన్నులాన్ములున్నేర్చి యం
 దఱలోఁ బేరిమిఁగాంచి మించుటయు నంతంబెండ్లి గావింపఁగన్. 29

క. తలపోసియు వనుదేవుని;

చెలియలి శూరుఁడనువాని చెలువపుఁగూఁతుక
 వెలయగఁ బెండ్లిచేసెను,

వెలఁదుకఁ గుంతి యనుదాని భీష్ముఁడు వేడ్కన్.

30

సీ. అదిమును దనతండ్రి యానతి దుర్వాసుఁ
 డనుతపసికి నోరె మమరఁబెట్టి
 మెప్పించి యతనిచే నెప్పుడు తలఁచిన
 నప్పుడవేలుపు లరుగుదెంచి
 బిడ్డలనిచ్చెడు పెనుమెప్పుఁగైకొని
 యొకనాఁడు సంద్రంపు టొడ్డునందుఁ
 దమ్ములవిందును దలఁచి యాతనివల్లఁ
 బుట్టుజోడును జెవిపోగులున్న
 కొడుకుఁగని వానిఁ బెట్టెత్తోఁ గడలినిడియెఁ
 గొట్టుకొనిపోయి యాబొట్టె గట్టఁజేరఁ
 గాఁపొకఁడు వానిఁ గొనిపోయి కర్ణుడంచు
 రహిని బేరుంచి తనదాన రాధకిచ్చి.

81

తే. మాద్రియనుదానినావెన్కమఱియుఁబొందుఁ,
 డాలుగాఁగొనియిద్దఱనలరఁజేసి
 దెసలనెల్లను దనవాడియెనఁగఁగల్చి,
 యన్నచే నెన్నోచేయించెజన్నములను.

82

సీ. అటులుండి యొక్కనాఁడొండ్రనుదనతోడఁ
 గొనివేటతమిమిఱఁగొంతదవ్వు
 కానలోపలనేగి కానక మెకములఁ
 గూడిపొందెడునట్టి లేడి నిట్టి
 నొకకోల నేలపై నొఱగింప మగజింక
 జడదారియాపును సరగఁదాల్చి
 యీపు నీయూలితో నెప్పుడుకలసెదో
 యప్పుడ మావలె నయ్యెదంచుఁ

దిట్టి చచ్చిన దిగులొంది దిటముపూని,
యింటివంకకు మరలక యెఱుక మెఱసి
తపసితనమూని కొన్నాళ్ళు తాళియుండి
సంతకు లేమికి నెంతయు వంతనొంది.

33

అ. కుంతిఁ జేరఁబిలిచి గొబ్బునదనకోర్కి,
తేటపటిచి వేడ బోటియెట్ట
కేల కొప్పుకొనియుఁ గెలసి యుధిష్ఠిరుఁ,
డనిడి కొడుకుఁబడసె నజ్ఞమునికి.

34

శా. ఆచోటన్ ధృతరాష్ట్రుఁగొయ్యలియు నొయ్యస్వేకటిందాల్చి ము
న్నే చూలాలయి కుంతిపట్టిగని తానెంతో మదిం బొంగుటల్
చూచాయన్నిని యోర్వలేక వగతోఁ జొక్కొంది లోఁగుంది తొ
మ్మాచెన్నరు నెలంత గ్రుద్దుకొనె బాడై చూలొగిన్ జాఱగఁ.

ప. అట్లాకొమ్మ తొమ్ము కరమ్ము వమ్మగునట్లుఁగా గోగమ్ముగాఁ
గ్రుమ్ముకొన్న నెత్తుచెడి క్రొత్తనెత్తురులం జొత్తిల్లి తుత్తునియలయిసడ్డ
కండమొత్తమ్ములనెత్తి క్రొత్తకడవలలోనం బెట్టిగిచ్చి వ్యాసుండు
నూఱుపురఁగొడుగులనునొర్క కూతును బుట్టించె. నందగు బెద్ద
వాఁడు దుర్యోధనుండును రెండవవాఁడుదుశ్శాసనుండును వారి
చెల్లెలుదుస్సలయు ననంబరఁగిపెరుంగుచుండిరంతనిచ్చట.

35

క. అట దుర్యోధనుఁ డొదవిన
దిటమగునానాఁడె గాలిదేవరవలనఁ
దటుకున భీమునిగనియెను
నిటఁగుంతియు మగఁడు పనుపనెంతయునెలమిన్.

36

క. అపిమ్మట వేలుపుదొర
నాబోవక మగఁడు వేడ నానఁతియిఁగా

నాపగిది నర్జనుండను

పాపనిగని మించెగొంతి బలియుని మిగులన్.

38

క. పెనిమిటి సెలవొసంగంగాఁ

దనసవతియు నేర్పిననువ దామాద్రియునుం

గనె వేలుపు వెజ్జల కొ

య్యనకులుండు సహదేవుడనియెడి కవలన్.

39

ఆ. ఇట్లు నెలఁతలంగు నేవురు కొడుకులఁ

బడసి సంతసమునఁ బ్రబలియుండి

యేకతంబ మాద్రియెక్కుడు సోయగం

బొక్కనాఁడు చూచి యోర్వరాక.

40

క. వెలుపల్ల దాయల నెందఱ

గెలిచియుఁ దనలోని దాయ గెలువఁగలేక

బలియుఁడు పాండుఁడు మడిసెను

వలపున నిల్లాలితోడ వడిఁ గలయుటచేన్.

41

తే. అంతమాద్రియు మగనితో నగ్గిసొచ్చె

గొంతిపాఱులు వెంటరాఁగొండవిడిచి

కొడుకులను వెంటఁగొని బావకడకువచ్చె

నెల్లవారికిఁ దముఁజూచి యుల్లమవియ.

42

ఉ. కుంతియు బిడ్డలం గొనుచుఁ గూరిమి పెన్నిటిఁ బాసివచ్చుచో

వంతగఁ జూడవచ్చి రలవీటను గల్గినవారలెల్లఁదా

మెంతయు వంతతోబనివి యేడ్చుచు నాధృతరాష్ట్రఁజాలునుం

గుంతిని వెంటఁబెట్టుకొని కుట్టలదోడ్కొనిపోయి రింటికిన్.

43

వ. అంత ధృతరాష్ట్రుండు.

44

క. తనబిడ్డలు మఱి తన త

మ్మునిబిడ్డలు నంచు పేఱుపూనిక నుదిలో

నను బూనక కొడుకులక

న్నను బ్రేముడి మీఱఁబెంచె నలి నేవురనున్.

45

సీ. దుర్యోధనుండును దోడివారును దమ్ముఁ

గుఱ్ఱులఁ బొండుచి కొడుకు గమియు

నల్లారుముద్దుగా నాటచాటలఁ బ్రొద్దు

పుచ్చెడు తఱిగాడ్పు ముద్దు పట్టి

బలిమి నందఱమించి పలుదెఱంగుల నొంచి

పలువుర నొక్కటఁ బట్టికొట్టుఁ

జెట్ల నెక్కినవారిఁ జెట్లఁచి పడవైచు

నిలిచి పొల్చినవారిసీటముంచు

నిట్లుపడముడి కడగండ్ల నెపుడుఁగుడువ

నీరసంబెత్తి తాళఁగా నేరకపుడు

తనదు మామను శకునిని దగవునడిగి

తొడరిదుర్యోధనుఁడు చేసెదుండగముల.

46

సీ. నిడు తీవియలఁగట్టి నిదురించు తఱినేలఁ

బడఁద్రోయ మేల్కొనివెడలివచ్చె

విసముతోడనుజేర్చి వెసఁగూడు వెట్టింప

నారగింపఁదడవ యరిగిపోయెఁ

బండుకొన్నప్పుడు పాములఁ గఱపింపఁ

గీడొకింతయులేక కెడపెవాని

దుర్యోధనుఁడుసేయు దొసఁగులు మఱియును

పడముడిఁ జెందకవమ్ములయ్యె

నంత మనుమలఁ జదివింప నద నటంచు

నఱిఁగి భీష్ముడు కృపునొద్ద నెల్లచదువు

లమరఁజెప్పించె మొదలనాకొమరులకును

బిదపద్రోణుఁడునాఁజనుచదువులయ్యె.

47

తే. నేలవేలుపు కృపుబావ చాలవలతి,

తనకొమారు నశ్వత్థామగొనుచువచ్చి

వీఁడునేరిన నా నేలవేల్పునొద్ద,

వెనుక విలువదై గఱపించె మనుమలకును.

48

సీ. కవ్వడి తనకోర్కీ గడువడి దీక్షిద

నని బాసయిచ్చిన నలరి ద్రోణుఁ

డతని కెక్కువచెప్పియూమీదనొకనాఁడు

రాకొమారులనేర్పరమణఁగనఁగ

మిన్నేటికొమరుండు మున్నగువారికి

విన్నవించినవారు వేడ్కతోడఁ

గొలుపుండి చూడంగ వెలయించి రెల్లరుఁ

డమతమ నేర్పు చందమ్ములెల్ల

నందు దుర్యోధనుఁడుభీముఁడడరితాఁకి

గుడెలఁబోరవారినిద్రోణుకొమరుఁడుడిపె

నర్జునుండును విన్నాణ మమరఁ జూపి

మారు లేకుండ నొక్కఁడు మలయుచుండె.

49

క. అక్కడ కప్పుడు కర్ణుం,

డుక్కునఁ జనుదెంచి క్రీడి నొక్కటఁ దాఁకన్

బెక్కు దెఱంగులఁ బోరిరి,

యొక్కొకరికి వల్రపడక యోరిమిపేర్చిన్.

50

క. పోరెడియప్పుడు కర్ణుని,

నీరంబున కెదను మెచ్చి వే యంగము నాఁ

జేరై న నేల నతనికి,

దోరం బగుకూర్చి నిచ్చి కుర్యోధనుడున్.

51

వ. అతనితోడి చెలిమి కలిమి ననిలోనం దన పినతండ్రికొడుకుల నాతండు
గెలువగలం డను గట్టి నమ్మకమ్మున నాతనిం దనయొద్దఁ బెట్టుకొని
సంతసించుచుండెనంత.

52

క. తనవలనఁ జదువుగఱచిన,

యనిసేసెడు రాచవారి నందఱ ద్రోణుం

డును జేరఁ బిలిచి ద్రుపదుని,

దనకడకును బట్టి తెండు తడయక యనుడున్.

53

సీ. అందఱు నరదంబు లాయితంబుగఁ జేసి

వెలువడి ద్రుపదుని వీడు చేరి

కోటలు పడద్రొబ్బి క్రొత్తడంబులుగ్రొచ్చి

యూరెల్ల దల్లడ మొందఁ జేయ

ద్రుపదుడు విని వచ్చి కుర్యోధనుడు లోను

గాఁగల మగలను గదసి తాఁకి

వాలంప గుంపుల వాసలు గురియించి

చిందఱ వందఱ జేసి దండు

నెల్లచోటలఁ దానయై యేవు చూప,

వెఱచఱని పాఱి రందఱు వీరచెడుచు

నంత వివ్వచ్చుఁ డాతని నడ్డగించి,

తొడ భీముడు గుఱెఁబూని తోడుసూప.

54

క. తననేర్పు మెఱయఁ దూపులఁ,

గనలునఁ బరఁగించి ద్రుపదుగరువంబడఁగన్

జని పట్టి కట్టి తెచ్చెను,

గనువారలు, డెందములను గళవళ పడఁగన్.

55

ఆ. అట్లుపట్టి తెచ్చి యాతని నొజ్జల,
కాశ్యమీఁద వేయఁ గనికరమున
నుల్లసంబు లాడి యొడయనిఁ బొమ్మని,
క్రీడి ద్రోణుఁడుగొనియాడి మెచ్చె. 56

చ. ద్రుపదుఁడు దొంటికంటునను ద్రోణుఁడు తన్నటు చిన్నపుచ్చఁగా
డపసితనంబు పూసి కడుఁదాలిమి వేల్పులఁ గొల్చి ద్రోణున
చ్చపుబవరంబునం గెడఁకఁ జాలు కొమారుని దిట్టయెన వే
లుపువొరపట్టి మూలయి వెలుంగుకొమారితఁ గాంచెఁ జిచ్చనన్. 57

క. కని యిటు దృష్టద్యుమ్నం
డనుచుఁ గొమారునికిఁ గృష్ణయని కూతునకుం
దనరఁగఁ బేల్లిడి ప్రోలికి
జని ద్రుపదుఁడు వింతసంతసంబున నుండెన్. 58

వ. అంతసిచ్చట. 59

తే. విద్దేచేతను గొనముచేఁ బెద్దయెన
జముని కొమరుని రాచటికమునఁ దనకు
సాయముగఁ జేసికొనితానుసంతసంబు
నొందుచుండెనుధృతరాష్ట్రుఁడుద్దిలేక. 60

ఉ. అప్పుడు తమ్ము లెల్లకడలందును బోరుల గెల్పుఁ గాంచుచుం
జెప్పెడి దేమి పేరుగల చిక్కనితోడుల నోర్చి వారిచేఁ
గప్పము లెంతయుంబలిమిఁ గైకొని యన్నకుఁ దెచ్చియిచ్చుచున్
గొప్పతనంబు వాసియును గూర్పఁగ నోరువలేక యీసునన్. 61

సీ. మంతసంబున మేనమామను శకునిని
దుస్ససేనునిఁ గర్ణుదోడితెచ్చి
దుర్యోధనుఁడు వానితోడను దలపోసి
యాకాఠపులఁ బట్టి యయ్యకడకుఁ

జని కన్నులనునీరు జాఱగ నురపిల్లి
 యెట్టకేలకు జేనియెఱుక చెఱిచి
 పాండునీకొడుకుల వారణావత మనునూర
 నుంచెడునట్టు లొప్పుకొనఁగఁ
 జేసి వచ్చినవారలఁ జేరఁబిలిచి,
 తల్లితోఁగూడి యేవురుఁ దరలునట్లు
 నేర్పుతోఁజెప్పి ధృతరాష్ట్రుఁ డేర్పడఁగఁ,
 బుచ్చెమేలెంచకప్పుడాప్రాలికరుగ.

62

సీ. దుర్యోధనుం డంతఁ దొడరి పురోచనుఁ
 డనువాని రావించి యతనితోడ
 మంతనంబునఁ గొంత మాటాడి మునుచని
 లక్కయి ల్లొక్కటి చక్కఁగాను
 వారణావతమున వడిఁగట్టి గొంతియుఁ
 గొడుకులు నందుండి కూర్చియుండు
 తఱినిప్పుముట్టించి తడయకరమ్మని
 చెప్పి పుచ్చినవాఁడుఁ జెలఁగి యరిగి
 లక్కయిల్లుకట్టి చక్కఁగఁ గై నేసి
 యునువఁ గుంతిబిడ్డ లుండిరందు
 నంత విదురుఁ డిచట నంతయుఁ బరికించి
 కీ లెఱింగి సరగఁ గీడుతొలఁగ.

63

ఉ. ఉప్పరవాని నొక్కరుని నొంటి యుధిష్ఠిరు పాలికంప నా
 చొప్పెఱిగించి వాఁడు కడు సూటిగ నేలసారంగ మొండు నే
 ర్పొప్పఁగఁ ద్రవ్వించూపుటయు నోయనభీముఁడు తల్లినన్ననుం
 దప్పక తమ్ముల స్వలికిఁదార్చి సారంగముదారి దవ్వగఁ.

64

క. పనిచి పురోచనుడను జెం,
తను గొడుగు లయిచుగు రెఱుకతయు నిదురింపం
గని లక్కయింటి కగ్గిని,
గనలునఁ దగిలించిపోయెఁ గడుసడురేయిన్. 65

క. ఆరాతిరి యాయిల్లటు,
గోరముగాఁ గాలిపోవఁ గూరిన వగత్రో
నూరను గలవారెల్లను,
జేరువఁ జనుదెంచి కాంచి చిడిముడిపడుచున్. 66

క. గొఱియుఁ గొడుకులుఁ దెగిరని,
యెంతయు వగఁబొంది యేగిరిండ్లకునచ్చో
నంతయు దృతరాష్ట్రుఁడు విని,
యీతం తనరాని కస్తీ నెదలోఁ బొందెన్. 67

ఆ. గాడ్పుపట్టి యచటఁ గన్నతల్లిని దోడఁ,
బుట్టువులను మీఁదఁ బెట్టుకొంచు
ముండులనక పెద్ద గండులనక యేగెఁ,
గాఱుకానలందుఁ గరము దవ్వు. 68

ఆ. రేయి వారు వడెడి రాయిడిఁ బాపంగ,
నెంచియపుడువెలుగుఁబంచెదయ్య
మనఁగఁ బ్రొద్దుపొడిచె నావల నాఱ్వురు,
నెండ యెక్కుదాఁక నేగి యేగి. 69

క. కడుబడలి యెండతాఁకున,
వడగొట్టిన బిట్టసోలి వారలుపడఁగా
వడముడి నీళ్లులకొఱకుం
గడుదవ్వుగఁ బోయి మరలి కదిసెడుఱోనన్. 70

తే. ప్రాద్దువాలినఁ గెంజాయ పొదలిపిదవఁ
 గాఱుచీకట్లు మింటను గ్రమ్ముకొనియె
 రేవెలందుక దాల్చిన కానికోక
 విడిచి నల్లని చీరను దొడిగె ననఁగ.

71

క. ఆచీకటిలో నీళ్లు

మోచుకొనుచు వచ్చి చెట్టు మొదటనుగూర్కం
 జూచియు వారల లేపక
 కాచుకొని నుతండు నిలిచెఁ గడుఁ గడిమిమెయికో.

72

సీ. అప్పు డక్కానలో నెప్పుడునుండు హి

డింబుఁడన్ రక్కసుఁ డిమ్మునుండి
 వారలఁ గని పొంగి వడివడిఁ జెలియలిఁ

బనిచె హిడింబను వారిఁ బట్టి
 వంటకుఁ దేనాపె వడముడిఁ దిలకించి

వలపున మోమోటవడుచు నిలువ
 నేజామునకుఁ జెల్లలేతేరమికి నల్లి
 పయనమై మఱి తానె వచ్చినిగుడ

భీముఁ డాతని దవ్వగాఁబిఱికిని కీడ్చి,
 దొమ్మికయ్యమ్ములోవానిఁగ్రమ్మిచంపి
 యన్నపనుపఁగఁ దల్లియు నవుననంగఁ,
 బెండ్లియాడె హిడింబను బేర్పితోడ.

73

తే. దానితోఁగూడి కొన్నాళ్ళు కానలందుఁ
 బగలు వలరాచపనులను మిగులఁ బెనఁగఁ
 బుట్టెదగఁ ఘటోత్కఁచుఁ డనుపట్టియొకఁడు
 వాఁడితనమును జిత్తులు బలిమిగలిగి.

74

చ. తలఁచినయప్పుడెల్ల నిముదాకొన వచ్చెదనంచుఁ జెప్పి యా
బలియుఁడు తల్లిదోడుకొని వారల వీడ్కొని యేగెనిచ్చమై
వెలువడి యేక చక్రమును పేరిట యూరికిఁ బోయి రన్నయక్
నలువురుతమ్ములు స్వరపునం దమతల్లిని గొంచుఁగాల్చుడన్. 75

వ. అట్లుపోయి. 76

తే. నేల వేల్పుల వేసంబు లోలిఁ దాల్చి,
యొక్క బాఁపనియింట నునుండియూర,
దిరిప మెత్తుచుఁ బ్రామిన్కు-లరసికటచు,
చుండిరేవురు సైదోడులొజ్జలొద్ద. 77

సీ. ఆకుప్పమున బకుఁ డనురక్కసుఁడొకండు

కాఁపురంబుండి యక్కడచునున్న

వారి నేప్రాద్దు నిల్వరుసను నొక్కని

బండెఁడు కూటినిఁ బసుల రెంటిఁ

దడవులచుండి సాపడుచుండు నట్లుండ

నొకనాఁడు పొలదిండికోరెముగను

బోవలసిన వంతు పొందుగా వారున్న

పుడమి వేలుపుసాలఁ బడిన నతఁడు

మిన్ను విటిగి పడిన చెన్నన నేమియుఁ

దోపకాలుఁ దానుఁ దోడివారుఁ

గూడి యొక్కపెట్ట గొంతెత్తి యేడ్వంగఁ

జొచ్చె గొప్పముప్పు వచ్చెననుచు. 78

క. అయేడుపు విని గొంతియు

డాయంగాఁ బోయి యడిగి డగ్గు తిక్త్రో

నాయంటి పాటుఁ డెటుగం

జేయుడు వడి భీముఁ జీరి చెప్పిన నతఁడున్. 79

క. ఒడ లుప్పొంగఁగ రక్కసుఁ

గడ తేర్చెద నంచుఁ బలుఁకగా నాపాఱుల్

కుడువంగఁ బెట్టిరోరెము

వడముడికిన్మంచి పిండివంటలతోడన్.

80

చ. అటువలె నారగించి కఱవాఱఁగ సత్తువపట్టి లేచి మి

క్కుటముగఁ దొంటి వంటకమెకూర్చినబండిని నెక్కిరక్కసుం

దటుకునఁ జేరి మాఱుకొని తన్నియుఁ గ్రుమ్మియు నెట్టకేలకుం

బెటపెట నెమ్ముకల్పిటిచి వీచమడంచెను నొక్కవేల్కిడిన్.

81

సీ. అమ్మాడ్కి బకుఁ జంపి యందఱ నలరించి

నెమ్మదిచుండంగ నెమ్మి మీఱ

బసచేసి యున్నట్టి పాఱునియింటికి

జన్నిగ ట్టొక్కఁడు సరగవచ్చి

ద్రుపదుండు తనకూతు డ్రోవదిఁ గొనఁగోరు

రాచకొమ్మఁజెల్ల రావలెనని

చాటింప నాలించి జగములోఁ గలరాచ

వారెల్ల నచటికి వరుసగాను

బోవుచున్నారు నేనును బోదునటకు,

నీవి మిక్కిలి బాఁపల కిత్తురంచు

విన్నవాడను గావున వేడ్కతోడ,

ననుచుఁ జెప్పిన నలరారి యవుడకదలి.

82

చ. బసదిగియున్న పాఱుతను బాఱుని వీడ్కొని గొంతి బిడ్డలున్

వెనఁ జని యొక్కటన్ ద్రుపదువీటికిఁ బోయెనుదారి వ్యాసుతోఁ

బొసఁగఁగ మాటలాడి వడిఁ బోవుచు వేలుపుటేటి చెంతనా

నిసితఱి గ్రీడి చేకొఱవి నెయ్యమునం గొనిత్రోవ చూపఁగన్.

83

అ. ఏగుచున్నయప్పు డింతితో నంగార,
పర్ణుఁ డనెడు వేల్పుపాటకాఁడు
తిరుగులాడుచుండి దిటముగ నర్జునుఁ,
దాఁకి తూపు లొడలు దవులనేసె.

84

క. ఏసినఁ గవ్వడి వడివడి,
సీనుమెయిం జిచ్చటమ్ము నేడ్డెట వై వక
గాసిలి యరదముఁ గోల్పడి,
యోసరి యంగారపర్ణుఁ డుడిగిన కడిమిన్.

85

తే. కదలివచ్చి యుధిష్ఠిరుకాళ్ళ వ్రాలి
ధామ్ముఁ డనునొజ్జ నొడఁగూర్చి తగవునెఱసి
చిచ్చటమ్మును గవ్వడిచేతఁ బడసి
యింతిఁ దోడ్కొని తనయిచ్చ నేగెనంత.

86

సీ. పాండుని కొమరులు నిండువేడుకతోడ
ద్రుపదువీటనుజేరి యుపముమెయిని
గుమ్మరవానింట నిమ్ముగా దిగియుండి
యెకిమిండ్లు గుమిగొన నేగియున్న
రచ్చతావునకేగి రచ్చట తోడులు
మిన్నంటఁ గట్టిన మీనునీడ
క్రింది నీళ్ళులఁజూచి ముందట మోపెట్టి
యున్నవింటిని జేత నొనరఁ దాల్చి
నింగి మచ్చెంబు నేయంగ నేర్పుమెఱసి
యెత్త లేరైరి యొకకొంద తెత్తియేయఁ
జాలకుండిరి కొందఱు చాలువఱకు
నేసికొట్ట నోపక విడి రాస లెదల.

87

- క. అప్పుడు కన్వడి పాటుని,
యొప్పునఁ జనుదెంచి నిలిచి యొకచే వింటిం
జప్పున మోపిడి యేసెను,
నప్పుడ మచ్చియపుజంత్ర మరతెగి పడఁగఁకా. 88
- తే. దానిఁ గన్గొని దొరలెల్ల నాన పూని
ద్రుపదు నడఁగింపఁ దొడరినఁదోడుచూపి
కర్ణ సర్జనుఁ డోడించెఁ గడిమి మెఱసి
భీముఁడోడించి శల్యుని బెగడువఱిచె. 89
- తే. అంత సిగ్గున దొరలెల్ల నరిగి రిండ్ల,
కవల ద్రోవది నర్జునుఁ డరదమునను
బెట్టుకొనివచ్చి తల్లితొబిచ్చ మొకటి,
తెచ్చితి నటన్నఁగలయాపుదెలియకామె. 90
- క. ఏవురునుం గైకొనుఁ డని,
యావల ద్రోవదిని జూచి యలజడిపడఁగా
నావడి వ్యాసుం డచటికి,
వేవచ్చి తెఱంగు చెప్పి వెంటని వారిన్. 91
- క. ద్రుపదునికడకుం గొనిచని
యపురూపపుఁ గతలుచెప్పి యైదుగురకు నొ
క్కపడఁతి ద్రోవది నియ్యఁగ,
నపుడె యొడంబఱిచి యేగెనతఁడుతనంతన్ 92
- ఉ. అంతట మంచి మూర్తకామున నందఱు నెయ్యురుఁ జుట్టపక్కముల
వితగఁ జూడ రాఁగఁ గనువిందుగ నాద్రుపదుండు కూతునున్
సంతస మారఁదెచ్చి వరుసం జముపట్టికి గాడ్పుపట్టికన్
వంతునఁ గ్రీడికి న్నవలవారికిఁ బెండిలిచేసె వేడుకన్. 93

సీ. పెండిలి నడచిన వెనుకను గొన్నాళ్ళు

పాండుని కొడుకులు పదిలముగను

ద్రుపదుని ప్రోలనె తోడొకడియుండ

నాలించి ధృతరాష్ట్రుఁ డలరి మదిని

గొడుకులు మఱఁదియుఁ గూడిచెప్పినయట్టి

చెనఁటిమాటలఁ బెడచెవులఁబెట్టి

విమరుండు ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ గఱపిన

హితవును విని చాల నెఱుకమీఱ

విదురు నెలమిని ద్రుపదుని వీటి కంచి,

పాండుకొమరుల రప్పించి వారికపుడ

సగమునేలకు దొరతన మొగిసొంగి,

భాండన ప్రసమున నుండఁగాను బనిచె.

94

ఉ. అప్పుడు కృష్ణుఁ డొకను సచ్చటికిం జని వేల్పు తేనితోఁ

జెప్పుడు విశ్వకర్మః బనిచె న్నగరోక్కటిఁ గట్ట నాతఁ డా

చొప్పునఁ బంకఁగాఁబడుట సూటి యెలర్పఁగ విశ్వకర్మ తా

నొప్పుల కెల్ల నున్నియయి యుండెను వీటినిగట్టి దానికిఁ. 95

వ. ఇంద్రప్రస్థం బను పేరువెట్టి నెట్టిన గాడ్పుకట్టియన్న కిచ్చిన నచ్చెలు
వున కచ్చెరువడి యాతండు తమ్ములుం దానును నొక్క మంచినాఁ
డందుఁజొచ్చి తక్కుంగల నేల యేలికలెల్లఁ దన కరిగావులుగా
నుండ నిండు పేడుకత్తోడ నేల యేలుచుండె నంత నొక్కనాఁడు. 96

క. వేలుపుఁ దనసియుఁ దగ నా,

ప్రాళికేజనుడెంచి కాంచి ద్రోవదితోడం

బోలఁగ నొకయేఁ డొకఁడుగ,

నోలిని చుండంగఁ బనిచి యొండొకకడకున్

97

సీ. ఏగిన నానని దేవుడు నొక్కొక్క

యేటను గూడుట కియ్యకొనుచు

నొకరితోనుండ వేటొకరు చూచిన నేల

నొకయేడు నలగొన నొక్కకట్టు

చేకొనియుండంగ వేకున నొకనాడు

పుడమివేల్పొక్కడు నడిగ వచ్చి

తనయాపు నొకదొంగ కొనిపోవుచున్నాడు

విడిపింప రమ్మని విన్నవింప

విల్లునమ్ములు గైకొన నల్ల బోయి,

యన్నతో నున్నద్రోవది నపుడుచూచి

పుడమి దిరుగంగ వివ్వచ్చుడెడముసేయ,

కపుడె వెల్వడెనెవ్వరేమన్నవినక.

98

ఆ. నేలవేల్పు మొదపు నిమసంబులోఁదెచ్చి,

యిచ్చి పుడమిలోని యేళ్ళగ్రుంక

వెడలియొక్కనాడువిన్నేటిలో మున్గి,

యొడ్డుతఱిని వేల్వ నున్నతఱిని.

99

క. వలపున నాతనిఁ గొని చని,

చిలువ వెలందుక యలూచి చెచ్చరఁ దనదా

నెలపునఁ జేరిచి క్రీడిం,

గలయ నిరామతుఁ డనెడు కందుపు పుట్టె.

100

క. ఆవెనుక న్మణలూరిని,

జేవమెయిం జేరి క్రీడి చిత్రాంగదనున్

వావిరి బెండ్లాడి పడసె,

నోవక మఱి బభ్రువాహనుం డనుకొడుకున్.

101

సీ. అచ్చోటఁ గొన్నాళ్ళు విచ్చలవిడినూడి
 మామను నీడ్కొని సేనుముసను
 ద్వారకకును బోయి దగ్గఱ రై నత
 కంబసుకొండను గదిసి యచట
 నుండంగఁ గృష్ణుఁడు నిండువేడుకతోడ
 నచ్చటి కరిగి వివ్వచ్చుతోడ
 మాటాడి యేగి యామఱునాఁడు తనవీటి
 వారిని బండుగు పేరుపెట్టి
 తోడుకొనివచ్చి యటమున్నె దొంగకావి,
 తాల్పు వేసంబు నచ్చోటఁదాల్చియున్న
 క్రీడి కందఱ మ్రొక్కించి వేడుకలర
 నతని సెంటికె గొనిపోయి యవల నునిచి.

102

క. తనచెలియ లగు సుభద్రను
 బనిచెను సన్నాసియొద్దఁ బనిసేయంగా
 నెవరున నర్జునుమది యా,
 ననఁబోడిం దగులు టెఱిగి నగరున నొకచోన్.

103

తే. కోరికలుజాఱిపొలఁతుల కూర్చితీఱి,
 జగములోభోడలగుటెందుసాజనురయఁ
 గోరికలుమీఱిపొలఁతులకూర్చిఁగోరి,
 యక్క జంబుగఁదాభోడయ్యెఁగ్రీడి.

104

సీ. ఉవిదపై దవలిన యల్లంబుతోఁ గ్రీడి
 కనువిందుగాఁ బనుల్ గొనుచునుండ
 మాతసంబునఁగృష్ణుఁడంతయుఁదలినద్రు
 లకు జెప్పియొప్పించియొకటఁబెండ్లి

పనులెల్లసాగించి పండువు వేర్వెట్టి
 బలరాము నొకదీవి కజ్జకంపి
 పెండిలిగావించి వెలదిని మఱదిని
 నడురేయితన తేరువడిగనిచ్చి
 యంపవారును దేరెక్కి యరుగుచుండ,
 నూరి కావలివారెల్ల నొకటఁ గాఁకి
 యార్చి వేర్చిగఁ గవ్వడి యోర్చి వారిఁ,
 దెరలఁగాఁ జేసెనుసుభద్రతేరుగడవ.

105

చ. అటువలె గ్రీడి మాఱుకొని యొపటిఁగూఁపఁజేసి చేదీయం
 దటుకున వెంటఁబెట్టుకొని దారిని సాగి యనంబు పర్వఁగా
 దిటమున నూరుచేరి తన దిట్టతనంబును నెల్లవారు మి
 క్కుటముగఁ జెప్పుకొఁగఁ బెనుకూరిమిఁ దొయ్యలితోడ నుండఁగఁ.

క. కొడుకభిమన్యుండనఁగను,
 బొడమె సుభద్రకును దండ్రఁ బోలెడుసూపుం
 గడిమియుఁ బ్రోడతనంబును,
 వడియును బీరంబుగలిగి బలువిలుకాడై.

107

వ. మఱియు నప్పాండుని కొమాళ్ళకేవురకు స్వరుసగాఁ గొడుకులేవురు.

క. ప్రతివింద్యుడుశ్రుతసోముఁడు,
 శ్రుతకీర్తియు ననఁగ మొదలసారిదినివెనుకఁ
 జతగ శతానీకుండును,
 శ్రుతసేనుఁడుఁ బుట్టిరపుడు ద్రోవదియందుఁ.

109

సీ. కవ్వడియొకనాఁడు దవ్వలయడవికి
 వెన్నునితోగూఁడి వేటకరిగి
 నేలవేలుపుసూపుఁ దాలిచియచ్చొట
 వెనమెలంగెడి వేడివేల్పుఁజూచి

మున్నొకయెకిమీఁడు జన్మంబుగావించి

మిగుల నేతినివేల్చఁ దెగులువొడమి

తన్నఁగాఁజించుట విన్నవించినవిని

తగుమందు ఖాండవమగుట తెలిసి

యగ్గివేల్పుచే గాండివ మనెడువిల్లు,

పడసివేల్పురాయనితోట వడిగఁజొచ్చి

కాల్పనాతనిఁ బరికొల్పఁగడఁగించిచ్చు

తోటలోఁజొచ్చి మంటలు తోరముగను.

110

క. కాలువఁ దొడరినఁ గనలున

వేలుపుదొర యడ్డుసొచ్చి వెనమబ్బులచే

జాలఁగ వాసలు గురిసిఁ

దూలక యవ్వనిఁ గ్రీడి దొలఁగఁగఁజేసెన్.

111

క. దానికిఁగాజేజేదొర

పూనికొని దురంబానర్ప ములుకులు పెక్కుల్

మేనన్నాటించి కలఁచి

జానుచెడఁజేసి క్రీడిసరగం బఱపెన్.

112

చ. మయుఁడనువాని నయ్యెడను మంటలుబిట్టుగఁ జుట్టుముట్టినన్

మెయివడఁకంగ వచ్చివగమీఱఁగఁ గ్రీడి మఱుంగుసొచ్చినన్

గుయివినిజాలిపుట్టి యెడఁగూరిమి మీఱఁగఁ గాచెనాతనిన్

మయుఁడును దానికల్లమున మల్లడినొందెడు సంతసంబునన్.

113

క. సెలవుంగొని చనియెను న

వ్వలఁదగ నావేడివేల్పు వడిఁదనియంగా

నలరుందోటను గాలించి

యెలమిని దెవులెల్లఁబాసి యిచ్చుజనియెన్.

114

వ. అంత నొక్కనాఁడు.

115

క. పాండుని పెద్దనామాదుని

యండను గతివేల్పుతోడ నచ్చోటను గూ

ర్బుండినకన్నడి కిట్లనె

దండముగావించి మయుఁడు తద్దయు నెమ్మిన్.

116

క. నెచరున నునుఱులు నిలిపిన

కనికరపుంగనికి నొకటి కై కొనిచేయం

గనునేర్తు నె యెచను నే

నొనరఁగ నాచేతనై నదొక్కటి నీకున్.

117

తే. చేయలిచ్చగించినవాఁడఁజెలఁగినన్నఁ

బనుపుఁ జెద్దియైనను నొక్కపనియొనర్చు

నేను రేద్రమ్మరులలోన నెక్కడై న

నేర్పుగలవాఁడనిండ్లుపొందికఁగట్ట.

118

వ. అనపుడు నతండు.

119

క. అపుహుపమైనయోలగ

మిపు డొనరింపంగవలయు నీవని వేడ్కం

గపురంపువీడియం బిడి

యపుడంపిన సంతసించి యాతఁడుకేగన్.

120

చ. బలుపగడంపుఁ గంబములు బంగరుదూలములంబమైన చ

ల్వల దొరతాయరంగులును బచ్చల యచ్చపుఁ దోరనంబులున్

వలుద సుపాణి ముత్తియపు వన్నెల సోరణగండ్లు మంచి కెం

పుల నెలకట్టులుం గలిగి పొల్పుగునట్టుగఁజేసెఁ గొల్వొగిన్.

121

క. మఱియుం గేళాకూఱులుఁ

దఱుచగు క్రొవ్విరులఁ బండ్లఁదగు పూఁదోటల్

వఱలెడు డిగ్గియలుం బలు

దెఱుగులుగల యాటపట్లు తేటగనొప్పన్.

122

- ఆ. అట్లు కొలువుగట్టి యజముపట్టికి
నొనఁగనేల వేల్పు లొక్క-మొగిని
దీవెనలనొసంగ దేవేరితోఁగూడి
కొలువుసొచ్చి జమునికొమరుఁడుండ. 123
- ఉ. హత్తులఁగ తలఁచులను నందపురోవిరిఁబోండ్ల జాభువా
మొత్తముదెచ్చియిచ్చి సతమునృదిమెచ్చుచుఁ గొల్పుచుండుదుర్
క్రొత్తగ నాల్గుసంప్రములకున్ నడుమంగల రాచసింగముల్
మొత్తములై యటంగొలుపులోపల నొప్పెడు నేలదాలుపున్. 124
- వ. అట్లుండ నొక్కవాఁడు. 125
- శా. ఏలా వేడివెలుంగు నేలకును నిల్లేతెంచుచున్నాఁడు నేఁ
డోలేఁబాయపు బిడ్డలారకనుఁజం చొక్కక్కచో మానుసుల్
గేలుందోయి తెనుల్చిగుంపులయి యెలింజూడరా నింగియు
గ్రాలన్నారదుఁ డేగుదెంచె గడువేస్కం గవ్వడింజూడఁగన్. 126
- తే. వచ్చి రాచపాడినిగూర్చి పలుకులాడి,
చనఁగ సమకట్టియున్నచో జమునిపట్టి
కొలువునకుఁ దోడుకొనిపోయి కూర్మిఁజూప !
నారివేరంపుఁ దపసియుననియె నిట్లు. 127
- క. వినుమిట్టిది మున్నెన్నఁడుఁ
గనుగొనలేదెందు నీజగమున్న నెపుడున్
వినియు నెఱుంగ మానుసులం
దును నిది యపురూపమనుచుఁ దోఁచెడునాకున్. 128
- ఆ. అనుచుఁజాల దానినుందంబు గొనియాడి,
పుడమితేండ్ల నెల్లఁ బోరగెల్చి
కూర్చుసొమ్మున నె యొనర్చెడుజన్నంబు,
వడిగనీవు చేయవలయునంచు. 129

క. పాండుఁడు నీగోఁజెప్పఁగ,
 నిండుమది న్నన్నఁ బుచ్చె నీకడకనుచున్
 దండిగఁజెప్పి యొడఁబటిచి,
 యొండుకడకుఁబోయె దశసియొయ్యననింగిన్. 130

క. అంతయుధిస్థిరుఁడప్పడె,
 మంతనమున, గృష్ణుతోడ మాటాడి వెలగ
 జెంతకు నర్జును భీముని,
 సంతసమునఁ బిల్చి యిచ్చుడచని వెన్నునితోన్. 131

క. ఆలమున జరాసంధునిఁ,
 గూలిచి రండునుదుఁ బశుపగొబ్బునఁ జని యూ
 ప్రోలికి వానిన్మార్కొని,
 యోలంబరిమార్చె భీముఁడొక్కఁడఁ గడిపిన్. 132

తే. అట్లుకలన జరాసంధునమరఁద్రుంచి,
 యతనికొడ్డుకై న సహదేవుఁడు దొరత
 నమ్ముఁబూనిచి ముగ్గురు నెమ్మివచ్చి,
 గొంతివొలిపట్టికిని జెప్పిరంతవట్టు. 133

క. నలుపురుతమ్ములు నడిఁజని,
 నలుగడలుంగెల్చి మేలినగలును గుఱ్ఱ
 బులు నేనుంగులు రొక్కము,
 నలువలునుంచెచ్చి యొనఁగ వలనుగఠేడున్. 134

ఉ. జన్న మొనర్చి వెన్నునకుఁ జక్కఁగఁ దమ్ముల మియ్యఁ బోనఁగాఁ
 గన్నుల నివ్వులొల్కఁ గని కాలులు ప్రేలుచు నెల్ల వారలుం
 బన్నమునొందఁ గృష్ణు శిశుచాలుఁడు తిట్టిననల్లియప్పుడే
 వెన్నుఁడు చుట్టుకెడువున వ్రేల్చిడి ద్రుఁచెనుఁ వానిగత్తుకన్. 135

- క. అంతయుఁ గని దుర్యోధనుఁ,
డెంతయు మది వనటనొంది యీనునవారిన్
వంతలఁదగిలిచి సిరిఁగొన,
మంతనమున మామతోడ మఱిమఱిచెప్పెన్. 186
- క. అతఁడును నల్లునిఁ గొనిచని,
ధృతరాష్ట్రుని కెఱుకపఱిచితిన్నఁ గదొరయూ
నతిఁగొని జూదగుబునకున్,
గొత్తుకకపిలిపించె నటకు గొంతికోమాళ్ళన్. 187
- తే. పిలుచుకొనివచ్చినట్టియావిదురువలన,
నంతయు నెఱింగియును భీమునన్నకడఁగి
శకునితో నాడిపుడమినిసరకుగములఁ,
దమ్ములనుదన్న వరుసగాఁదవిలియొడ్డి. 188
- తే. ఓడిపిమ్మట ద్రోవదినొడ్డియోలు,
వడెయిధిస్థిరుఁ డప్పుడు వగవుతోడఁ
బ్రాతిగామిని ధృతరాష్ట్రుఁడట్టిపంచి,
కొలువునకుఁగృష్ణ రప్పించెఁగూళగాన. 189
- సీ. అపుడు దుశ్శాసనుఁడాయితఁ గొల్వులో
దలవట్టియూడిచి తులువయగుచు
నన్నపంపునఁ గట్టుకొన్నబట్టయు విప్పఁ
గని భీముఁడెంతయుఁగనలువొడమి
చివ్వనాతనిపొట్టఁ జీలిచినెత్తురు
త్రావెదనంచును బ్రతినవట్టి
తోడమీఁదఁ గూర్చుండఁ దొయ్యలిఁ జేసన్నఁ
బిలిచిన గాంధారిపెద్దకొడుకుఁ

బెనఁకువను రోకటను దొడల్ విఱుగఁగొట్టి
యెడమకాలను దలఁపన్ని యెలమిఁ గాంతు
ననుచుఁ బెనుబాసఁచేసిన నంతయు విని
ద్రోవదనిబిల్చి భృతరాష్ట్రుఁడేవి నెఱిసి.

140

క. దొరతనమెల్లను మరలం,
గరమక్కటికముననిచ్చి కలుపుకొని యుధి
ప్తిరు నంచినఁ దనఁబీకి,
నరిగెందమ్ములను నాలి నాతఁడు గొనుచున్.

141

క. అదిగని నుర్యోధరుఁడవు,
డెడలోనంగుండి మామ నేకతమునకుం
గదియించి కొన్ననాళ్ళకు,
నదనారసిచెప్పి తండ్రి యానఁగొనుచున్.

142

ఆ. ప్రాతిగామినంచి పాండుకొమాళ్ళను,
నటటు మరలవచ్చునట్లుచేసి
కట్టిపెద్దయన్నఁ గడువడిఁ బురికొల్పి,
నెత్తమాడునట్లు మెత్తవఱిచి.

143

సీ. జూదాన నోడినచో దొరతనమెల్ల
విడిచి పండ్లఁజేఁడు లడనినుండి
యామీఁద నొక్కయేడమరంగ నెవరికిఁ
గానరాకుండంగఁ గడపవలయు
నీలోన నెవ్వరి కేనియుఁ గనిపింప
మరల నెప్పటియట్ల జరపవలయు
ననిచెప్పియొప్పించి యాడినశకుని యు
ధిప్తిరునోడించె దిట్టయగుచు

వంతనాతఁడు తమ్ముల నతినఁగొనుచు,
నూరివారందఱునుజేరి యొకటఁగుండఁ
జిన్నవోయిన మోముల వన్నెదఱిఁగి,
కట్టుబట్టలతోడనే కానకేగె.

144

కొడుకులగమియు సుభద్రయు
వెడలిరి ద్వారకకు నిచట వీరలతివఱో
సడవులఁ గాయలుఁ గసురులుఁ

గుడుచుచుఁ గ్రుమ్మరుచునుండఁ గొంకకయొకచోకో.

145

ఁజెరువు నడ్డగించి తెగువనుబోసీక,
బకునీ తమ్ముడైన బల్లిదుండు
కినుక మీఱవచ్చి కిమ్మిరుండనువాఁడు,
నిక్క వానిభీముఁడుక్కడంచె.

146

అంత నా శాండునికొమాళ్ళు.

147

కడుఁ దపసులు చెప్పకతలనాలించుచుఁ

గామ్యకంబనియెడి కాననుండఁ

గృష్ణుడేతెంచి యేగినవెన్న వ్యాసుని

పంపునఁగవ్వడి పట్టుతోడ

నింద్రకీలంబన నెసఁగెడి మలనుండి

యెఱుకురూపునఁ బందిచేసినట్టి

ముక్కంటితోఁ బోరి మిక్కిలి మెప్పించి

పాశుపతంబనఁ బరఁగునమ్ము

గట్టువిల్తునిచేఁ బొంది క్రాలుచుండ

వేల్పుదొరవచ్చి వివ్వచ్చు వెంటఁ గొనుచుఁ

దనమ వీటికిఁ జనియందుఁ దనివిదీఱు

గొడుకుతోఁ గొన్నియేడులు కూడియుండి.

148

క. పొలోమకాలకేయులఁ,

బోలనివాతకవచులను బాలదిండ్ల ననిన్

వాలమ్ములఁ జంపించెను,

వేలకాలఁది చుండగిల వివ్వచ్చుఁ చేన్.

149

వ. అటోన నొక్కనాఁడు.

150

పే. ఊర్వసి యనంగ నచ్చరయోర్ముక్తికి,

చక్కఁదనమును గన్గొనిచాలవలచి

కూడ వేడుచు నతఁడొప్పుకొనక కసరఁ,

బేడిగానుండఁ దిట్టెన్ శ్రీడినాపె.

151

వ. అంతనిచ్చట.

152

శిత్సాహ. కడమ పాండుకొమరు లచటఁ గదలి దైతమనెడికా

అడనిజేరి కొన్ని నాళు లందునుండి సిమ్మటన్

వెడలిగంధమాదనంబు వేరఁ బరఁగుకొండకన్

నడచియందు నెమ్మినుండి నాతి కృష్ణపంపునన్.

153

వ. భీముండుచస.

154

క. జక్కలరక్కసులందల,

లోక్కుమ్మడి డొల్ల నేసియుగ్మలి మదికి

న్మక్కువ గలిగిన పూవుల,

నక్కఱతోఁ దెచ్చియిచ్చె నక్కజమొదవన్.

155

తరువోజ. పాఱుని వేసంబు బాగుగాఁదాల్చి పాండునికొమరుల పజ్జనునుండి

వీటిఁడితనమున వెలయుజటుఁడను వేరిటిపాలదిండి భీముండువేడ్క

మీఱఁగ వేటతమినిఁజోయియు డ మెల్లననందఱ మీఁదఁడనుకొని

పాటినవడముడి పఱతెంచివానిఁ బరిమార్చియందఱి బన్నమువాపె.

సీ. అంతటవినుండి యరునుండరుదెంచి

యన్నకునంతయు విన్నవించి

సుకముగానుండంగ నొకనాఁడు ద్రోవది
 పూలుగావలెనంచు జాలవేడ
 మరల భీముఁడుపోయి మణిమంతుఁ గడ జెర్చి
 యలరులఁ గొనివచ్చియతివకిచ్చె
 నామీఁద నొక్కనాఁడడవిని దిరుగుచు
 వడముడి యొక్కచోఁబాముగాఁగ
 దారిఁబడియున్న నహుషునినోరఁజిక్కి,
 వెడలలేకున్నఁబొందునిపెద్దకొడుకు
 సాముకడకేగి యడిగినవానికెల్ల,
 బదులుచెప్పునునది భీమువదలిపెట్టె.

157

సీ. అట్లుండఁ జూపోపకచట దుర్యోధనుఁ
 డేకతంబునఁ గర్ణుడెచ్చరింప
 మామ యహానని పలుమాఱును బలుకంగఁ
 బనులఁ గాపాడు నెవంబువెట్టి
 మొసలడంబముతోడఁ జనుదెంచి సాండుని
 కొడుకులుదిగియున్న నెళవునకును
 బజ్జగుడారంబు పన్నించి వారిని
 నెక్కిరింపఁగ విఱవీఁగుచుండఁ
 జిత్రసేనుఁడనెడి జేజేలదిట్టండు,
 వచ్చితాకి కర్ణుబాఱుద్రోలి
 దొరనుబట్టి త్రాళ్ళతోఁగట్టికొనిపోవఁ,
 జెదరి వెఱచిపఱచి సిగ్గుదోప.

158

వ. అతనిమూఁకలు.

159

ఉ. సోలియుధిసిరు న్మఱువుసొచ్చినఁ దమ్ములఁ బంపవారును
 జాలమునేయకేగి నిముసంబునఁ గూడఁగ ముట్టి పూవులం

గూలఁగనేయ మూఁకలనుగోయని యొఱిచినిల్వజేక యా
వేలుపుఁబ్రాడ నింగికిని వేచనఁ జూచుచుఁ గ్రీడిప్రోడయై. 160

క. అమ్ములగూఁ డొసరించియు,
నెమ్ములుపడఁ జిత్రనేను నేసిన నెఱచే
నిమ్ముల దుర్యోధనువై,
శమ్మునఁ గవ్వడికినిచ్చి లలింబఁ వినియెన్. 161

ఆ. కట్టఱోడనపుడు గాంధారిపట్టిని,
గాడ్పుపట్టి యన్నకడకుఁ దేఁగఁ
గనికరమునమేని కట్టెలవిప్పించి,
వడిగహితవుచెప్పి నిడిచిపుచ్చె. 162

ఆ. ధౌమ్మునింట నునిచి తగనన్నదమ్ములు,
పగ్గుదేరనడవి పట్లకరుగఁ
గ్రొత్తపెండ్లిచేసికొనుచు నాచారిని
పైంధవుండు చనుచు సరగమ్రోల. 163

చ. నిలుకడఁగన్న క్రొమ్మెఱుఁగు నీటున మేనునుదాల్చి యిచ్చమై
మెలఁగెను గుజ్జమానివలె మేలిమిచేతలుపూని మెత్తనై
చెలఁగు పసిండి బొమ్మవలె జేరువగుమ్మరుచున్న ద్రోసదిం
గలయఁగఁజూచి పూవిలుతు కమ్మనిముల్కులనొచ్చి కచ్చఱన్. 164

క. కదియంజని మిక్కిలి ద్రో,
వది బతిమాలియును దెన్నువడయక బలిమిం
దుద కాంయింతిని దేరను
బదిలముగాఁ బెట్టుకొంచుఁ బఱచెంగానన్. 165

తే. ధౌమ్ముడఱచుచు వెంటను దవిలివానిఁ
దిట్టుచును బోవనంతలోదిట్టయగుచు

భీముడగుడెంచి సైంధవు వేగము¹³

గడియలోఁబట్టి తలఁపట్టి గాడ్పు¹⁴ట్టి.

166

క. అన్నకడకీడ్చి తెచ్చినఁ,

జెన్నఱితల రేవులుగను జెడగొలుగంగా

విన్నసయి యన్న సైంధవుఁ

గ్రన్నన విడిపించిపుచ్చెఁగాంచి యతండున్.

167

తే. అవల నొకనాఁడు తమ్ములుగవలు నేగి

విసపునీటినివలదన్నవినక త్రావి

పడినఁల్వరగుదెదారిపలుకులకును

నొప్పమార్వల్కిఁబ్రతికించి మెప్పులొందె.

168

వ. అట్లెండలం బడలియు వానలం నడిసియు నెడవలబులను నిడువలను

నొడరియు జడియక యడవిగోనుండఁ బల్లెడెడేండ్లు నిగిసిన నొడగడి

మగలు తమతోడఁ గూడనున్నవారి నందఱ నొకఁడొకఁడెలసంబుగచి

మించినవేడుక నించుకయుఁ ననుబాడలెవ్వరు నెఱుంగకుండు దగడి

తనంబునఁ గాఱడవులబడి నడచి నడచి కడకొక్కయెడ నేకతంబు

నందగిన వేసంబులు వేసికొని బయలుదేలి మిట్టులొరుచేరి

యాచేరువం దమకత్తుల మొత్తమ్ములను నమ్ములను సిండులను

నొక్క కట్టగాఁగట్టి వానిచుట్టును వీచంగుఱ్ఱో నొకటిఁజూట్టెఁబట్టి

యప్పట్టుననున్న జమ్మిచెట్టువయింబెట్టి.

169

సీ. కంకుడు నాఁగను గతలు సెప్పుంగ యు

ధిష్ఠిరుఁడాతేని దెవనునిలిచె

వలలుండనంగను వంటలవాడఁగు

వడముడియచ్చోటఁ బనికిసమదె

నచట బృహన్నలయనువేరఁ గవ్వడి

నెలఁతల కాటలు నేర్పఁజేరె

నందెజామగ్రంథి యనంగను నకులుండు

గుక్తాలః బరికింపఁ గొలువుకదిరె

నాలఁగానఁ దంత్రీకాలుడనెడువేర

నక్కడనె సహదేవుఁడు నమరియుండె

మాలినియనంగద్రోవదిపూలుముడువ

నొడయనివెలందుక సుధేష్ణయొద్దనుండె.

170

ఆ. జెట్టిపట్టుపట్టి సింగంబుతోనైనఁ

బులులతోడనైనఁ బోరిగెలిచి

దొరకు నతనియనుఁగూఁ దొయ్యలులకు వేడ్క

నలుపుచుండు నొకఁడు వలలుఁడెపుడు.

171

సీ. అట్లు కొన్నాళ్లైగ నప్పుసుధేష్ణను

గన సింహబలుఁడట కొనరవచ్చి

మాలినిఁ దిలకించి మదినామె సాగసెంచి

మాటికెడఁదలంచి మరులుమించి

యొక్కకు నెఱిగించి యొక్కకుఁ జను దెంచి

పాన్పున మేనుంచి వనరుచుండ

మాలిచేఁ దమ్మునునికికిఁ గల్గును

రాణిగారంపిన రమణఁగొనుచుఁ

గృష్ణయేగిననాతఁడు కెరలిపడుచుఁ

దన్నుఁ బట్టంగ వచ్చినఁ దలిరుఁబోడి

కొలువుకూటంబు దెసఁబొఱఁగూడవచ్చి

సింహబలుఁ డింతికొప్పును జేతఁబట్టి.

172

క. ఈడిచి యొకరక్కసుచే

సీడిగిలం ద్రోయఁబడుచు నింటికిఁ జరియెం

జీడియచే సంతయు రెయి

వాడిమగఁడు భీముఁడెఱిగి పాయనికినుకఁ.

173

మత్తకోకిల, ఆడుయాపునుదాల్చి ద్రోవదియట్ల చీకటిఁగన్నియల్

గూడి యాటలు నేర్చు గీమునఁగోరి యారయుచుండఁగా

నాఁడు సింహబలుండువచ్చి, తనంతగేలిని బాఁప మా

టాడ కుక్కున వానిసం దునుమాడిచేసెను ముద్దగాఁ. 174

నీ. అట్లుముద్దగఁజేసి యట వైచిపోయిన

దమ్ములు నూర్చురు; దరలివచ్చి

చచ్చియన్నకై చాలసేపేడిచి

వీరుంగుపైఁ గృష్ణబెట్టికట్టి

కొనిపోవుచుండఁ గూయిఁజెమాలిని

బానసంబున గాఢపట్టి వినఁగ

వారును గాటికి వచ్చెడుసంతకు

వడముడి యటకేగి బడలువడఁగ

నందఱనుద్రుంచి ద్రోవదిసల్లఁబంచి

మాటుత్రోవనువంటిల్లు మరలఁజొచ్చె

నీటికేతెంచుమాలిని వెలయఁజూచి

ప్రాలివారెల్ల వెఱచిరి బూతమనుచు.

175

ఉ. అంతయునాలకించి యట నాధృతరాష్ట్రానిపట్టి యిచ్చటం

గొంతకొమాళ్ళు నిల్తురని కొంతతలంచి సుకర్మనంచి యా

వంతయు బాగునేయ కట నాపులఁబట్టఁగఁబంచి తానునుక

మంతురులాలమందెదిరి మార్కొనఁగల్గినవారిత్తో వడికఁ.

176

క. మఱునాఁడు వెడలి విరటుని,

పఱగడ మొదవులను బట్టవడచిక్కికిఁగ్ర

చ్చఱఁ బఱతెంచెను గొల్లలు,

వెఱపెల్లునఁబఱచి విరటువీడు సారంగన్

177

క. అంతకుమున్న సుశర్ముడు,

పంతము లాడుచునువచ్చి వలకడఁబనులన్

వెంతగఁబట్టిన విరటుఁడు,

చెంతలనున్నట్టి తనదు చేరువతోడన్.

178

క. చనితాఁకి యోడిపోయిన,

నెనరేని సుశర్మయపుడు నెఱమగఁటిమినా

తనిఁ దనతేరికిఁగట్టిన,

వనట న్విడిపించె రేయి వడముడి యలనిన్.

179

సీ. విరటుండు నెయ్యరు వీటనులేనప్పు

డిచట దుర్యోధనుఁ డేగుచెంచి

పసులఁ బట్టెనటంచుఁ బసులవారలు చెప్ప

విని పిన్న గావున విరటుకొమరుఁ

డు త్తరుండింటను నువిదలముందఱ

బీరముల్ వల్కుచు వెడలికృష్ణ

పంపునఁబేడి వార్వములఁ దోలఁగొనుచు

వడివచ్చి ముంగలఁ బగఱఁజూచి

వెఱచి దిగులొంది యరదంబు వెనుకవంక,

త్రిప్పనున్ననుగవ్వడిత్రిప్పకున్న

బెగ్గలంబునఁ డేరిని డిగ్గనుటికి,

పాఱఁజొచ్చినఁగ్రీడియుఁ బఱగువాటి.

180

జ్ఞే. అతనిఁ గొనివచ్చి యరదంబు నందుఁ బెట్టి

తాను గ్రీడియాపెఱిగించి తాల్మిగొలిసి

యతని నరదంబు నడవంగ నానతిచ్చి
యమ్ములను విండ్లు పెట్టిర జమ్మికడకు

181

క. చని వలసినవానిగై,

కొని తక్కటివాని నందె గుట్టుగనిడి చ

య్యసఁ జఁ గాండివంబున;

గొనయము నెక్కించి మించి గోరముగాఁగన్.

182

క. ములుకులు వఱచిన సూతలు,

నలుచెసలం బాయవిచ్చి నాననుబఱవన్

బలుమానును లొగిఁ దాఁకిరి,

చిలుకల వానలు గురియుదుఁ జేవయెల్లన్.

183

క. తఱిదాలుకుండంగవ్వడి,

యెఱిగించుకొనియెను దన్నునిచ్చట ననికొం

దఱు పలికినఁ దఱికడచుట,

యెఱిగించెను భీష్ముఁడవ్వ డెల్లరునినఁగన్.

184

వ. అంత నర్జునుండు.

185

తే. పసుల నుకలించి కావలిపరినిద్రుంచి,

వెనుకఁ జనుచున్న తేనిని వెంబడించి

కదిసి యొడించి పెఱవారిఁ గండడంచి,

పొలికలననెఱుఁపేఱులువెలువరించి.

186

సీ. తమ్మునితలద్రుంచి తత్తడులనునొంచి

బలియునిఁగర్జునిఁ బరవఁజేసె

ద్రోణుని నొప్పించి ద్రోణుకొమారుని

జేయొడకుండంగఁ జిక్కునఱిచె

గృప్తుని నమ్ములముంచి కినుకమైభీష్ముని

యరదంబుపై సోలి యొఱగఁజేసె

దొరను గేరడమాడి దురమున దడములఁ

బీనుఁగు పెంటలుగానొనర్చె

మఱియునందఱ సోలించి మఱిచిపోక,

తెచ్చెను తరణొమ్మపొత్తికలకొఱకుఁ

బేరుగలవారి తలచీర లారఁగోసి,

తనివిడిఱంగ ననిచేసి వెనుకమరలె.

187

గీ. అంతఁదెలిసి యుస్సురనుచు దుర్యోధనుఁ,

డవుడెభీష్ముపలుకులాలకించి

సిగ్గుబాటుతోడఁ జేరువతోఁగూడి,

యింటికడకు నడచె నెఱుకగలిగి.

188

క. అప్పుడు కవ్వడి జమ్మిచి,

నెప్పటివలె విల్లునమ్ము లిడి యుత్తరుఁన్

మెప్పుగఁ జేరను నిడి తా,

నొప్పుగ నొగలెక్కి చనియె నూరికి నెలమిన్.

189

క. ఈలోన నట యుధిష్టిరుఁ,

డాలములో గెలుపుగొన్న యల విరటునితోఁ

బోలఁగ జూదం బాడుచు,

నాలములోఁ బేడిగెలిచె ననిప్రేటుపడెన్.

190

క. అమ్మఱునాఁ డందఱు నొక,

యిమ్మునఁ దగఁగూడి తొంటి యేపుననుండున్

నెమ్మిని విరటున కుత్తరుఁ,

డిమ్ముల నెఱిగించె వారి నెల్లను వరుసకా.

191

క. ఎఱిగింప యుధిష్టిరునకు,

నెఱిగి విరాటుండు లేచి యెల్లగఁ దప్పల్

మఱవంగ వేడుకొనియెం,

దెలుగుపడం బలికి కూర్చి తెల్లము గాంగఁ.

192

తే. చుట్టముల నెల్ల రావించి జోటిమిన్న,

నుత్తరయనెడి తనకూతునొసంగి పెండ్లి

చేసె నభిమన్యునకు వేడ్క చెన్నుమీఱ,

నెంతయును జూచువారలు సంతసిల్ల.

193

వ. అనిన విని తరువాతి కత నెఱిగింపు మనుటయు.

194

క. కలువలవిందును బ్రొద్దును,

మలల స్పంద్రముల నేళ్ళ మఱి యీపుడమిన్

వెలుగును జీకటిఁ జక్కల,

నెలమినిఁ గలిగించి ప్రోచి యేలెడి సామీ.

195

మాలిని. జగముల యెకిమీఁడా సాదులం ప్రోచుతేఁడా

పగ యెఱుంగనివాఁడా వల్వలం ద్రుంచు ప్రోడా

వగ లొదవనివాఁడా వంతసంద్రంపుటోడా

నెగు లడఁచెడివాఁడా నేలకు స్పంగడీఁడా.

196

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య

నిర్వచననైషధ కావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబందుర

కందుకూరివంశ పయఃపారావారరాకాక్షైరవమిత్రసుబ్రహ్మణ్య

మాత్యపుత్రసకలసుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ ప్రణీతం

బైన యచ్చతెనుగు భారతమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

- క. మొదలుం దుదియు నెఱుంగక,
 ఖదిలముగా నెప్పుడు నుండి పాడుగొనంబుల్
 వెనకైనచు లేక మేలే,
 యొడిచించుచు జగము లేలుచుండెడి నేల్పా. 1
- వ. శౌనకుండు లోనుగాఁగల జడదారితోడఁగ నూత్రుం డిట్లయె. 2
- క. విరటుండు గృష్ణుండు మొనలగు,
 దొరలెల్లను గూడి యుండి దుర్యోధను తం
 టరితనము నుగ్గడించుచు,
 నరునాగ నొకరాయబారి నచటికిఁ బంపె. 3
- తే. అందఱును నెంచి యచ్చోటి కరిగి యతఁడు
 తెలుపవలసినపలుకులఁ దెలియఁ గఱసి
 ద్రుపదు నొజ్జను బంపిరి చొడరి సగము
 పుడమి జముపట్టికిని నియ్య నడుగుకొఱకు. 4
- తే. అంత నిటఁ గ్రీడి వెన్ననియింటికరిగి
 పోరఁ దనతేరునడపంగఁ గోరుకొనియె
 నాఁడె దుర్యోధనుఁడువచ్చి నాఁడెమైన
 బంట్లఁ బదివేపురను దానుఁ బడసించియె. 5
- క. నేలఁ గలదొరలలోపలఁ
 బాలఁగ దుర్యోధనునకు సాయము చూపం
 బాలుపడిరి పెఱవారలు
 పోలఁగ జముపట్టిఁ జేరి పాలించి కడిమి. 6
- చ. ద్రుపదునియొజ్జ యేగియటఁ ద్రోవకురా ధృతరాష్ట్రతోడఁ గొం
 త పోసఁగ మాటలాడి తనదారిని వచ్చిన గ్రుడ్డితేఱును

న్నేపము తొలంగఁ బంపెఁ దననేరిమి గన్నడ నూరిపోసి నీ
విభుడ యుధిష్ఠిరుం గదిసి యిాయనిమానువు మంచుసంజయున్. 7

సీ. ఆతండు చనుదెంచి యందఱకును మ్రొక్కి-

కొల్వులోపలనున్న గొంతికొడుకుఁ

గదిసియందఱు వినఁ గరముఁదీపులుగాఁగఁ

బెనఁకువ మానఁగఁబెక్కువగలఁ

దేనమాటలఁ దెల్పి తిన్నని తెన్నున

నడవంగ జముపట్టెఁ దడవు వేడి

చదురెల్ల గాన్పించి చక్కని బదులుమా

టలఁ బొందుకొమరుని వలనఁబడసి

వారి వీడ్కొని ధృతరాష్ట్ర) పజ్జకేగి,

యెల్ల చందమ్ము లాతని కెఱుకపఱిచి

యలుకుపుట్టించితగవు మైఁబలుకవలయు,

నుడువులెల్ల నుదిటముగానుడిచినయె

8

సీ. అంత యుధిష్ఠిరుఁ డరసి యిచ్చటనుండి

వెన్నని ధృతరాష్ట్ర) వీటికంప

నాతని రావించి యనియె నిక్కైవడి

నీవేగి సగపాలు నేలలోన

మాకియ్య తేనియో మఱిమఱి చెప్పుము

వినఁడేని యామిఁద వినుము తెలియ

నేవురకును మాకు నేను ప్రోల్లెనను

గడ కిచ్చునట్లుగఁ గడఁకఁ బలుకు

మట్లు చేసిననై నఁ బోర నెడుమాటఁ

దక్కి కూడి బ్రదుకుదుము తఱుచు లేల

యనిన పిమ్మట భీముండు సతీతమ్ము
లవల ద్రోవది మదిఁజెప్పిరతనితోడ.

9

ఉ. ఆవలఁగృష్ణుఁడేగి మరియాదమెయిన్ ధృతరాష్ట్రుఁ జూచి యా
క్రేవల ద్రోణుని గృపుని గేల్వమోడిచి పల్కరించి య
త్తావున నున్న భీష్ముని దద్దయుఁ గూరిమి గారవించి య
చ్చో నెరవారఁ గొల్వనను జూపఱ డెందములుం గరంగఁగన్. 10

చ. చనువును బల్కిఁజూపి పలుచందములం దగఁజెప్పి యంతతోఁ
దనియక యొద్దనున్న జడదారులచేతను జేతనై న లా
గునఁ బలికించి యెందునను గోరిక చేకఁజకున్న నోలగం
బున ధృతరాష్ట్ర పట్టిపయిఁ బూనినకింకను బల్కు లాడినన్. 11

క. వడిఁ గర్ణుని దుశ్శాసను
చెడుగఱపులు నమ్మి కృష్ణుఁ జేప్పడఁ గట్టం
గడఁగిన దుర్యోధనుఁ డెడ
జడియఁగఁ దనయాపు చూపి చనెఁ గృష్ణుండున్. 12

ఆ. అట్లు కొలువు విడుచునప్పుడు వెన్నుండు
బవరమరుగుదెంచెఁ బదిలమనుచుఁ
బలికి వచ్చి కుంతి బసకేగి మాటాడి
విదురు నింటఁ గుడిచి వెడలెవీడు. 13

వ. అట్లు బయల్పెడలి కొన్ని నాళ్ల కు. 14

చ. విరటుని యూరుచేరి యట వేపురముందర గొంతిపట్టితో
సరగున సంతయుం దెలిపి జా గొనరింపక గొప్పదండుతో
దురమున కాయితం బగుట తొల్లటి కర్జముగాఁగఁ జెప్పి ను
బ్బురముగ వాఁడిసూదిమొన మోపినయంతయు నేలనీయఁగన్. 15

క. ధృతరాష్ట్రుని కొడు కొప్పమి
కతలుగ నెఱిగించి మిగులఁ గయ్యంబునకున్

హితవుగఁ బురికొల్పినఁ దగ

నతఁ డప్పుడె ద్రుపదువట్టి నందఱుఁ జూడఁ.

16

క. ఁడవాలుగాఁగ నొనరించి

నెడలి కురుక్షేత్రమనెడి పేరిటి చోటఁ

విడియించి మూఁక నెల్లను

గడు సంతోసమున నుండఁ గల నొనరింన్ప.

17

సీ. వెన్నుండు నడచిన వెంటనె యచ్చట

దుర్యోధనుండును దోడు నూప

నచ్చినతేఁడుల హెచ్చరికను జేసి

గమికి నెల్లను మొనగానిఁ గాఁగ

భీష్ముని నొనరించి ప్రేరేచి మొనలును

దమ్ములు నెయ్యురుఁ దవలి రాఁగఁ

గదలి కురుక్షేత్ర మదనుతప్పక చేరి

విడియించె దడముల వేలుచోటఁ

గర్జఁ డంతకుమున్నె పెక్కండ్రు వినఁగ,

భీష్ముడుసులులువిడిచినపిదపఁగాని

తాను బోరికి రానని తగని బాస,

చేసికొనె మాటవట్టింపు చేత వీట.

18

క. దళవాయి యైసభీష్ముడు,

కలసికిఁ బురికొల్పి మొనలఁ గడుబీరమునఁ

దలపడఁ బంచెను జోదుల,

కెలమియుమగఁటిమి చలంబునెసకంబెసఁగఁ.

19

డి. అయ్యెడఁ బొందుపెద్దకొడు కందఱు నం దరుదంజఁ గాల్పడన్

జయ్యన భీష్ముపాలికిఁ గనం జని వేలుపుటేటికట్టిచే

గయ్యముసేయ నానతిని గైకొని దీవెన లంది ద్రోణుని
నెయ్యపు మామశిల్ప్యుఁ గృపుఁగని వీడ్కొనివచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్.

౪. చిందమ్ములమ్రోతలు మి,
న్నంది యెసఁగ భీష్ముడందు లాలపువేళ్ళం
గ్రందుగ నడచెను బయివయి,
ముండఱబొండుసకొమాళ్ళమూఁకలమీఁదన్.

21

సీ. నొగలెక్కి కృష్ణుండు తగుమాడ్కి నిగుడంగఁ
దెల్లనివార్వముల్ తేజరిల్ల
జేజే లొసంగిన చిందంబు నొత్తుచు
నరదంబుపైఁ గ్రీడి యరుగుదెంచి
యిరువఁగుఁజూచి తానెంతయు మదిలోన
నక్కటికము పుట్టియయినవారి
వేయఁజేతులురాక విల్లునునమ్ములుఁ
దేరనుబడవై చి దిగులుఘోఁపఁ
గూలఁబడినఁజూచి గొబ్బునవెన్నుండు,
పాడిఁగఱపి పోరఁబగఱనొంచి
గెలుపుఁగొంట యేలికలకెల్లఁ దగవని,
మదికినాటఁజెప్పి మఱచినపుడు.

22

౫. దురమునకుంబురికొల్పినఁ,
బరువడి సందియము వాసివాసి యెసంగం
గురిసెను నమ్ములవానల,
గరువంబటి పగఱపొజు గలఁగంబడఁగన్.

23

సీ. మార్తర మొత్తముల్ మార్కొనిపోరిన
నందడికయ్యంబు జరగెనపుడు.

ద్రోవదికొడుకులు తోడుగ నభిమన్యుఁ
 ఉడరి యొప్పనివారి కడఁకఁజెఱిచెఁ
 గృపుఁడు నశ్వతామ కేడించి మూఁకల
 పైఁబడి తనులావు బయలుపఱిచి
 రుత్తరుండేగి శల్యునిమీఁదఁ బోటొగ్గి
 యాపఱె నాతనిపూవుగముల
 సంతభీష్ముండుగవిసివాలంపగములఁ,
 దెలుచఁబరఁగించిమూఁకల బెగడుపఱిచి
 యెల్లెడలఁ దానయెపొల్చి యేపుచూప,
 విరిగినురిగిరిపగవారిబిరుదుమగలు.

24

క. ఆలోనఁ బ్రాద్దుగ్రుంకిన,
 నాలముసాలించి నాఁటి కందఱు వీళ్ళన్
 జాలమునేయక చేరిరి,
 చాలఁగ విన్నేటికొడుకు సారె బొగడుచున్.

25

ఉ. రెండవఁనాటిపోరునను రెండవ ప్రాద్దుకొమారు పోలికన్
 నండిమగండు క్రీడి తన త్రాణనుజూపె గరంబుఁ బుచ్చె భీ
 ముండును భానుమంతు జముప్రోలికి ద్రోవదిత్రోడఁబుట్టువుం
 గండునఁదాఁకి ద్రోణుండును గ్రచ్చఱఁ బొఱఁగఁజేసె వీసునన్.

26

సీ. మూఁడవనాఁడును మొగ్గరంబులుపన్ని
 యిరునాఁగు నొంఱొంటిబెరసితాఁక
 దుర్యోధనుఁడు భీముతోఁ దలపడిపోరి
 మేనెఱుంగక తేరిమీఁద సోఱె
 మూడుజాములయప్పు డీడఁబోవక భీష్ముఁ
 డుక్కునఁ బెక్కురఁజక్కడంచి

యెక్కడఁజూచిన నెమ్మలదిమ్ములుఁ

గండలకొండలు నిండియుండ

నైతులేరులు పఱపింప నిలువ లేక,

బెండువడి క్రీడిజుణిగిన వెన్నుడడరి

చుట్టువాలునుజేబూని దిట్టయగుచు,

నరదమును డిగ్గి భీష్ముపై నరుగుచుండ.

27

క. కవ్వడియువచ్చి వెన్నుని,

నెవ్వడిఁ గొంగిటను బట్టినిలిపి వెనుకకున్

దవ్వులఁ గొనిచని భీష్ముని,

క్రొవ్వడఁగించెను గడంగి కూటువచెదరన్.

28

క. నాలవనాటి పెనంకువ,

వాలుమగఁడు శబ్దుకొడుకు పలుకయు వాలుం

గ్రాలఁగ నృప్తనృమ్ముని,

పైలలిఁగవిసి తెగటాటెఁబరి పడలువడన్.

29

పంచచామరము. ఘటోత్కచుండు జిత్తు లెల్లగానిపించి మూఁకపైఁ

దటాలుననైఱుంగు లీను తళ్ళిటంప గుంపులన్

దిటంబు మీఱ నేసియేసి దిట్టలై న వారినిన్

హుటాహుటిం గలంగి పాటనూకె నుక్కడంగఁగన్.

ఉ. ఏనవనాటి కయ్యమున నెంతయు వాఁడిమి చూపెద్రోణుఁడా

పూనికేజూచి మాఱుకొని పోరెను భీముఁడు చేవయేర్పడన్

మానకలక్ష్మణుండు నభిమన్యుఁడునుంజలమగ్గలించఁగా

నేనుఁగు నేనుఁగుం బెనఁగు నేపునఁబోరిరి చూపఁజెన్నఁగన్.

31

క. అఱవనాఁడల వడముడి,

మాఱుకొని గుదియవిసరుచు మావంతులన్

నీటుగకారులఁ గెడపెను,

బీటువడుచు దాయులెల్ల బెదరంజెదరక.

32

క. అని ద్రోణుఁడు ధృష్టద్యుఁ,

మునిఁ గనలునఁ దారసించి మొనలుతలంకక

దనసింగిణి వాలమ్ముల,

ననువులు నాటంగనేయ నాతఁడుపఱచెక.

33

జే. ద్రుపదుకొమరుఁడు రారాజుదొడరితేరు,

నుగ్గుచేసిన వెన్నిచ్చె సిగ్గువిడిచి

చేకీతానుఁడుఁ గృపుఁడును జేవమీఱఁ,

బోరి రేడవనాఁడాలపోతులట్లు.

34

సీ. ననలెత్తువేడ్క సునాథుండు మొదలగు

గాంధారికొడుకులఁ గవిసిభీముఁ

డుద్దవిడినివారిఁ బెద్దనిద్దరఁబుచ్చి

యేనుంగులనుజేసెఁ బీనుఁగులను

మఱి యలంబనుఁడను చూనిసిదిండియి

రావంతు మార్కొని లావుచూపి

పెద్దతడవునకుఁ బిద్దించె నాతనిఁ

గవ్వడియెంతయుఁ గన్తిచెంద

మఱిఘటోత్కఁచుండుమార్కొనిద్రోణుండు,

మొదలుగలుగువారిమురువడంచి

యలఁతిమూఁక నెల్ల నలుఁగులపాల్వేసె,

నవలినాఁడు వేల్పులబ్రపడఁగ.

35

క. ఎనిమిదవనాటి రాత్రి,

చుచువున దుర్యోధనుండు చనిభీష్మునితోఁ

దనగోడు మొట్టవెట్టిన,
గనఁబటచెద నెల్లినాదు గండన నత్తడుకా.

36

తే. తొమ్మిదవనాటిప్రాద్ధునఁ దొంగలించు,
సంతసంబులుమోములఁజొకళింపఁ
గదలియిరువాఁగునుంఘాలికలనఁబొలిచి,
రైత్తికోలునఁబడవాళ్ళు హెచ్చరింప.

37

సీ. అపుడుకోల్లలచేసి యభిమన్యుడడరిన
సరిగియలంబనుఁడడ్డపడియె
వివ్వచ్చుఁడరుదెంచి పీఠఁజూపిన బాటు .
దొరలకు ద్రోఁసుండుతోడు చూపె
బాసటయగుచు దుశ్శాసనుఁడు శకని
వెంటరా భీష్ముండువేడి చూపి
వాడినారసములఁగ్రీడిని నొప్పించి
వెన్నునినంపట బెగడుపటిచి
రావుతులఁద్రుంచి పొలియించి మావతులను
నరదములవారి నొంచి కాల్వరనడంచి
కడిమిచూపిన దళములు గలఁగఁబాతె
లేట మొగములుచడి రెల్ల మేటిమగలు.

38

క. చేయునదిలేక కవ్వడి,
యాయమ్ములనాఁటియున్న యమ్ములవెతతోఁ
బాయనడు మోసలఁ బిలుచుచు,
నోయనదూపులను నేయుచుండెనుభీష్మున్.

39

శా. అచ్చొప్పంతయుఁ జూచి కృష్ణుఁడెదలో నారాటముంజెంది వి
వ్వచ్చుండెంతయు నొచ్చియుంట నొగలనార్వంపుఁ బగ్గంబులన్

మెచ్చుల్లుల్కుగఁ గట్టి తేరు డిగి యామిన్నేటిపట్టిం బారిం
బుచ్చుంగా నడ తెంచె గేల బలితంపుఁ జట్టువాలొప్పఁగన్. 40

క. తోడనెఱతెంచి వడిం
గ్రీడియునిరుగేలఁ బట్టి కృష్ణుని మరలం
దోడుకొనిపోయి తేరున
వేడుకఁ గూర్చుండఁబెట్టె వేడుచుబలినిన్. 41

క. తియ్యనిమాటల వెన్నని
నియ్యకొనంజేసి వెడలి యీరసమెసఁగం
గయ్యమునకు డాసెనపుడె
యొయ్యనఁ బ్రొద్ద త్తమిల్లె నుడిగెదురంబున్. 42

తే. నాటిబవరంబుఁగని మదినాటుకొన్న
యుమ్మలమ్ముననింకఁ గయ్యమ్ముమాని
కానలకు నేగుదునటంచుఁగెడఁకఁబలుకు
నలయుధిష్ఠిరు నూతార్చియనుపుమీఱి. 43

క. వెన్నుండాఁ యాతని
విన్నేటికొమారుడకకు వివ్వచ్చునితోఁ
దిన్నఁగగొని చనియూయన
సన్నగ నడిగించె జాపుచందముఁ దెలుపన్. 44

ఉ. అందున కాతఁడిట్టనియె నాఁడుఁదనంబును దొల్లఁదాల్చి యా
పొందికఁబాసి వెక్కుమగపోడిమిఁ దాలించియున్న వారిపై
నెందును నేయకుందుననియెఁ బ్రతినందగఁ బట్టినాఁడ మీ
యందుశిఖిండి యట్టేడగు టాతని ముందిడికొంచు నాపయిన్. 45

క. నేనేయనితటిఁ గవ్వడి
నోనేసినఁ గూలువాఁడ నునుఁదూపులచేఁ
బూనియటుచేయుఁ డంచును
నానతియిడి పంచె మంతనంబున వారిన్. 46

ద్రువమఁడు విరటుండు దోడుచూపఁగనాంతి
తొలిపట్టిద్రోణునితోడఁ జెనఁగి
వ్యాఘ్రదత్తుఁడు మొదలై నవారిని గోలు
పోయి ద్రోణునిచేతఁ బోరఁదాను
బట్టువడనున్నతటిని వివ్వచ్చుడడరి,
యంపవానలు గురియించు చరుగుదెంచి
యల్లయొజ్జలవేడిమి యెల్లనుడిపె,
బ్రాద్దువాలెనునంతలోబొదలెనిరులు.

58

ఉ. రెండవనాటి వేకువను గ్రీడి యుధిష్ఠిరుతోడఁ జెప్పి త
న్నొండెడ నాలముంజలుప నూరకపిల్చు సుశర్మదండుతో
గండునఁ బోరఁబోయి కడఁకం దనలావును జేవఁజూపిబల్
కొండలపిండు మెండునను గూలిచెఁ బల్వరమేలి జోదులక.

59

క. మఱియు న్నంశ ప్తకులును,
బిటుసనక పెనంగఁజూచి వెఱఁగందకయే
డైత వివ్వచ్చుడు తనయం,
వఱుపాలుగఁజేసె వేలవంతునవారిక.

60

సీ. ద్రోణుఁడు మిక్కిలి రోసంబుమీఱంగ
సత్యజిత్తును జముసరసకంచి
దూదితిట్టలమీఁదఁ దొడరుచిచ్చునుబోలె
మొనలపై వడిఁజూపి కనువుగొట్టి
నూర్యదత్తునిఁజంపి సూరెలబారులఁ
బలుచక్కియలకును బాఱద్రోలి
మాఱులేకుండంగ మలయుచుండఁగ భీము
డన్నయఁగవలును మున్నగాఁగ

నందఱును గూడితాఁకిన నవలఁ గృపుడు
కర్ణుడును శత్రుఁడును లోనుఁగాగలట్టి
వార లెల్లను నడ్డంబు వచ్చిపోరఁ
బొలికలఁనెల్లఁ బీనుంగుప్రోవు లయ్యె.

61

మ. భగదత్తుండును సుక్రతీకమను చెల్వంబైన యేనుంగుతోఁ
దగ భీముం దలపడ్డ టిచ్చవడి యాతం డెల్లసూపంగ నా
జగజెట్టి న్మొననెల్లమాటుకొని యాసం బోర నాయందఱున్
వెగఁదొందన్ భగదత్తుఁ డేసె నటుపై వివ్వచ్చుఁ డేపారఁగన్.

62

క. చనుదెంచి వాడితూవుల
ననువులు నాటించి దొడ్డయమ్మున భగద
త్తునిఁ బుడమింబడ నేసెను
బెనఁగెడి యేనుంగుతోడఁ బీనుంగునుగాక.

63

సీ. అది చూచి శకునియు నాతనిబలగంబుఁ
జొరవమై నర్జునుఁ జుట్టుముట్ట
బలునారసంబులఁ బలువురఁ బెరిలించి
శకుని నాతఁడు పాఱిచనఁగఁజేసి
యార్పులు సెలఁగంగ నరుదెంచి తాఁకిన
సంశ్చక్తుల వెఱచఱవ నొంచి
నడముడితోడుత వచ్చి కర్ణుని దాకి
పొలియించె నతనితమ్ములను మువురఁ
డేరు డిగివచ్చి భీముండు తెఱసి గాంచి
కర్ణచుట్టల వేవురఁగం డడంచె .
నింతలో ద్రోణుండును తేఁడు నేగుదెంచి
కర్ణుఁగాచిరి కవ్వడి కడఁకనుండి.

64

ఆ. అంతః బ్రాద్దుగ్రంథే నష్టడ యిరువాఁగు
 నెలపుపట్ల కేగి నిదురపోయి
 మరల నెప్పటట్ల మఱునాఁడు చనుదెంచి
 కలనికాయితమయి నిలిచి రండు.

65

సీ. సంశ్చక్తులు క్రీడి జగడంబునకుఁ బిల్చి
 దవ్వుగఁ గొనిపోయి తడవు పెనఁగి
 రీలోన ద్రోణుండు నిచ్చటఁ దమ్మి మొ
 గ్గరమును బన్నించి కడిమి మెఱయ
 వడముడి లోనైన వాఁలెల్ల దానిని
 జింపంగ నేమియుఁ జేతఁగాక
 యభిమన్యు వేడిన నాతండు గండున
 ద్రోణునిఁ దూపులఁ ద్రాణ చెఱచి
 మోహరంబును జొచ్చి యమ్మొనలనెల్ల
 జిక్కువఱచుచుఁ బెక్కురనుక్కుడంచి
 నేలకును గోలకును దెచ్చెనేర్పు మెఱసి
 పగఱజోదుల నెల్లను బలియఁడగుచు.

66

మ. మఱియుం బోవక తాఁకినట్టి కృపునిన్నాతేసి దుర్యోధనుఁ
 నెఱఁతుల్ దూఱఁగఁగొట్టి ద్రోణుకొడుకున్నిట్టేసి దుశ్శాసనుం
 బఱవంజేసివెనన్ బృహద్బలుని చేవం బాసి యాకర్ణుని
 గొఱవోవంగను నేసి శల్యుకడిమిం గోల్పుచ్చె బీరంబునన్.

67

క. ఈలో నభిమన్యునకును
 నాలములోఁ దోడునూప నరిగెడి భీముఁ
 మేలిమగలఁ బోసీయక
 చాలిక నెదిరించి యాఁపె సైంధవుఁ డొకఁడున్.

68

సీ. ఇంతలో నభిమన్యుఁ డేపున వృషనేను
 సుక్కున మార్కొని యొల్లఁబోవఁ
 జేసినఁ దేజీలు చివ్వకు దవ్వగఁ
 దేరీడ్చుకొని పోయెఁ దీవరముగ
 బిరుదుమగలు వేసవేలుగఁ జనుదెంచి
 మంటలోపలఁ బడి మ్రుందునట్టి
 మిడుతగుంపులమాడ్కి మీఁదిమీఁదికి వచ్చి
 సరగ నాతనిచేత సమసిరొకట

మాటలేటికిఁ బగవారి మేటిమగల

లోన నొకఁడైన లేడయ్యెఁ బూని వెనక
 సూది మొన మోఁపదగునంతచోటనయిన
 గాయములులేని నెమ్మేనుగలుగువాడు.

69

వ. వెండియు నభిమన్యుండు.

70

క. రారాజుకొడుకు లక్ష్మణుఁ

బోరం బరిమార్చి వేర్చి పొరిగొనె నొకబల్
 నారసమునను బృహద్బలు
 దోరించెను వారిబారి దొరలగ్గింపన్.

71

క. నెత్తురులఁ దొప్పఁదోగియు

మొత్తములై పాటు తనదు మొనకాండ్రవెతన్
 మెత్తనఁగని సుర్యోధనుఁ
 డత్తఱిఁ జెయివీచె నందతాతనిబొడువన్.

72

సీ. వెలు పెల్లునను బాటు వితమునఁ గర్ణుండు

వెనుకఁప్రక్కకువచ్చి విల్లు తునిమె
 ద్రోణుఁడిలోపల దోరించెఁ దేజీలఁ
 ద్రుంచెఁ గృపుండు వేరుదోలువానిఁ

గడఁగి యశ్వత్థామ కరవాలు నుఱుమాడె

నాటె శల్యుఁడు మేన నారసముల

మఱిచేయఁగల దండిమగల్గెల్ల దొమ్మిని

బయిఁబడి యలయింపఁ బాలుపడిరి

యేమిచెప్పుదు నభిమన్యుఁడేవు చెడక

మేను నెత్తుట జొత్తిలి మింటి కెగసి

దుస్ససేనుని కొమరునిఁ దొడరివాని

గీటడంచయు నతసచేఁ గెడసెఁ చాను.

73

ఆ. అంతఁ బ్రొద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి

మొనలఁదివిచికొంచు మొగమునందు

విన్నదనము తోవవెనవీటికిని బోయె

జమునిపట్టి కొందలమున మునిఁగి.

74

క. కవ్వడియు వచ్చి కొమరుఁడు

చివ్వనుగడతేఱు టన్న చెప్పఁగ వినిలో

నెవ్వఁగఁబాగులుచు నడలెను

నెవ్వారాఁపినను నాఁగ కెలుఁగెత్తివడిక.

75

ఉ. అంతటఁ గొంతసేవటికి నాతఁడు నెంజిలివాసి యిట్లనుం

బంతముచూడుఁ డెల్లిపరిమార్చెద సైంధవు నేరుగాచినక

బొంతలఁ బ్రొద్దుగ్రుంకుటకు మున్నుగ సందఱుఁ నూచుచుండనే

నంతయుఁ జేయలేనియెడ నగ్గిని చొచ్చెద గాండివంబుఁక్క.

76

క. అని ప్రతిసవట్టెనంతయు

విని మదిలోసైంధవుండు వెఱపైకొనఁగాఁ

జని దుర్యోధనునకుఁ జెలి

పిననాతఁడు దిటము చెప్పి వెఱపుడిగించెన్.

77

వ. అట్లారేయి కడచిన.

78

సీ. బండి మొగ్గరమును బన్నించి మఱునాఁడు
 ప్రొద్దున ద్రోణుండు మొగమునందుఁ
 చానిల్చి యవ్వల దవ్వల సైంధవు
 జోదులనడుమను జులుంగఁబెట్టి
 యాయితంబయి యుండ నర్జునుఁ డన్నను
 గాపాడ సాత్యకిఁ గావలిగను
 బెట్టి యొడ్డును డాసి బిట్టేసి తాటిపం
 దులుఁబోలెఁ దల లెన్నొ డొల్ల నేసి
 దున్నసేను నొంచి ద్రోణుని వడిమించి,
 మొగ్గరంబుసొచ్చి మొనలవ్రచ్చి
 కినుక యినుమడించి కృతవర్కదూలించి,
 చని శ్రుతాయుధునినిఁ జక్కడంచె.

79

క. ఈనడుమద్రుపదు కొమరుఁడు,
 ద్రోణునితోఁ బోరిపోరి తొలఁగిన నలుఁగుల్
 మేనన్నించుచు సాత్యకి,
 నోనేసెం ద్రోణునపుడు నూర్వురు మెచ్చక.

80

ఉ. కవ్వడియంత సైంధవుని గానఁగఁ బోవుచునుండఁద్రోవలో
 నెవ్వడి నడ్డుసొచ్చి వడి నీల్గిరి విందుఁడు వానితమ్ముడుకా
 జివ్వకుఁ గత్తళంబలగఁజేరి సుయోధనుఁ డాలమిచ్చి మై
 నొవ్వగఁ బాటెఁ గ్రీడియును నూల్కొనిసైంధవు డాసెనీసునన్.

81

తే. అపుడు కృపుండు నశ్వశ్శామ యల్ల సైంధ
 వుండును బ్రొద్దు కొడుకును శల్యుండు మొదలగు
 పన్నిరువు రొక్కపెట్టను బన్నివచ్చి
 పొదివి రలుఁగుల నర్జునుఁ బోతరమున.

82

ఉ. అందఱు కన్నిరూపులయి యాతఁడు పోరగఁ జుట్టుముట్టి యా
సందునఁ గాలిమూఁకలును జాలఁగ బోరొనరించి రయ్యెడన్
మ్రుంచెడు నేనికల్ సమయమాపులుఁ గూలెడు కాలిబంటులున్
గుండెడి మేలిమానుసులుఁ గుంగెడు తేరులు నయ్యె నెయ్యెడన్. 83

క. అదియెల్ల గని యుధిష్ఠిరుఁ,
డెదలోఁ దలఁకొంది యప్పుడే సాత్యకిసిం
గదలఁగఁబంచెను గ్రీడికి,
నదనున సాయంబుచేయ నచటికి నెమ్మిన్. 84

తే. ఇంతలో యుధిష్ఠిరుఁ డోజనేగి ద్రోణు,
నొకటమార్కొనిచేప్పడియొడిపాతె
నపుడలంబసుఁడాముననడరితాఁకి,
మ్రుంచెనుఘటోత్కచునిచేతమతియునచట. 85

సీ. సాత్యకి ద్రోణుని సరకు నేయక దాఁటి
జలసంధుఁడనువానిఁ జక్కడంచి
దారిని సాగిసుదర్శను బొలియించి
దుశ్శాసనునిత్రోడఁ దొడరె రెండు
తడవలాతనినొంచి తడయక చనుదెంచి
వడిఁ గ్రీడియొద్దకు వచ్చి చేరె
నచ్చట ద్రోణుండు మచ్చరంబున ఊత్ర
వర్మలోనుగఁగలవారిఁద్రుంచె
నన్నపంపున భీముండునరుగుదెంచి,
ద్రోణుని మెఱుంగుటమ్ములఁ దూలం బుచ్చి
యడ్డపడువారి నెల్లఁగ్రొవ్వరుఁగఁజేసి,
కవ్వడిని జేరఁజనుచుండఁగడిమిమెఱసి.

మ. చనుచున్ భీముడుత్రోవలో బలిమిమై జక్కాడె శత్రుంజయుం
డును లోనా ధృతరాష్ట్రునట్టులను నంతో కిన్కగర్జుండు భీ
ము ననిన్ లోగొని తిండిపోతనుచు నేమో యుల్లసంబాడి పు
చ్చిన వివ్వచ్చుడువచ్చి పోతర మడంచెం గర్జనాలంబునన్. 87

ఇంద్రవజ్రము.

భూరిశ్రవున్మార్కొని పోరిడయ్యన్,
గోరంబుగాసాత్యకిగూల్చినేలన్
దోరింపజేయెత్తుడు దొడ్డయమ్మన్,
సారించివివ్వచ్చుడు జానుమీఱన్. 88

తే. త్రుంచెభూరిశ్రవునిచేయి త్రుల్కిపడగ,
నంతగృష్ణునితమ్ముండునంతసమున
లేచి యడిదంబుపూని చేసాచియతని,
తలనుదునుమాడె నిల్లరువలదనంగ. 89

తే. మరలగర్జుండుసాత్యకిమాటుకొంచు,
వేలుపులుమెచ్చునట్లుగఁ బెనఁగితడవు
పొలిచియాతని దాడికినిలువలేక,
పాటిపోయెను బగవారు మీఱినవ్వ. 90

సీ. పదపడిసాత్యకి వడముడియును దోడ
నరుడేర నలుకమై నర్జునుండు
సైంధవుడెసకును జాగి వేగముపోవ

రారాజుపంపున రాధకొడుకు
కవ్వడికడ్డంబుగా వచ్చి పోరాడి
యొడలునొచ్చిన సిగ్గువిడిచిపాటె
గృపుండు నశ్వత్థామ వృషసేనుడును శల్యుఁ
డడరి పోరిరి క్రిడియకాననంగ

వెన్నుఁదొనరించు చీకటి కన్నెఱింగి,
క్రీడిసైంధవు తలద్రుంచి కీడుతలఁగఁ
బాశుపదమున నద్దానిఁ బడఁగవై చెఁ,
దండ్రితోడమీఁద నంతనీరెండవచ్చె.

91

ఉ. అప్పుడె కృష్ణుఁగూడి చని యర్జునుఁడన్నకు మ్రొక్కిసైంధవుం
దొప్పమిచేసి చూపఱుట యుబ్బునఁ జెప్పె నతండుపొంగఁ గాఁ
దప్పును ద్రోణమీఁద నిడితాథృత రాష్ట్రానిపట్టి యచ్చటం
జెప్పెడిదేమి రేయి యనినేయగఁ బంచను మేటిజోదులన్.

92

చ. ద్రుపదునివంకవారలను ద్రుంపక మైముఱు వూడ్వనంచు నే
నపసను ద్రోణుండుం బ్రతివవట్టె నటుండఁగఁ జంపె గాలినే
లుపు కొమరుండు దుష్ప్రహుండు లోనగు నాధృతరాష్ట్రా బిడ్డలన్
గృవుండును గర్జుని బదరెఁ గిన్నను రజ్జులువల్కుచుండఁగాన్.

93

క. ఈలోనశ్వత్థామయు,
నాలములో రక్కసి దొర నంజనవర్షం
గూలిచె నప్పుడభీముండు,
వాలమ్ములు మేనగుచ్చి బాహ్నికు ద్రుంచెన్.

94

తే. సాత్యకీయుసోమదత్తుండుచలముమీఱ,
నొండొరులతోడఁబోరాడుచుండఁచు
వెన్నుతమ్ముండుమిక్కిలి బీరమునను,
సోమదత్తునితలద్రుంచె సూడు మిగుల.

95

క. అదిగని యందలి ద్రోణుండు,
మొదలగువారలు కడంగి ముట్టుకొనంగా
నెదిరించి నిలిచి రిందును,
బాదువంగల జోదులెల్లఁ బొంగెడుమదితోన్.

96

తే. అపుడు కర్ణుడు సహజేపు నదిమిళట్టి,
 వింటికోపునబొడుచుచు విడిచిపుచ్చె
 నెక్కుడై నట్టి పగవారి నెపుడునీపు,
 తలపడకుమంచు,దులువ మాటలనుబలికి.

97

సీ. కర్ణునివలె చెడుకలుపుల సాత్యకి
 నొంపంగ దుర్యోధనుండు దలంచి
 పలువురనొక్కటఁ బయఁబడఁగాఁ బంచెఁ
 జేరి మున్నభిమన్యుఁజేసినట్లు
 మఱి ఘటోత్కచుఁడట్లు మగఁటిమి నెదిరించి
 చంపె నలంబను జటునికొడుకు
 నంత హలాయుధుఁ డడరి వేడిమి చూప
 వానినిఁ బొలియించి నాడిచూపి
 యాహిడింబకొమరుఁ డందఱఁ గలపంగఁ,
 గర్జుఁ డపుడు వానిగండడంచె
 వేల్పుఁడేడు తనకు వెలయ నిచ్చినయట్టి,
 సత్తిచేత నెడఁదజలదరింప.

98

చ. విరటుండు వచ్చి తాఁకినను వీసరవోసి కడంక ద్రోణుఁడె
 ల్లరుఁ గన నాతనిం దునిమి లావునఁ బైఁబడు కాలిమూఁకలన్
 బొరిగొనుచొక్కచో ద్రుపదుఁ బోరనరూపడఁగించె నంతటన్
 విరియగఁ దామరల్ సరిగ వేడివెలుంగునుదోఁచె దూర్వునన్.

100

వ. అప్పుడు.

సీ. వచ్చి యుధిష్ఠిరు వంకపారెల్లను
 దనుఁదాఁక ద్రోణుండు తాల్మిచెడక
 యందఱ నోనేయ నర్జునుఁ డరుదెంచి
 చేవమై బోరె జేజేలు మెచ్చ

నప్పుడశ్వత్థామ యనుగౌరు చచ్చుట
 నెపముగా భీముండు నేర్పుమెఱయ
 ద్రోణునికడకేగి దోరె నశ్వత్థామ
 యనిచెప్పి వినఁడయ్య నతనిపలుకు

లంతఁ జెప్పె యుధిష్ఠిరుఁ డభుకు దక్కి,
 పోర నిప్పుడశ్వత్థామ పొలిసెననుచు
 నమ్మి ద్రోణుండు తేరిపై సామ్యసిల్లి,
 విల్లుచమ్ములుఁ గ్రిందను విడిచిపడియె.

101

క. వీనుఁగువలెఁ బడి యుండిన
 వానిందలద్రుంచి వైచె వాలుననలుకఁ
 మానక భృష్టద్యుమ్నుఁడు
 తానే యాతనినిజంపఁ దగువాఁడనుచుక.

102

సీ. ఎవరు చెప్పిన విన కేచి భృష్టద్యుమ్నుఁ
 డటుతండ్రిఁ బఱచుట యాలకించి
 కినుక నశ్వత్థామ చనుదెంచి యాకూళ
 నిప్పుడె కని పొలియింతు ననుచుఁ
 బలుకుచు దళముల పైదూపు లడరించి
 నారాయణంబను పేరుగలుగు
 గోరంపుటమ్మును గొబ్బున విడిచినఁ
 బలువుర నది నేలపాలుచేసె
 దాని వేడిమి కెవ్వరుఁ దాళలేక,
 కలఁతనొందంగ వెన్నుండు కనికరమున
 వడముడిని బేరుడిగఁబంచి యుడిపెదాని,
 వాడియంతయుఁదననేర్పువ న్నె కెక్క.

103

- క. ఆమ్ములు మఱియుం బఱపుచు
దమ్మయి యవియెల్లఁ బోవ వగఁగూరినడెం
దమ్మన నశ్వత్థామయుఁ
గ్రమ్మతెఁ జేయునదిలేక గరువంబడఁగన్. 104
- ఆ. అంతఁ బ్రాద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి
యలరిగొంతికొడుకు లరిగి రిండ్ల
కలుక ద్రోణుచాపుఁ దలఁచి దుర్యోధనుఁ
డడలు చిల్లనేరెనపుడ వెడలి. 105
- క. అమ్మలుసఱినాఁడొక్కటఁ
దమ్మలయు దొరలయు నెదుటదళవాయినిగా
నమ్మిన కర్ణుని నొనరిచి
క్రమ్మఱ దుర్యోధనుండు కలసికి వెడలెన్. 106
- క. పదియాటవనాఁ డటువలెఁ
బాదలుచు నిరువాఁగుఁ దాఁకి పోరాడంగా
నదమదముచేసె వడముడి
యదనారసి క్షేమధూర్తి యను నెకిమినిన్. 107
- క. వడముడి యశ్వత్థామయుఁ
దడవు పెనఁగి సొమ్మసిలిరి తగ నిరువురు న
ప్పుడ కర్ణుండును నకులునిఁ
గడఁక యుడిపి తేరు చదిసి కాటులుప్రేలెన్. 108
- తే. దుస్సనేనుండు సహదేవుడోడఁ బెనఁగి
సొమ్మవోయెనుదనవారలుమ్మలింపఁ
గృపునిఁ దాఁకి ధృష్టద్యుమ్నుడపుడుపోరి
యొడిపాటెనునవ్వంగఁదోడివారు. 109

ఆ. తొడరి జమునికొడుకు దుర్యోధనుడుఁ దాకి

పెద్దతడవుకడిమిఁ బెసఁగనందుఁ

దేరుగోలుపోయి రారాజుమైనొవ్వ

నొల్లఁబోయెఁ జెలులయుల్ల మెరియ.

110

ఉ. కవ్వడి కర్ణుని దొడరి గాటముగా బడలించి తూపులఁ

దవ్వుగఁ జోపె నాతనినిఁ దక్కినజోదులు నడ్డుసొచ్చుడుం

గ్రొవ్వడఁగించె వారి నెలగోలున నంతటఁ బ్రబుద్ధగుంకుటఁ

జివ్వను మాని మానుగను జేరిరి యిర్వురు పీడుపట్టులఁ.

111

క. మఱునాఁటిపోర శల్యుని

మఱిమఱిబతిమాలి కడకు మైకొన నతనిన్

గఱువయగు కర్ణునరదము

నెఱి దోలఁగఁ బంచె తేఁడు నేరుపుఱోడఁ.

112

సీ. నొగలెక్కి శల్యుండు తగఁ గర్ణుఁ బేర్కొని

మది కలంగఁగ బీసమాటలాడి

కాకిమీఁదనుబెట్టి కాఱు లాతనిఁ బల్కి

కతలు పెక్కులుచెప్పి కడఁకచెఱిచె

నంతటఁ గర్ణుండు కొంతతాలిమిదాల్చి

పొంత యుధిష్ఠిరు పొంగడంచ

ద్రుపదునికొడుకులఁ దొడరి పెక్కండ్రను

వాలమ్ములడరించి నేలఁగలిపె

జొచ్చి భీముండు కర్ణుండు చూచుచుండ

వానికొడుకును నలనత్యసేనుఁ దాకి

దొడ్డ నారసమునఁ దలఁచునిమివైచె

బగఱమూఁకలు గుండియల్ పగిలిపఱవ.

113

క. దురమునఁ గర్ణుడు యుధి

స్థిరు నొప్పించి వెఱ గండుచెడి పాతెడు నా

దొరను వెనుదవిలి పెక్కలు

పరుసంబులు వలికి సిగ్గుపాటొనరించెన్.

114

సీ. అన్న బన్నము చూచి యలుకమైభీముండు

కర్ణుని మార్కొని కడఁకచూపి

క్రొవ్వాడితూపెద గుఱిచేసి యేసిన

నరచచ్చి ఖేరిపై నతఁడు వడియె

నప్పడు వడముడి యతనిమీఁదికిదాటి

నాలుకకోయంగ వాలువెఱికి

తగవు గాదనిచెప్పి తనమామ శల్కుఁడు

మరలింప నాపని మానివచ్చె

మఱియు దుర్యోధనునితమ్ము లఱపులడర

వచ్చి శ్రుతవర్మ మొదలై నవారుతన్న

నొక్కపెట్టిన తాఁకిన నుక్కుమీఱ

వారినందఱ జమునిల్లునేరఁబడిచె.

115

స్రగ్విణి. వీరసౌశ్రుతలైవనవేల్కవృణ్

దాఁకవాల్దూపులాతండు మైనించుచున్

మూఁకలంజావఁగామోదెడెందబులం

దేకువల్వీడియెందేనియుఁబాఱగన్.

116

తే. కృపుఁడుచంపె సుకేతునిద్రుపదుకొడుకు

నతనిమూఁకలుమ్రాన్పడివెతపడంగఁ

దివిరి దుర్యోధనునిఁ దాఁకి తేరు చదిసి

మురియడంచెదృప్తద్యుమ్నఁడురువడించి.

117

ఆ. క్రీడిమీఁదఁ గవిసి కినుక నశ్వత్థామ
 పెనఁగెఁగొంతసేపు బెట్టిదముగ
 నేచి క్రీడితునిమె నేనుంగుత్తోఁ గూడ
 నపుడు దండధారుఁడనెడు తేని.

118

సీ. మలయధ్వజుండన నలరారు నెకిమీఁడు
 బలిమి నశ్వత్థామ పయిని గపిసి
 వేల్పులు పొగడెడు వితమునఁ బోరాడి
 రూపుమాసె నతని పూపుగములఁ
 గర్లుండు ద్రుపదుని గట్టి మొనలముట్టి
 తల్లడిల్లగఁ జేసె నెల్లవారి
 మర్యోధనుఁడు భీముతోడను ననిజేసి
 వెన్నిచ్చి పాతెను వెఱపు గదిరి

క్రీడి సంశ్చక్తకుల నోర్చి కెలసియార్చి
 యెనురుకొన్న యశ్వత్థామ యేపుమాపి
 వచ్చుచుయుధిష్ఠిరుఁడు చాలబన్న మొంది
 కవలఁ గొనియింటికేగినకతనువినియె.

119

క. విని కర్ణుని మూర్కొనఁగఁ
 జనకయెప్రక్కకుఁ దొలంగిచని వెన్నునితో
 మునికికిఁ బోయెను మిగులఁగ
 ననినొచ్చిన యన్నసేమ మారయుకొఱకున్.

120

ప. అయ్యుధిష్ఠిరుండును.

121

క. వచ్చినవారిం గనుఁగొని
 చచ్చెనుగా కర్ణుడంచు సంతోసముతో
 ముచ్చటపడి యడిగినవి
 వ్వచ్చుఁడు కలయాపు చెప్పె వనట పెరుఁగఁగఁ.

122

అ. దాన నొడలుమండి తమ్ముడంచును జూడ

కాడరానిమాటలాడెనతని

గవ్వడియును నలిగి కరవాలు జళిపించె

బట్టి తలనుగోయువాడనంచు.

123

వ. అప్పుడు.

124

ఉ. వెన్నెడు వారినిద్దఱు వేడిమివోవగ బుజ్జగించిలో

నున్న కడింది కిన్ననొక యొప్పున మానిచి త్రీడి నప్పుడే

యన్నకు మ్రొక్కబంచి తనయందలి తప్పునున్నెచు కేయనం

చన్నను దెచ్చి తెచ్చుకొని యన్నను గవ్వడినేడెనెతయున్.

125

తే. అతని వేడికోలున నుల్ల మపుడెకరగి

చెలగి తమ్ముని గొగిటజేర్చియెత్తి

యాలమున గెల్వదీనించి యరుగబంచె

గర్జుమిదికి జముపట్టి కట్టినపుడ.

126

క. ఈనడమున భీముండును

మానుగఁ బోరాడి యాడి మామను శకునిన్

చీనుఁగువలెఁ బడనేసెను

మేనెఱుంగక తేరిమిఁద మించినకడిమిన్.

127

సీ. వడముడి లోనగువారలతోఁ బోరు

కర్ణుని గవ్వడి కదియ వచ్చి

భీమునకును నన్న సేమ మెఱింగించి

గాంధారికొడుకులఁ గడగి తాకి

పదువుర నొగి నేలకాలుగఁ గావించి

వృషసేనుమిదికి వేగ వెడలి

తండ్రి కర్ణుడు చూడఁ దలఁచుంచి యాతని

బట్టపగటిపొద్దువలె వెలింగె

దుస్ససేనుని భీముండు తొడరితాకి
 నేలఁ బడవైచి తొమ్మునఁగాలుమోపి
 పయిని గూరుండి పొట్టను వ్రచ్చికినుక
 నెత్తు ద్రావెను నెల్లరునిలిచిచూడ.

తే. అతఁడుర్యోధనునిచెంత కరుగుదెంచి 128

హితవు గఱపె నశ్వత్థామ యెఱుకమెఱయఁ
 గర్జఁడర్జునుఁ బరిమార్పఁ గలఁడటంట
 వెఱ్ఱియనితెల్పియిఁకఁబొందువేఁడుమనుచు.

129

క. దానికి నాతం డీకొన

కొనని యా మంచిమాట లాలింపక బల్
 పూనికఁ బరిఁ బురికొల్పెను
 మానక మార్తురదడంబుమాఱుకొనంగన్.

130

మహాస్రగ్ధర.

ఒగి వివ్వచ్చుండుఁ గర్ణం డొకరినొకరి తామెంర్పిమించంగనానం
 దగఁబోరాటంబు సల్పిం దఱుఁగని బలిమిం దద్దయున్నేలుచేయై
 పగవాని న్నొంచిచాలం బడలుపఱచిక్రొవ్వాఁడితూపులైఱుంగుల్
 నిగుడంగామేన నెల్ల న్నెఱఁకులు దవులన్నేర్పుతోఁ గ్రీడినాపెన్.

క. అది గని దుర్యోధనుఁడవు

డెదిరింపఁగఁ జేయివీచె నెల్లరఁ గ్రీడిన్
 సదమదము చేసెఁ బలువుర
 నెదిరింపఁగఁ జన్నవారి సీనున నతఁడుకొ.

132

తే. వేలుపులతేఁడు తనకియ్య వెలయుదానిఁ

బెక్కునాభులనుండియుమిక్కిలిగను
 గొలుచుచుం డెడుదానిఁ బెంజలువతూపు
 నర్జునునిమీఁద నాకర్ణుడలుక నేసె.

133

తే. చెడియె నది శల్భుమౌసంబుచేత నవలఁ

గృష్ణునేర్పుచేతను నొక్కకీడుగ్రీడి

కొదవకుండంగ నేమందు నదియుఁగ్రీడి

బొమిడికంబునుగూలిచెఁ బుడమిమీఁద.

184

ఆ. అంతఁ దనివిననక యప్పఁపతూపును

నేలనుండిలేచి నిగిడి మగుడఁ

గ్రీడివంక మరల గీటడఁచెను దాని

వెన్నుఁ డనుపఁ గ్రీడి వెఱపుమీఱ.

185

క. అమ్మడ్కిఁ బాఁపటమ్మది

వమ్మయి చనఁ గర్ణుడెదను వనటనుబొందెన్

బిమ్మటఁ గవ్వడి యాతని

నమ్ములసోనలను ముంచి యథుకొందించెన్.

186

మ. ఒడలెల్లం గడునెత్తురుల్ దొరుగఁగా నుక్కెక్కి పోరాడుచోఁ

బుడమిం గ్రుంగెను దేరుదానిఁబయికిం బొల్పొందఁగా నెత్తుచోఁ

గడిమిం గర్జుని కత్తుకందునిమెఁ గిన్కం గ్రీడి వాల్టూపులన్

గడఁక న్నెన్నుడు వంపఁ బాడిఁ దలఁపంగాలేక పెంపేదఁగన్. 187

ఆ. కొడుకుచావుఁజూచి వెడలిపోయెనొ నాఁగఁ

బ్రాహ్మజాతెనంతఁ బొంగిమదిని

బాండుకొమరు లెల్ల నిండుల కేగిరి

వనటమొదల నెదుటివారు చనఁగ.

188

క. మలుచటినాడలశల్భుని

దళవాయినిగాఁగఁ జేసి దండులత్రోడన్

వెలువడి దుర్యోధనుడటఁ

బొలికలనికి నడచెఁ గడఁక పొలుపొందంగన్.

189

క. ఆరేయి కృపుఁడు హితవుగ

రారాజును జేరి చెప్పె రహి నివుడైనన్

జేరి యుగ్ధిష్ఠిరు పొందును

గోరు మను చతఁ డతని పలుకులు వివఁడయ్యెన్.

140

సి. శత్రువుఁడు తే వెక్కి చనుదెంచి బీరంబు

రూపుదాల్చినమాడ్కి నేపుచూపి

యేనుంగులను నెల్లబీనుంగులను జేసి

వారువంబుల నేలసాలొనర్చి

యరదంబులను గరం బఱవఱ లొనరించి

కాలిబంటుల జమ్మప్రోలికంచి

పెక్కులెఱంగుల నుక్కుచూపుచునుండ

వడముడి వడివడి వచ్చి తాఁకి

గుదియ చేకొని పెద్దయు నుడుటుమీఱఁ

బోరి యాతని వ్రేల్చిడిఁ జేరిమీఁద

నొఱగఁజేసినఁ గృపుఁడప్పు డొద్దనుండి

తనదుతేగిపై నిడుకొని చనియెనతని.

141

తే. కర్ణకొడుకుల మూపుర గండడంచె

నకులుఁ డప్పుడు కుత్తుకల్ నఱికివైచి

సురభిఁడనువాని మార్కొవి సొంపుచెఱిచి

తలనుదునిమె నశ్వత్థామములికిగముల.

142

ఉ. ఆవల శత్రునిం గవిసి యార్చి యుగ్ధిష్ఠిరుఁ డేపుచూపియుం

జేవచెడం బడల్పడియుఁ జెచ్చెరఁ దేరున సొలి యంతలో

నే వడిఁ చెల్వి నొంది తనయేటును బోటును జూపి శత్రునికొ

మావులఁ జంపి తేరు నుఱుమాడి కలంచెను వాఁడితూపులక. 143

క. కని యపు డశ్వత్థామయు,
దనతేడున శల్యునిచి దవ్వుగఁ గొనిపో
యెను మఱియొక యరదంబును
గొనిశల్యుఁడు మరలివచ్చి గోరముగాఁగన్. 144

క. కయ్యంబొనరిచి క్రీడిని
డయ్యంగాఁజేసి భీము డాసి కలంచెన్
జయ్యన యుధిష్ఠిరుఁ డడరి
వెయ్యేటికి నత్తిచేత వెనఁదలఁద్రుంచెన్. 145

శే. శల్యుఁ డీచ్చిన నెవ్వగ జాలఁగనలి
చుట్టు ముట్టరి యాదిట్ట చుట్ట లెల్ల
వడముడియుఁ గ్రీడి సాశ్వతి యడరి వారి
పూపుమాపిరి రారాఁ రోసిచూడ. 146

అ. దుర్విషండు మొదలు దుర్యోధనుని తమ్ము
లను గడంకఁదాకి లావుమెఱుఁగు
నొక్కఁడైన మిగులకుండంగ నందఱ
భీముఁ డవుడు వెదకి పిలుకుమార్చె. 147

క. శకునికొమారు నులూకుని
మొకమోటము లేక చంపె మొనలు దలంకన్
జికిలి మెఱుఁగు నారసమున
నొకయేటునను సహదేవుఁ డుడుగని కడిమిన్. 148

అ. కొడుకుపడిన శకుని మిడుకుచు నడఁచెంచి
నాకువములదండు బలసిరాఁగ
నకులుఁ బొదివి వాఁడినారసమ్ములు గ్రుచ్చి
తుదకుఁ దా నె పెద్దనిష్ఠరవోయె. 149

సీ. భీష్ముడు లోనై న పేరెన్నికను గన్న
 మగటిమి గలవారు మ్రందుటయును
 గర్జుడు మొదలుగాఁగలుగు సంగడికాండ్రు
 పేరులేకుండంగ బిద్దుటయును
 దుస్ససేనుడు మొదల్ తోడునీడగనుండు
 తమ్ములందఱుఁ బోరనమ్మగుటయు
 శల్యుడు మున్నగా సాయంబుచూపిన
 దొరలెల్లనుసులు తొఱఁగుటయును
 జూచిదుర్యోధనుడు వెఱసొచ్చి నొచ్చి
 బడలిదైవ్విపాయనంబను మడుఁగుచొచ్చి
 యెవ్వరు నెఱుంగకుండంగ నేకతంబ
 నీరిలో దాఁగియుండెను నిలువరముగ.

150

క. అప్పడు పాండునికొడుకులు
 తప్పక పగవారి నెల్లఁ దలలుదటిగి తా
 మెప్పట్టున దొరఁ గానక
 యప్పడ వెదకంగఁ జొచ్చిరందును నినున్.

151

తే. ఒకటఁ గృపుడు నశ్వత్థామయుఁ గృతవర్మ
 తప్పిచనితోడు మడుపులో దాగియుంట
 యెఱిగి మువ్వరు నచ్చొటి కేగి తమ్ముఁ
 దెలిసికొని మాటలాడిరి తెలివిదప్పి.

152

క. వడముడికిని నంజుడు దె
 చెప్పడు మెగముల వేటకాఱు చెచ్చెర దానిం
 బొడగని వచ్చి యుధిష్ఠిరు
 కడఁ జెప్పిరి తామువిన్న కన్నవియెల్లన్.

153

సీ. తమ్ములుఁ గృష్ణుండుఁ దక్కటిదొరలును
 దెగి వెంటరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు
 మడువుకడకు వచ్చి మఱిమఱి యెమ్ములు
 చిల్లులువోవంగఁ బెల్లుగాను
 రోతమాటలు వల్క రోసంబు మదిబుట్టి
 దుర్యోధనుఁడు తాను దోడులేక
 యొంటరియై యుంటయును వారు పలువుర
 త్రోడ్పాటుననుబల్కితొడరియుంట
 చెప్పియొక్కఁడొక్కఁడెత్తుజేరిపోగ
 నందఱునూపుమాపెదనంచుఁబలుకఁ
 దగినతేరునువాలును మొగి నొసంగి
 యొక్కనినెపోరుసలుపంగనిక్కువముగ.

154

క. పనిచెద ననుచు యుధిష్ఠిరుఁ
 డనఁగా నమ్మాటబలిమి నందఱు చూడం
 గను మడువు వెడలివచ్చెను
 దనచేతను గుదియ యొప్పుఁ దగ రారాజున్.

155

క. అప్పుడు వెన్నుఁడు భీముని
 నొప్పుగఁ బురికొల్పెఁ బోరి కొగి బలరాముం
 డప్పుడవచ్చి పెనంగెడి
 చొప్పును నిర్వురచలంబుఁ జూడఁగ నిలిచెన్.

156

తే. అప్పుడెల్లరు మడువును నల్ల విడిచి
 పొలికలని కేగుదెంచిరి పొలుపుమీఱ
 గుదియలను గేల నంకించి యునుటుపొదల
 గాడ్పుపట్టియు రారాజు గదిసిరంత.

157

- చ. వెనుకకుఁజోవుచు నృగుడ వీఁకమెయిం బఱతెంచి తాఁకుచుం
గనుఁగవ నివృత్తల్ సెదరఁ గన్గొనుచుం గుడెలోక్క పెట్టునన్
గనలునఁ ద్రిప్పి యొండోరులఁ గండలురాలఁగఁ గొట్టుచున్ జలం
బున నడగొండలట్ట కడుఁబోరిరి నెత్తుటఁ దొప్పఁదోఁగియున్. 158
- వ. ఇట్లు మేటిమగలు నిగులఁ దెగువ మెయిం బెనంగుచు గుదియులు
పూనిమేనులుసించుచు నొంచుచు నొండోరుల మించుచు నాయం
బులు పగిలి గాఢంబులనుండి పెల్లుగం దొరుంగు త్రొన్నెత్తుదుల
వెల్లువలు కొండలనుండి నెలువజేసి సెలదెల్ల క్షుత్తములఁ బురు
డింప నొండోరువులకు వట్రపడక కడిమి చూపుచుండు దుర్యోధనుండు
తన నేరిమి పేరిమిని వడముడి బెడిదంపు గుదియసెట్లం దప్పించు
కొనుచుననుచు వేడుకతోడఁ దన బ్రోడలనంబు చూపఁ గడంగి
నెతింగి కఱివేలుపునంపునం గన్వడి వడముడికి సైఁగజేసిన నానన్న
కన్నెఱిగినవాఁడై యాతండు కయ్యంపుఁబాడిఁ దొలుంగి. 159
- క. బెడిదంబగు గుడెపెట్టునఁ
దొడలు విఱుగఁ గొట్టికిందదొడిఁబడబుడమిం
బడియుండిన దుర్యోధనుఁ
గడఁకందలదన్నె నెడమకాలనలుకతోన్. 160
- అ. అట్లు పాడి విడిచి యాతనిఁ దన్నుట
చూచి యలుకవొడమిచూడ్కులందు
నిప్పులురుల లేచి యప్పుడ బలరాముఁ
డడరి భీముఁ జంపఁగడఁగుటయును. 161
- క. వెన్నుం డడ్డముగాఁ జని
యన్నను మరలించి తెచ్చి యాతనికినుకం
దిన్ననిమాటల మానిచి
మన్నవతో నన్ననంచె మనికిం జేరన్ 162

క. తొడలు విటిగి నేలఁ బడియుండి రారాజు
నోరి దురద దీటఁ జేరి కృష్ణు
నెల్ల వారువినఁగఁ బెల్లుగఁ బెక్కులు
కానిమాట లాడె మేనువడఁక.

163

క. అంతటను వీడుపట్లకు
గొంతికొమ్మలైల్లఁ గృష్ణుఁ గొని చని రెలమిన్
గంతునవెన్నుఁడుకరిపురి
కెంతయుగాంధారిమాటడింపఁగఁ జనియెన్.

164

క. చని పనిదీటిచిక్రమ్మటఁ
జనుదెంచినఁ గృష్ణుఁడపుడ జముపట్టిని నా
తనితమ్ముల సాత్యకినిం
గొని మోఘవతియను నేటికుటఁగటి కరిగెన్.

165

సీ. కృపుఁడు నశ్వత్థామ కృతవర్మయునుగూడి
పడియున్న యెశయనిపాలికరిగి
కన్నీరు మున్నీరుగా మీఁదఁబడి యేడ్చి
యెలుఁగులు రాల్పడ నెట్టకేల
కాతని నూరార్చి రండు నశ్వత్థామ
యెకిమీనిఁగనుఁగొని యిట్టులనియె
నీరేయి యేనేగి యెట్లైనఁ బాండుని
కొడుకులఁ జుట్టలమడియఁజూచి
తలలు గొనివచ్చి యేలిక దగ్గఱకును
దెచ్చి చూపెద నాతండ్రిఁదెఱఁగుమాలి
తలను గోసిన తులువను దప్పకుండఁ
జంపువాఁడధృష్టద్యుమ్ను జంపుమాని.

166

క. అని వీడ్కొని చని తెరువునఁ

జనువునఁగృపుఁ డట్లుచేయుఁ జనదని చెప్పన్

వినకొక్కఁడుఁ దగువెరవును

దనలోఁ దలపోయుచుండఁదక్షిణూనికడన్.

167

ఆ. అవుడు గూబయొకటి యచ్చటి కరువెంచి

యూదమఱచి చెట్టుమీఁదఁగూర్చి

యున్న కాకిగములనొక్కటఁబొలియించె

మెడలుగొఱిగోళ్ళనొడలుపెఱికి.

168

క. అదియంతయుఁ గన్నులఁ గని

యిదియేతగువెర వటంచునెంచియడిదముం

గుదురుగఁ గేలం దాలిచి

కదలేను నిడిరెయి తనచు కర్జము నడుకన్.

169

చ. చని కృతవర్మచుం గృపునిఁ జక్కఁగ గుమ్మములందుఁ బెట్టి తాఁ

గనికరమేది కై దువయుఁ గ్రాల గుడారము దూఱి టోవలన్

బెనుపఱి మేఱులస్పృశించి నిద్దురఁ జెందెడునట్టి బోదులం

గనుఁగొని యద్ది కానిపనిగా మది నెంచక యీసుపెంపునన్.

170

క్షే. తొడరి నిదురించువారి గొంతుకలుకోయఁ

దొడఁగె బాపఁడయ్యను బచ్చి తురకవోలె

నప్పు డల్ల యశ్వత్థామ యటుక యొకటె

పెద్దగాఁ జూచుకొనిసాడి పేరుమఱచి.

171

క. మొదలనె దృష్టద్యుమ్నునిఁ

దుదముట్టించుటయ కాక తోరపుఁ బ్రదాటన్

బ్రదికినపుడె మెడఁగోసెను

నెదమీఁదను గూరుచుండి యేమఱి కూర్కన్.

172

సీ. అత్తావు వెల్వడి యుత్త మోజునిఁ బట్టి
 యొక్కప్రేటునవానియునుఱుగొనియె
 గాలిబంట్లను హత్తిగముల మాపులఁ ద్రుంచి
 మడుపులు గట్టించె నొడలి నల్లఁ
 గడచి యచ్చోటును గని శిఖండిని దాకి
 ద్రోవది బిడ్డలతోడ నతనిఁ
 బొదివి గీటడఁగించి పిదప నేవురఁజంపె
 ద్రోవదికొడుకులఁ దూపుగముల
 నంతఁ బగవారిపరి జముచెంతకరిగి
 వీడు సద్దడఁగుటఁ జాల వేడ్క నొంది
 కదలి మామను గృతవర్మఁగలసికొంచు
 నరిగెఁ గూడియశ్వత్థామవొరనుజూడ.

173

క. కని కుట్టూపిరితోడను
 గనులం దేలగిలవై చి కాటియఁబడు నా
 తని చెవులవేసె నంతయు
 వనశైలనుబాసి మేనువదలెను తేఁడున్.

174

సీ. మఱునాఁడు వేకువమానిసియొక్కండు
 రోజుఁచుఁ బఱతెంచి తొమ్ముమోది
 కొనుచు యుధిస్థిరుఁ గని కాళ్ళవయివ్రాలి
 యేడ్చుచు నడురేయి నిల్లుచొచ్చి
 యొకఁడు నశ్వత్థామ యొర్చి దృష్టద్యుమ్నఁ
 దమ్ములఁబరిమార్చియుమ్మలింప
 ద్రోవదికొడుకుల నేవురఁ బొలియించి
 తక్కటివారలతలలుద్రుంచి

పోయెనని కన్నులను నీరుపొరలఁజెప్ప
సాలసి యాతఁడుడెందంబుగలఁగివాల
క్రేవనున్నట్టివారలు లేవ నెత్తి
యూఁజడింపఁగఁదేజీఁట్టుర్పువిడిచి.

175

క. తనత్రోఁ గ్రీడిని వెన్ననిఁ

గొని యశ్వత్థామనడఁప గోరి వెడలఁగా
విని యాతఁ డొడల బూడిద
ననువునఁ బూసికొని తపసియ ట్లయ్యెవెఱ్ఱ.

176

ఆ. వారలతనిఁ గదియవచ్చిన నీతున! బ్రహ్మశిరము నాఁగఁ బరఁగుతూవు
విడిచిపెట్టనదియెవివ్వచ్చుఁడునునేసె! నొకటినొకటిరెండునొనరఁదాకి.

క. మింటి కెగసి రెండును బెను

మంటలు వెడలంగఁ బేర్చినుఱిమఱిజగముల్
వెంటనె కాల్పఁగఁ జొచ్చిన
దంటయగుచువ్యాసుఁడుడిపెదగనానెగులున్.

178

క. వ్యాసునిపంపున నిరువురు,

నీసులు విడనాడి తూపు లెవరివి వారా
వ్యాసుని యెదురని యుడిసిరి,
రోసమునం ద్రువదుకూఁతురున్ వడముడితోన్.

179

క. అలఁతం గొడుకులకొఱకుం,

బలవించుచు ద్రోణకొడుకుఁ బరిమార్చి మదిం
గలయుమ్మలికము వాపఁగఁ,
బలుదెఱఁగులవేడనతఁడు పరుగునఁజనియెన్.

180

క. మఱియాయశ్వత్థామయె,

పఱసిన యామేటితూపు పడఁతుల కఙ్గుపుల్.

పటియలుగఁ జేయఁజొచ్చినఁ,

గటివేల్పుత రకడుపును గాచెం బెరిమఁ.

181

క. నిసువులు నిద్దురవోవఁగ,

నుసులులు గొన్నట్టి కూళ నోడించి తలఁ

బసలీను మాఁకముఁగొని,

యొసఁగిరి భీముఁడును గ్రీడి యొగి ద్రోవదికిఁ.

182

తే. దానద్రోవదియెంతయుఁ దనివిససియె

నట్లు తలదాల్చు మానికమదియుఁ బోవఁ

బెంపుదఱిగి యశ్వత్థామజంపు మాని

యపుడె కానలపాలయ్యెఁ దపసియగుచు.

183

వ. అనినవిని యవ్వలి కత నెఱింగింపు మనుటయు.

184

క. ఎన్నికయిడ రాకుండఁగ

నన్నియొ జగములను జేసి యెంతొ నెనరుతో

నన్నింటిని గాపాడుచు

నెన్నండున మఱపులేక యేలెడుదంటా.

185

మణిగణవికరము.

తలఁచుట వలననె తగఁ బలుజగముల్

గలుగఁగ నొనరుచు కడింది యొడయఁడా

మెల పునఁ గొలఁదికి మిగులు జగములన్

నెలపుకొనబయలనిలుపు బలియుఁడా.

186

గవ్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధ కావ్యరచనా చాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరివంశ ఫయఃపారావార రాకాకై రవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్య మాత్యపుత్ర సకల సుజనవిధేయ పీఠేశలింగనామధేయ ప్రణీతం బైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

తృ తీ యా శ్వా స ము

క. తలఁపులచేతను మఱియుం

బలుకులచే సందరానివాఁడ వయి జగ

మ్ముల నెల్లెడ లోపలను

న్వెలుపలను స్నిండియుండి వెలిఁగెడువేల్పు.

1

వ. శౌనకుండు మొదలుగాఁగల తఱనుల కాసూతుం డవ్వలికత నిట్లు
చెప్పందొడంగె.

2

సీ. కొడుకులు చుట్టముల్ పుడమియేలికలును

బ్రెగడలు మొదలుగాఁ బేరుగలుగు

వారెల్లఁగూలిన వగఁగూరి ధృతరాష్ట్రుఁ

డడలుచు సెజ్జపెఁ బడికరంబు

సొమ్మవోయియు లేచి జొటజొటఁ గన్నీరు

వఱదలుగట్టంగ వనరుచుండ

విదురుఁడు వ్యాసుండు వెనుక సంజయుఁడును

నెంజి నీ దీఱిచి నెమ్మదిగను

బొలికలనిఁజూడరమ్మని పలుకుటయుచు

గొంతయును నాలుఁగోడండ్లుఁ గూడిరాఁగ

వచ్చెనంత యుధిష్ఠిరుఁ డచ్చెరువుగఁ

దమ్ములను దోడుకొని పెదతండ్రిఁ గదిసె.

3

ఆ. కదిసి తండ్రికెఱిగి గాంధారికిని మ్రొక్కి-

తక్కుగలుగువారిఁదగఁగఁగాంచి

తియ్యమాటలాడి నెయ్యంబుఁ గడుఁజూపి

కఱ్ఱియన్నవారి కనలు మాన్చె.

4

జే. ఆంపుకొన్ననునాఁగక యంతకంత

కడరి మదిఁబొంగి పొరలెడునలుకకతన

జమునిపట్టినిదిట్టంగఁ జలముపూని

నట్టిగాంధారి నోదార్చె వ్యాసుఁడపుడు.

5

క. వడముడియును గాంధారికిఁ

గడుఁదీపులు పుట్టునట్టుగా మఱుమాటల్

నొడివి యడంకువ నాయమ

యెడఁదం గలయట్టి కినుక నెల్లను నుడిపెన్.

6

ఉ. అ త్తటి నొమెయానతిని నన్నయుఁ దమ్ములు ద్రోవదింగడుం

బత్తిని వెంటఁబెట్టుకొని పాండుకొమాదులు తల్లి పాలికిం

గుత్తుకబంటి నెవ్వగలఁ గూరి చనంగఁ గొమాళ్ళ నెల్లఁ దా

నెత్తికవుంగిలించుకొని యెచ్చె నొకించుకసేపు గొంతియున్.

7

క. అటుపిమ్మట నడుగులఁబడి

పొటపొటఁ గన్నీరుజాటి బుగ్గలుతడియన్

గటకటఁబడు కోడలి మి

క్కటముగ నూరార్చి యాపె కుందుడిగించెన్.

8

నీ. అంతవారందఱు నడలెల్ల విడనాడి

నరగ నెయ్యంపు ముచ్చటలు నెఱసి

చుట్టఁకొంబులు చుట్టును నడఁజేర

వెడలి యందఱు నొక్క పెట్టగాఁగ

భృతరాష్ట్ర) కడఁజేరి తెఱవలు నెయ్యరు

బంటులు వెను వెంటనంటి రాఁగ

నెల్లవారును గూడి యల్లన నాలంపు

నేలకు నడిచిరి చాలఁ దాల్చి

నెదురఁ బీనుంగులయియున్న యేనుఁగులను
తఱుచు తప్పించుకొనుచును తఱినిగూలి
తిట్టలయియున్న వార్వంపు టట్టగములఁ
ద్రోచికొంచును జని రందుఁ ద్రోవఁగనక.

9

క. అప్పుడు గాంధారి యనిం
గుప్పలుగాఁ గూలిపడిన కొడుకులు మొదలౌ
గొప్పవలంతులఁ గనుఁగొని
దెప్పరముగ నిట్లుపెక్కు దెఱఁగులనేఁజ్ఞె.

10

సీ. పలుమానికపుఁగోళ్ల పసిఁడి మంచము మీఁద
నంచపాన్పునఁ బవ్వళించు నీవు
కటకటా యిటువంటి కటికినేలఁ బరుండ
నోర్చితివెట్లు దుర్యోధనుండ
వేనవేలెప్పుడు వెనుకముందులఁ జేరి
కొలుపునేయుచు నుండ నలరునీవు
దాయలుబ్బఁగ నక్కటా యోంటిఁ బడియుండఁ
జాలితివెట్లు దుశ్శాసనుండ
యొండకన్నును వానకన్నెఱుఁగ కెప్పుడుఁ
గడమపడకుండు సుకములఁ గాంచుమీరు
వానకును నెండకును నెట్లు వరుససైచి
కుండకున్నార నాముద్దు కుఱ్ఱులార.

11

క. పలువురు జోదులు పయిఁబడి
కలనం దగవేది మేనఁ గఱకు ములుకులన్
జలమున నడరించి నిన్దుం
బొలియించిరె నానలేక పొరి నభిమన్యా.

12

తరల. పరగ నాడటు జూద మొక్కటి పన్ని యాడి యుధిష్ఠిరున్
 పరగ లోగొని యన్నియుం గొనజాలి యక్కట యిప్పుడి
 దురపుజూదమునందు నేరుపుతోచ కూకర యోడి మ
 చ్చరము హెచ్చగ మాద్రిపట్టి కొసంగితే శకునీ యొడల్. 18
 సీ. దుస్సల సమ్మాడ్కి దొసగులపా లేసి

చనితివే మముఁబాసి సైంధవుండ
 నినునమ్ము దుర్యోధనునకుఁగా నునుఱులు
 తొఱగితే ద్రోణుండ వోడువచ్చి
 యొజ్జలంచునునై న నొక్కింతమోమోట
 మెన్నక కెడపిరే నిన్ను నేడు
 మఱచెకొకో మేనమా మనుమాటయు

శల్యుండనినుఁజంపు జమునిపట్టి
 తండ్రిపోయిన బిడ్డలఁ దగఁగఁ బెంచి
 చదువుసాములు చెప్పించి సాకినట్టి
 నిన్నుఁబడనేయఁ జేయాడెనె యకటకట
 పాండుని కొమాళ్ళకోయి భీష్ముండయిల్లు.
 వ. మఱియు నప్పొలికలనియందు.

సీ. మడిసినమగలపైఁ బడి సొమ్ముసిలి లేచి

యార్పులు మినుముట్ట నఱచువారుఁ
 బొలిసిన చెలికాండ్రఁ దిలకించి కస్తీమెఁ
 బుడమిమీఁదను బడి పొరలువారుఁ
 గన్నబిడ్డలమేళ గాకులు పొడువంగఁ
 గనలేక యెద మోదుకొనెడువారుఁ

జాచకట్టుగఁబడ్డ సైదోడులను గాంచి

యెడఁద వ్రయ్యలువాఱ నేడ్చువారు

నగుచువగచెడు మగువల యడలు టులివు
పుడమియును నాకసంబును ముంచుకొనియె
నేమిచెప్పును నదిగన్న నెట్టిరాతి
గుండెవాకి వగ పుట్టుకుండ దవుడు.

16

శే. అప్పుడెంతయుగాంధారియలుకవొడమి
యిట్టికీడులుమూడుట కెల్లఁగుచురు
వెన్నుఁజేయని యాతనితెన్నుదిరిగి
యిట్టులనితిట్టెఁగడుఁబెద్దయెలుఁగుతోడ.

17

శ. నేటికి ముప్పదియూటవ | యేటను నొండొరులనెదిరి యీతీరునన
యోటరుకరు నీవారలు | గీటడఁగెన వీవు నట్ల కీడ్పడి యొంటిన్.
ఆ. వీనులారవినియువెన్నఁడొంటలుకల | కించుకయుఁ దలంక కిట్లు లనియె
మునుపె తిట్టిరిట్లు కినుకను జడవారులిప్పడిందఁ | గ్రొత్తయేమిగలన.
క. ఐనను నన్నూరక యిటు | కానక తిట్టుటను నీదు గరితతనం బో
చాన కొఱతనడుఁ గాకే మేనియుమేలొదవఁగలచె యిందున నీకున్.
క. ఆనిసంతట ధృతరాష్ట్రం | డనితోనం జచ్చిపట్టి యలతేండ్లకు నె
ల్లను నగ్గియియ్యజముకొడు | కునుబనిచిననాతఁడపుడొద లేకుండన్.

సీ. సాదలను బేర్పించి సొరిదినందఱ కగి
యిప్పించి యామీఁగ నెల్లవారుఁ
దనవెంట బారులై చనుదేర జముపట్టి
వినువాఁక కడకేగి మునిఁగి యంగు
దుర్యోధనుండును దుశ్శాసనుండును
లోనై నవారికిఁ దానుఁదండ్రడి
నువ్వులు నీళ్ళును నెవ్వగ నొకచోట
వదలుచు నుండంగ వచ్చి కుంతి

కన్నులగవ నీరుకాటంగఁ గదిసి యచట
 నెల్లరు వినంగఁ గర్ణుండు తొల్లి తనకుఁ
 బ్రాహ్మవలనను గలుగుట పాపఁగఁ దెలిపి
 యతిసికిని నీర్పు విశువఁగ నతివవేడె.

22

ఉ. అప్పుడు గొంతిపెద్దకొడు కందఱముందఱ నన్నకై కడుం
 దెప్పురమైన నెవ్వగలఁ దేలి వితాకునఁ దల్లిదూఱుచుం
 జెప్పెడి దేమి కర్ణుంకుఁ జేసెను నూపుల నీళ్ళపోతయుం
 దప్పక కర్ణునిం దడవి తక్కినవారును గుంది రెంతయున్.

23

తే. పిదప మిన్నేటిగట్టనఁ బెద్దదైన
 గుడ్డయిల్లొండు గట్టించి గొంతికొడుకు
 బండుగులుఁజెలుల్ మొదలైనవారిగోడ
 మూఁడునెలలందు నిలిచెనుమురిపమెడలి

24

సీ. అచ్చోటి కొక్కనాఁ డయ్యుధిష్ఠిరుఁ జూడఁ
 గోరి వ్యాసుండును వారడుండు
 కణ్వుండు లోనుగాఁ గలిగిన జడదారు
 లరుడేర నెదురుగా నరిగివారిఁ
 గొనినచ్చి మరియూద లొనరించి యందఱ
 నొగింబీటలును గూరుచుండఁబెట్టి
 యడుగులఁబడి లేచి యందఱసేమంబు
 లారసి వేర్వేఱ యపుడు జముని
 పట్టిచేదోయి జోడించి యిట్టులనొయె,
 నేను జచ్చిన వారికి నీళ్ళువదలు
 నప్పు డమ్మ కర్ణుండు నా కన్న యంచుఁ,
 జెప్పె నప్పటినుండియునొప్పుదఱిఁగి.

25

క. ఉల్లం బెంతయు నడలెడుఁ

జల్లియె నాకిట్టివెతను దారిచె నకటా

బల్లిచు నన్నను జంపుక

యెల్లర మొగములను నింక నే నెటుచూతుకొ.

26

చే. బవమున నాడు కర్ణుని బండికల్లు

పుడమిలోపలఁ గ్రుంకుట పోలఁగంటి

దానికిఁ గతంబు నారద యాసతీవె

యనుడు వేలుపుఁదపసి యిట్లనుచుఁజెప్పె.

27

నీ. చిన్ననాఁ డటు తల్లిచే విడువంబడి

యడుగుఁ బుట్టువునింట నలరుచుండి

విలువిదై గజనుచు వింటనమ్ములు గూర్చి

వెరవుమై నొకనాఁడు విడుచుచుండ

వాలుఁదూపోక్కటి నేలవేలుపు దూడ

కునుదాకి యది నేలఁ గూలుటయుచు

నలిగి పాటుఁడతని యరదంబు పుడమిలో

దిగఁబడుఁగాకని తిట్టి చనియె

మఱియు బాపఁడ నని బొంకిమట్టుమీఱ

భార్గవునియొద్దవిలువిదైబడసికడకు

గాలు దొలిచిన పురుగుచేఁ గల్గెదెలిసి

తిట్టుఁబడెఁబోరునెడవిదై తెలివివోవ.

28

క. అని యంతయు వాక్రుచ్చిన

విని మోమున విన్నదనము వ్రేలుచునుండన్

గనుఁగవ నీ రొలుకఁగఁ గ

ర్జునిఁ దడవితడవి యుధిష్ఠిరుండును నంతకొ.

29

సీ. చెప్పక కర్ణుని చొప్పును దాచిన
 తనతల్లి నేమియు ననఁగలేక
 యింక ముందు పుడమిలో నేకతమెప్పుడు
 తల్లిరుజోడులవద్ద దాఁగకుండుఁ
 గాకయంచును నల్క గడలుకొనగ దిట్టి
 కాయగూరలు దించుఁ గానలందుఁ
 దానుండునని లేవఁ దమ్ములు ద్రోవది
 పెక్కవగలఁ దెల్పు బెడచెవులను
 బెట్టి పట్టిన పట్టును విడువకుండె
 నంత జడదారు లందఱు ననువుమీఱఁ
 బలుదెఱుంగుల నాయముల్ పలికె మదికి
 హత్త నూఁటిపోసినఁగొంతమె తనయ్యె.

30

క. జడదారిదొరల నుడువుల
 నెడఁదం గల కలఁక తొలఁగి యీశొనఁగడకున్
 బుడమిం గై కొనియేలఁగ,
 నడవుల కేగెడితలంపు లడుగంటంగఁ.

31

చ. తపసులు చుట్టముల్ చెలులుఁ దమ్ములునుం బెడతండ్రి త్రోడ రా
 నపుడ యుధిష్ఠిరుండు తగ నచ్చటువెల్పడి వీడుచేర న
 చ్చుపుఁ దెలివించెం బజలు సంతసమారఁగ భీమునన్న తా
 నెపు డరుడెంచు మమ్ము నెపుడేలు నటంచును గాచియుండఁగఁ.
 వ. మఱియు సంతకుముంగలన యయ్యూరివార లంతయువిని యంతం
 తనరాని సంతసంబున.

32

సీ. కమ్మకస్తురిసీటఁ గలయంపి చల్లించి
 ముత్యాలముగ్గులు మొగి నమర్చి
 యపరంజికంబాల సరఁటిచెట్లను గట్టి
 క్రొమ్మావిదోరణా లిమ్ముపఱిచి

కరువేళ్ల పందిళ్లు కొనుకొప్ప వేయించి
సరిగంచుచందువాల్ జతనుపజిచి

నెత్తావిగల పూవుతెత్తులు గట్టించి
యగరువత్తులతావి పొగలువెట్టి

ప్రోలు గై సేసి రంతటబొలుపుమీఱ
వెన్నుడును దమ్ములిల్లాలు వెంటరాగఁ
బుడమివేల్పులు దీవెన లిడుచునడవ
వేక్కతో యుధిష్ఠిరుఁ డల్లవీడు సొచ్చె.

34

క. చివురుంబోడులు మేడల

చివరల నందముగ నిల్చి చేతులనిండం

బువులుగురియంగ దొరయును

దవుమాడ్కిని చెరువుదాటి దఱిసెం గొలువున్.

35

క. ముత్తైదువలు నివాళుల

న త్తఱి బాటలను బాడి యలరుచు నియ్యం

జొత్తెంచెఁ గొలువుఁ గూటము

తత్తరమునఁ గొంతికొడుకు తద్దయు నెలమిన్.

36

తే. వెనకి యప్పటిజోన్ములు వెట్టిసట్టి

మంచిమూర్తంబునందును మించువేక్క

దొరతనంబును బూనెను సరసనున్న

తపను లొక్కటదీసింపఁదనరి తేడు.

37

ఉ. అమ్మెయిఁ బూనఁ దెమ్మెరలు నల్లనఁ బల్కెలు వీచె వేలుపుం

గొమ్ములు క్రుమ్మరించి రొగిఁ గ్రొన్నన మొత్తము నేలవేల్పు లొ

క్కుమ్మడి సేనఁబ్రాలు పయి నూరక చల్లిరి కాఁపు తెల్లరున్

నెమ్మడులందు సంతసము నిల్పి రతం డటు నేలఁ దాల్చుటన్. 38

క. కాపులకెల్లను నేమము

లేకట్టునఁ గొఱతవడక యెలమి యొసంగన్

గాపాడుచు నందఱు నొక

రూపునఁ జూచుచు యుద్ధిష్ఠిరుం డరసెబజన్.

39

తే. ఇట్లు కొన్నాళ్లు నేలను నేలుచుండి

డెందమూఱటఁ జెందక కుంచుచుండఁ

గలఁకవోఁ గృష్ణుఁగనిపాడిగఱపవేడ

నతఁడు కొనిపోయె భీష్ముని యండకతని.

40

ఉ. తమ్ముల వెంటఁగొం చరిగి తాతను గన్గొని తేఁడు మ్రొక్కఁదా

నమ్ములపాన్పునందు వెతలందుచు నుండియు వెన్నుమన్ననన్

నెమ్మదిఁ జెంది మనమలకు నెట్టన దీవెనలిచ్చి యొలిమై

నిమ్ములఁ దెల్పెఁబాడికత లిట్లని భీష్ముఁడు భీము నన్నకున్.

41

క. కాపుల నొప్పింపక తా

నేకట్టున రవ్వపడక యెల్లరు మెచ్చుం

గాపులవలనను బన్నుల

నోపికతోఁ గొనఁగ వలయు నొడయం డెపుడున్.

42

క. పుడమిఁ దనకంటె బలియునిఁ

దొడరిన నెగ్గును గాన దొరయగువాఁడా

యొడయనితోడను బొందే

యొడఁగూర్చఁగవలయుఁజాల నుపమయొసంగన్.

43

క. దండుల నని లేనపుడును,

మెండుగ నుంచుకొను చెవుడు మెలఁకువతోఁ దా

నుండంగావలె నెకీమీఁ,

దొండు దొరతనంపువెంత లొప్పుగఁగనుచున్.

44

- క. మ్రుచ్చులవెత లేకుండఁగ,
నిచ్చలుఁ బరికించి యెందు నెఱి చెడకుండఁ
హెచ్చుగఁ గాఁపుల మేలును,
నచ్చుపడం బుడిమియేలి కారయ వలయున్. 45
- క. కలిమియుఁ జదువును జాలం,
గలిగినచో మిడిసిపడక కడు నడఁకువఱ్ఱో
మెలఁగం జను నెల్లరకును,
దలకూడును బేరుఁ బెంపుఁ దద్దయు దానన్. 46
- క. చాలఁగఁగి డగునపుడును, దాలిమియే పూసవలయుఁదప్పక దానన్
మేలిమి చెందును మానిసి, నేలంగలవారిలోన నెగులర యడఁగన్
క. నవ్వులకు నై ననుం దగ, దెవ్వనికిని నొప్పి నించుకేనియుఁ జేయన్
గవ్వలయాటల నై నను, గ్రొవ్వున దబ్బఱలనాడఁ గూడకునుమ్మి.
- క. కలదానిలోనె చాగము,
నలుపుచు నిచ్చలును బీదసాదల నరయన్
వలయును దనచేత నయిన,
కొలఁదిని నొరులకును మేలుగూర్పఁగ వలయున్. 49
- క. ఒరు లొనరించినమేలును,
గరువంబున మఱవరాదు కలలో నై నన్
దొరపడి చీటికిమాటికిఁ,
బొరయం దగ దలుక దానఁ బొదువును జేటల్. 50
- క. ఒరు లేవి తనకుఁజేయఁగ, నరయన్మది గోరుచుండు నయ్యవి నే తా
నొరులకుఁజేయఁగ వలయును, దిరముగఁదామేలుసెందఁదివిరెడునేనిన్
తే. మఱియుమిగిలిననాయంపుఁదెలుగులెల్ల,
మదికినాటంగఁదెలిపెనుమనుమనికిని
భీష్ముఁ డప్పుడచ్చోటికి వేడ్కమీఱఁ,
దపసిఁజేడులువచ్చి రాతనిని జూడ. 52

తరల. అచటివారలచేత గారవమంది యాజడదారులున్

ముచటదీఱగ నందు వెన్నుని మోడ్పుగన్నులఁ జూచి వేఁ
డుచును దద్దయుఁ బ్రొద్దుపుచ్చి కడుం గడుం జముపట్టిభో
నెచటనుం గనరాని నాయము తెల్లఁ జెప్పిరి కూరిమిన్. 53

తే. పిదప భీష్ముండుమనుమనివెరపుమీఱఁ,

బున్నెములజాడలను దెల్పిబుజ్జగించి
ప్రోలికంచెను వ్యాసుపంపునను సంత,
నుండి పదియేను నాళ్లతఁ డూరనుండి. 54

ఉ. ఆవలఁ దోడఁబుట్టువులు నందలిపెద్దలు నూరిపాఱులున్

బావయుఁ జుట్టముల్ గొలుచువారలును బెదతండ్రితెల్లియుం
ప్రోవులుగట్టి వెంబడిని బోరనరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు న
త్తావునకేగుదెంచెఁ దనతాతను గ్రమ్మఱఁ జూచువేడుకన్. 55

క. ఏతెంచి జోతచేయుడు

నాతండును మోడ్పుగన్ను లరతెఱచి వశిం
జేతుల నిమురుచు మనుమని
నాతఱి దీవించి యిట్టులనె ధృతరాష్ట్రున్. 56

క. కొడుకులపోకకు మది వగ

గుడువకు మించుకయు నీదు కొదవల నెల్లం
గడువడి నుడుపు యుధిష్ఠిరుఁ
డడలక యీతనినె నమ్మునున్నిటికింకన్. 57

ఆ. అనుచుఁ జెప్పి పిదప నందఱి సేనుంబు,

లరసి కనులు మొగిచి యబ్బరముగ
మొదలుఁడునియులేని మొనవేల్పుమదినిల్పి,
విన్ను వాఁకకొడుకువిడిచెనునుఱు. 58

౬. కొంతసేపు తాత కొడుకును జముపట్టి, కనుల నీరుసించి కళవల్లించి
 వెనుకఁ బెద్దవారి పనువున నతనికి, నగ్గిపనులు దీర్చె నడలుతోడ. 59
 మ. వెనుకఁ భీమునియన్న తాతకును దావిన్నేటితో మాపులకొ
 వనటబొందుచు నీళ్లతో నదలి యానాఁడేటినిం దాటి త్రో
 నను నన్నతి దనతాతఁ జంపుటకుఁగా వంతం గడుం బొంది కా
 ననునుండం జనువాఁడసంచుఁ బలుకొ వ్యాసుండునుం గృష్ణుఁడున్.

జే. పలుచెఱుగులఁ దాల్చిమాటలనుగఱపి,
 యింటికియుఁగిరిని చెచ్చి రెట్టకేల
 కంతవ్యాసుండు జముపట్టి ననువుమీఱ,
 వారునపుజన్న మొనరింప నేకుపఱిచె. 61

క. పోరున దాయల నటువలె, దోరించిన దోసమెల్లఁ దొలఁగును నీసన్
 వారునపు బన్నమున నని, ప్రేరేప యుధిష్ఠిరుండు వెత దిగఁద్రావెక
 ననమయూరము. కవ్వడిని గుఱ్ఱమును గావఁగను బంచెక
 నవ్వడిని జన్నమును నవ్వటిలఁ జేయన్
 నవ్వయను వెన్నునిని నాయముగ వేడెక
 దవ్వగునుతోపి వగతానిని దాల్చెక. 63

మ. త్తకోకిల. ఆన్నిపంపునఁ క్రీడి విల్లులు నమ్ములుం దనరారఁగన్
 దిన్నఁగా నల మాపుపోయిన తెన్నునం జనుచుండఁగా
 మున్నగా నరుచెంచి జక్కివి మోది పట్టు త్రిగల్గెలం
 జన్నపోరున గెల్చి చెచ్చెరఁ జేరె నొండు విలాసికన్.

శా. అంతం దత్తడి పోయిపోయి గరువం భారంగఁ బ్రాజ్ఞోత్తిషం
 బెంతో వైశమ చేరె జేరుటయు నట్లే వజ్రదాతుండు దా
 సంతోసంబున వచ్చి పట్టుకొనియెఁ జక్కిం జలం బొప్పుగాఁ
 బొంతం గవ్వడి వచ్చి తాఁకెనతనిం బోటాగి వాద్దాపులన్. 65

క. భగదత్తుని కొమరునితోఁ,
దగఁ బోరాటంబు సల్పి తనదుమగఁటిమిఁ
బాగడఁగ జేజేల్ గన్వడి,
తెగువం గొరును నడంచి తెరలిచె నతనిన్. 66

తే. అప్పుడు జన్మంబు చూడరానతనిఁ బిలిచి,
వారువమువెంట నచ్చోటువాసిక్రీడి
చేరె లాఁతివిలాతిని సింధువ నెడు,
వేరఁ బరఁగెడునాసనిఁ బెంపుమిగుల. 67

క. అయ్యెడ నచ్చటివారలు,
కయ్యమునకుఁ గ్రీడిఁ గవిసి కడుబీరమునఁ
డయ్యుఁగఁ బోరి పొలంగిరి,
నెయ్యురతోఁ గూడి కడకు నివ్వెఱ గదురన్. 68

క. తనతండ్రిఁ జంపినాతఁడు
చనుదెంచె ననంగ గుండె జల్లనవినిగ
క్కున నునులు విడిచెను నిం
టనె సైంధవునికొమరుఁడు దిటం బెడలంగన్. 69

తే. అతనికొడుకును నె త్తికొం చచటి కపుడు
వచ్చి దుస్సల వివ్వచ్చు పజ్జ నిలిచి
బుడుత నాతని కాళ్లపైఁ బడఁగవైచి
కన్నులను నీరు కాల్యలుగట్ట ననియె. 70

తే. అన్నయ్యాతఁడు నీమేనయలుబిడ్డఁ
డితనిఁ గనికరింపుము నెమ్మియెడఁదలిర్ప
వీనితండ్రియు నీరాక విని కలంగి
మీది యూపిరి మీదనె మిడిసి విడిచె. 71

క. అన నక్కటికంబెడలోఁ

బెనఁగొనఁ జెల్లెలిని నెత్తి బిగికవుఁగింటం

బెనఁచి కడుం గారవమునఁ

దనుపుచు నూరార్చి మంచితనమున ననియెన్.

72

క. అమ్మా నీవేమియు డెం దమ్మున వందురక వీనిఁ దగఁ గొంచును నీ
విమ్ములనింటికిఁసరుగుము! కొమ్మానేఁబోయినత్తుఁ గొఱఁ తెన్న కుమా.

క. అనివారువంబు మెటచు | జనఁగానదియు మణలూరు చక్కికి నశనిం
గొనిపోయెఁ గ్రీడిరాకను | విని యెంతయు సంతసించి వేడుకఁబోడన్.

వ. కవ్వడికిం జిత్రాంగదవలనం గలిగి యెవ్వరుం దనకు సాటి రాకుండ
నిండు మగంటిమి నవ్వీడేలుచుండు బ్రభువాహనుండు.

75

శ్లో. ఎరురుగా వచ్చి కాళ్లకు నెరఁగి లేచి

యోరనిలుచుండ నాతిని దారిఁగనక

చిన్నపుచ్చిన నలుకయు సిగ్గు గదురఁ

దండ్రితో నాల మొసరింపఁ దలఁచి నిలిచి.

76

క. పన్నికొనివచ్చి దండుల | నన్నిటితోడను నెదిర్చి యాలము చేసెన్
వెన్నీకబ్రభువాహనుఁ | డెన్నియొవాలమ్ము లతనియెద నాటంగన్.

సీ. చెచ్చెరఁ దనమీఁదఁ జిచ్చటమ్మును నేయ

నీటితూపున దాని నోటువఱిచి

చలము డింపక పూని మలయలుఁగును నేయ

మగతాతి వాల్కొలమరలఁజేసి

మానని కినుకతో మబ్బుముల్కి నిగుడ్పు

గాలితూపున దానిఁ గ్రమ్మఱించి

చిటువినంబును గ్రక్కు చిలువతోలను దార్ప

గరుడితూపున దానిగండడంచి

వేలుపులు మెచ్చుఁ బోరాడి వెనుకఁ గ్రీడి
బభ్రువాహనుశూపునఁ బడియె నేల
సంతఁ జిత్రాంగదయువచ్చి యడలఁ దొడఁగెఁ
గొడుకుదూఱుచు మగనిపైఁబడి కడంగి.

78

తే. క్రన్నననులూచిపాఁపజగమ్ముచుండి,
మందఁగొనివచ్చియిచ్చిన సందముగను
లేచికూర్చుండఁ గవ్వడిచూచియెల్ల
వాడుమరలఁజచ్చినవాఁడుబ్రదికెనంచు.

79

ఆ. తలఁచి సంతసిలిరి తర్వాతఁ గొడుకును | దండ్రీకాళ్ళవ్రాలితడవులిచి
తప్పసై పవేడఁ దటుకునఁ నక్కునఁ | గదియు జేర్చి పట్టి గారవించె.

చ. అటుపిదపం గొమారు నల రారఁగ పీడ్మొని యొందుచోడికిం
దటుకునఁ బోయి కానలను దత్తడితోడను జొచ్చి యేఱులన్
దిటమున దాటి యెండకును దెమ్మకు నోర్పుచుఁ గ్రీడి కొన్ని నా
ళ్ళటుసేటు నూరకే తిరుగులాడుచు గుఱ్ఱమువెంటఁ బిమ్మటన్.

81

క. చొచ్చి జరాసంధునిప్రో,
లచ్చట నాతని మనుమని నాలములో వి
వ్వచ్చుడు బోగొని కానుక,
లచ్చపడం బుచ్చుకొయె నాతచివలనక.

82

తే. పిదప గాంధార మచునేలఁ బేర్చితోడఁపఁ,
గ్రీడిజన్నపుగుఱ్ఱబుతోడఁ జొచ్చి
గోర మగుపోర నచ్చటివారి నోర్చి,
వారికడసాముఁగొని వెన్నవంకమరలె.

83

ఆ. అంతఁ గ్రీడిరాక నటమున్నె వెన్నుండు,
జమునిపట్టితోడ నమరఁదెల్పె

సంతసంబు మీఱఁ జనుచెంచెఁ గ్రీడియు,
నూరునేరఁజాల నొడమిఁ గొనుచు.

84

ఉ. తమ్మునిరాకకు న్మదిని దద్దయు సంతస మంది యక్కునన్
నెమ్మిని గారవించి తగు నేమముతోడను మాపుజన్మమున్
నెమ్మదిఁ జేయఁగాఁ నివిరివేలను గల్గిన జన్ని గట్లకున్
సొమ్ముచు గొల్లగా నొసఁగి చొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁడల్ల జన్మమున్ 85

క. ఎల్లరుమెచ్చఁగ నొనరించి, యల్లము తల్లడము దీఱి యెజ్జల నీవి
బెల్లగు మన్ననలఁ దనిసి, యెల్లరఁ దగవీడుకొల్పి యెలమింబొందెన్.

తే. రహిని గాంధారికిని ధృతరాష్ట్రునికును,
బనులు నేయుచువారలభాఁతఁబడసి
కాఁపులెల్లను దన్నెఘ్నఁ గన్నతండ్రి,
వడువుననుజూడజముపట్టి పుడమినేలె.

87

సీ. తెల్లవాఱఁదడవ యల్లనఁ బొందుకొ
మారులు నేమంబులారయంగఁ
గొంతియుఁ గోడండుఁ గూరిమితోవచ్చి
వలుమాఱు నిచ్చలుఁ బనులునేయఁ
గొలుపుడు కాండ్రెల్ల నలసట యెఱుఁగక
కెలనఁగాచుకయుండికొలుపుసేయ
నారగించినవెన్న నరుదెంచి పాఱులు
కదలక వేడుకకతలు సెప్పఁ
గొడుగు తెల్లను బోయినకొఱత యించు,
కేనిఁగానరాకుండంగ నెసఁగుచుండె
దానుధృతరాష్ట్రుఁడల్ల గాంధారిఁగూడి,
జమునికొమరుండుతగిన్లుజరుపుకతన.

88

క. బీదకు సాదకు బాపల, కాదట, దామిచ్చుచుండు రాముడుసభృక
గాదనక కానువీసము, ప్రోదిగఁగొడుకీయ్యఁ బండువులఁ బబ్బములన్.

సీ. ఈమాడ్కిఁ గొన్నియేం డ్లేమిటను గొఱత
లేకుండ నచట మేలిమిగనుండి

యొకనాఁడు భృతరాష్ట్రుఁ డొంటిగ వచ్చిన
జముపట్టి నొడ్దకుఁ జక్కఁబిలిచి

యెవ్వరు వినకుండ నేకతంబునఁ జెప్పె

నాతండ్రి నీవిల్లు నడుపుచుండఁ

గొనుకులు గలనాఁటి వడువునకంటెను

జాల మేలుగఁ బ్రొద్దు జరుగునాకు

నిచటి నుగములనెల్లను సెచ్చతీఱఁ,

గుడిచినాఁడను నేండ్లును గడచెఁ జాల

నింకఁబెఱజగమ్మును గోరుటితవు నాకు,

నడవికినిబోయి యుండుఁగ నాఁతిమ్ము.

90

తే. అనిసగుండెలుబ్రద్దలై యతఁడుకొంత,
వడివితాకునఁ బెదవులుదడుపుకొనుచుఁ

బలుకఁగా లేకయెట్లకేనెలుఁగు తెచ్చు,

కొనియుధిస్థిరుఁ డలతండ్రికనియెనిట్లు.

91

క. మీరశవులకుం జనఁగా,

నేరను నేమండ నిచట నేనునుమిత్రో

గారవమున వచ్చెద నిదె,

యారలు ననుఁ గూడఁ గొంచు నేగుఁడు వెంటన్.

92

క. పోవలదని పలుదెఱఁగులు, గా విన్నపమును నొనర్చి కాళులమీఁదన్
లేవక పడఁగావ్యాసుఁడు, తా వచ్చి యుధిస్థిరుఁ గని తగనిట్లఁయెక.

తే. అరయనీతండు పెద్దవాడై నవాడు,
బలసిపుడమిపై బెక్కిండ్లుబ్రతుకబోడు
కానలోనుంటయేయింక గరములెన్న,
యితనినంపుమియొండాడకిపుడుతోడ.

94

క. అని యెట్లో యొప్పించిన, వినియందఱు నెఱిగి వచ్చి వెలవెలవోవన్
జనుదెంచి కుంతి యడవికిఁ బనివడి తా బావవెంటఁబయనంబయ్యెన్
క. మానుపఁ జాలక యామెను, గానకు గాంధారితోడఁ గలఁగకపంపం
గానొడఁబడిరిమాఘ్ను, మేనులు వడఁకంగనోరు మెదలుపగోర్చిన్

సీ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రఁ డనిలోన మున్నట్లు
చచ్చినవారికై చాగములను
జేయంగఁ గోరినఁ జెప్ప నలవిగాని
రొక్కంబును యుధిష్ఠిరుం డొసంగ
విచ్చలవిడి నేలవేల్పులకును నిచ్చి
చెప్పి యెల్లరవద్ద సెలవువడసి
నారచీరలు గట్టి నాతిగాంధారియు
సంజయుండును గొంతి సరస విదురుఁ

డరుగుడేరంగ వెల్పడి యడవి కేగె,
జాలదవ్వుగ నాతని సాగ నంపి
తానుఁ దమ్ములు వీడ్కొని తల్లి నచట,
వీడుచేరెను జముపట్టివెనుకవచ్చి.

97

మాసిని. తల్లియు నాధృతరాష్ట్రఁడుఁ గానకుఁ దద్దయువేడుకతోఁజనఁగా
నుల్లముపల్లటిలఁగను గుందుచు నొక్కటనుండి యుధిష్ఠిరుఁడున్
బెల్లుగ వారలఁ జూచెడు కొరిక వేగిరపెట్టఁగఁ దమ్ములతో
నిల్లట వెల్పడి వారల రోయుచు నేగెను నందఱు నున్నెడకున్

తే. ఇల్లుజను దారిలోనొక్కయెడనువిదురు,
 డుండెనెట్టివాడునుబోలెనొప్పుదటిగి
 యతని గనియిదెనినుజూడనరుగుదెంచి,
 నాడనంచుయుధిష్ఠిరుడాడునంత. 99

తే. బదులు పల్కక యొకచెట్టు మొదలజేరి
 మీదు చూచుచు నప్పుడ మేను విడిచె
 నతనికొఱకయి కొంతసే పచట నుండి
 వనట జముపట్టి చనె దనవారి జూడ. 100

క. చని విదురుని చావెల్లరు,
 వినఁగా జెప్పినను వారు వెత హెచ్చుంగా
 బనవి రతనిని దలంచుచు,
 మునుకొని జముపట్టిమాత్రముం జెందంగన్. 101

తే. వగవు లుడిగినపిమ్మట దగినకరణి,
 దద్దయును వేడ్కతోనాటిప్రాద్దుగడపి
 రెల్లవారలు జడదారు లేగుదెంచి
 పున్నియపుంగత లోపిక పూని చెప్ప. 102

క. ఈ కరణిని నొక నెలయట, నీకొని జముపట్టి నిలువ నెల్లరు నెలమిం
 జేకొని కొఱంత యేమియు, లేకుండుగ నుండిరందలియ్యముగాంగన్.

తే. అట్టులుండంగనొక్కనాడరుగుదెంచి,
 వ్యాసుడొకరేయియచ్చటవారితోడఁ
 గడపిమఱునాడు ప్రాద్దునఁగదియఁ బిలిచి,
 చీకు జేసికిహితవునుజెప్పించెయె. 104

తే. సాగి వ్యాసుడచ్చటినుండిచనకమున్నె,
 యతనిమానతిఁ దలఁబూనిజతనమునను

అంత ధృతరాష్ట్రుఁ డెంతయు మంతనమునఁ
జెంతకునుభీమునన్ననుజేరఁజేరి.

105

త. పోలుతెఱఁగున నొక్కొంత బుద్ధిగఱపి,
నేడ్చుమాటల నాతని నేలయేల
నొయ్య వీటికిఁబోవంగనియ్యకొలిపి,
యంచెఁ దమ్ములతోఁగూడ నతని మరల.

106

క. వచ్చి యుద్ధిష్ఠిరుఁడొప్పుగ,
నిచ్చటఁ గొన్నాళ్ళు నేలయేలుచు నుండన్
వచ్చి యొకనాఁడు నారదుఁ,
డచ్చుపడం జెప్పె నంగలార్చుచునిటులన్.

107

సీ. బడయండ నీవట్లు నడతెంచినంతట
నీతండ్రి కుంతిని నెలఁతఁ గొనుచు
వేల్పుటేటికిఁ బొంత వెలయుకానను జేరి
యాకుంటును నెమ్మియలరనుండి
మఱుదలుఁదెఱవయు మఱివెంటఁబడిరాఁగ
నడవిలోనొకయెడనడచుచుండఁ
గాఱుచి చెల్లెడఁగ్రమ్మి మంటలు నింగి
ముట్టంగ నలైన లట్టెకవియ
నాఁడువారును జీకును నయినకతనఁ,
బోవఁగాలేక మూవురుఁ బొలిసిరందు
నేను నచ్చటివారిచే దీనివించు,
నరిగి చూచితఁ బీనుంగు లైనవారి.

108

తే. కాలుగలవాఁడు గావునఁ గమరిపోక
నంజయుం డొక్కకొండను సరగ నెక్కి

వేనులును ధృతరాష్ట్రుచే వేడబడుచు
నునులులను గాచుకొనియె, దానొక్కరుండు.

109

క. అని చెప్పడు వేలంబడి,
కనుఁగొలుకులనుండి నీరు కాలువపాఱం
గను నేడ్చె దల్లి, దండ్రిని,
బెరుగొంతున, దలచి వేర్వేటకడుక.

110

క్షే. వార లిద్దఱికోటకు గాంధారికోటకు,
మిక్కిలిగ నుమ్మలించియమ్మేటిజేడు
నారదుం డూఱడించిన గారవమున,
డెందమున నొక్కయించుకకుందువాసె.

111

క. ధృతరాష్ట్రునకును గొంతికి, వెత గాంధారికిని వేలువేలుగ నగుల్
జతనుపటిచి నూవులతో, జతనంబున నీళ్ళు విడిచి చాగము లిచ్చెన్.

సీ. బవరంబు నడచి యిప్పటికిని బదునెన్ని

దేఁడులు గడచె నొక్కొంతలోన

మఱి పదియేడేండ్లు మారుగ జముపట్టి

పుడమినేలెను వగలెడద బలియ

ముప్పదియేడేండ్లు ముగిసిన నొకనాఁడు

వెన్నునిఁ జూచెడు వేడ్కతోడ

చ్వారక కల్లవిశ్వామిత్రుఁడును నార

దుండును గణ్బుఁడుఁ దొడఁగి వచ్చి

యూరిబయలనునడమూడుచుండఁజూచి,

దుడుకుఁదనమునవెన్నునికొడుకులెల్ల

జాంబవతికిని బుట్టిన సాంబునకును,

నాఁడు వేసంబు నమరించి యాగడమున.

113

శే. కడుపుతో నున్నలాగునఁగానఁబడఁగఁ,

బుట్టములుచాలఁ బొట్టకుఁజుట్టఁబెట్టి
వలుపుదును గూడిచుట్టుగుంపులుగనవుడు,
నవ్వుచునువాడవాడలఁ గ్రొవ్వుమీఱు.

114

క. తిరుగుచు నా జడదారుల, సరసకుఁ గొనిపోయి వాని సాగిలఁబడఁగా
వెరవున నొసరిచి కడుఁబో, తరమున నిట్లనిరి కన్నుఁదమ్ముల నగుచుకొ
నుధ్యాక్కర. జడదారులార యాకొమ్మ సరిగాను దొమ్మిది నెలల
కడుపుతోనున్నది దీని కడుపునఁ గూఁతు రొడవునొ
కొడుకు పుట్టునొ చెప్పుడయ్య కోరిక లొడఁగూడ నన్న
నొడలు మిక్కిలిమండి వార లొయ్యన నిట్లని గలుక. 116

శే. మీకొలంబున కెల్లను మి త్తియెన,
పెద్దరా యొక్కఁ డీపెను వేగఁ బుట్టుఁ
బొండు మామాట తప్పదు పొండనంగ,
వెడలి రింటికి మోములు వెల్లవాఱు.

117

క. వారందఱు వగచుచు నిలు,
నేరం జని సొంబు కట్టుచీరను విప్పం
గా రామొక టూ డిపడన్,
వారలయుల్లంబు లెల్ల వ్రక్కలుగాఁగన్.

118

క. పొడగని దానింగొని చని,
వడివడిఁ బొడుముగ నొనర్చి వదలక దానిం
గడలిం గలిపిరి యంతటఁ,
బొడవడఁ గెడు నంచు నెంచి పూనికి మీఱన్.

119

సీ. అట్టులు వారలఁ దిట్టినతఱుల
నోరెట్టిదో కాని నునుపుమీఱు

నామఱుసఱినాఁడె యాచోటనెల్లను

జెల్లుగాఁ గ్రొవ్వాడి జెల్లుమొలిచె

నొకనాఁడు బలరాముఁ డుద్ధవుండును బోయి

కోరిక ల్విడనాడి చేరి రడవి

వెన్నెండు మిగిలినవీటివారల నెల్ల

జాతరనేయంగ సంధ్రమునకు

మొటఁ గొనిపోయె వారిలో వేనవేలు,

కల్లుద్రావుట మైకము గప్పి మిగుల

నొడలుతెలియక చూలుచు నొకరి నొకరు,

తిట్టుకొంచునునూరకకొట్టుకొంచు.

120

ఆ. అన్నలనక తమ్ములనకుండ నొండొరుల్,

తప్పద్రాగి కాళ్ళదాఁచుకొనుచుఁ

జెంత జెల్లు పెఱికి చేతులకొలదిని,

గొట్టుకొనఁ దొడఁగిరి కొందఁ అందు.

121

ఉ. వారిని జూచి వారు తెగువం గలయంబడి రెండుపాయలై

నోరికొలంది నొండొరుల నూఱులు కాఱులు ప్రేలుకొంచు నె

వ్వారిని జీరికింగొనక వాఁడితనంబునఁ బోరియొద్దనం

గోరముగాఁగ నేలపయిఁ గూలుచు నీలిరి తెల్లుదెబ్బలక.

122

క. కృతవర్మయు సాత్యకియుం, బ్రతుకుల కేమియును నాసపడ కెప్పటివో

కతలపుడు త్రవ్వుకొంచును, వితగాఁబోరాడియాడివిడిచిరి యుసుఱుల్.

క. నెఱిఁ బ్రహ్మమ్ముఁడు సాంబుఁడు,

మఱియుం గలయట్టిమేటిమగలతెగలునం

గొఱమాలిన యాలంబునఁ,

మఱివోయిరి లేనిపోని షట్టింపులచేక.

124

క. పోరను జావంగ మిగిలిన,

వారుపముల నేనుఁగులను వరుసను గొనుచున్

ద్వారక కేసెను వెన్నుడు,

దోరినవారినిఁ దలంచి శ్రొక్కటపడుచున్.

125

వసంతతిలకము. వెన్నుండు చుట్టములు వేలకొలంది చావన్

గన్నారఁ గాంచి వెతఁ గవ్వడిఁ జూచుకోర్కిన్

బన్నంబు నొందియును బంచెను నాఁడెపోవం

జెన్నార దారఁగనిఁ జెచ్చెరఁ గ్రీడిఁ జేరన్.

126

ఆ. ఇట్లు లతనిఁ బంపి యేనియుఁ దోచక,

కొంతతడవు లోనఁ గుందుచుండి

కడకు నిల్లువెడలి కానిల కొక్కట,

నన్నమున్ను పోయినట్ల తాను.

127

కమలవిలసితము.

చని యడవులకును సరగను నన్నన్,

గనుఁగొని జరగినఁ కతఁ దెలుపంగన్

విని యతఁడు నపుడె విడిచెను మేనిన్,

వనటను మఱిమఱి పనువుచువారిన్.

128

తే. అన్న పోయినపిమ్మట వెన్నుఁడడవిఁ,

దిరుగుచెందుఁగాల్పిలువకదిగులుఁతోడఁ

జెట్టు మొదలికిమేనును జేరవై చి

యొడలు వడఁకంగఁ దద్దయునడలుచుండె.

తే. కాలు గదలుట దవ్వలఁగాంచియొక్క

బోయ యది యొక్కమెకమని బుద్ధిఁదలఁచి

వింటఁ బలుపూవు గూరిచి వేసినతనిఁ

జెల్లె వెన్నుండు నాచెబ్బచేత నపుడు.

130

సీ. వెన్నునిచే నట్లు మున్ను పంపఁగఁబడి
 దారకుఁ డరుచెంచి తగినయట్లు
 పాండువికొడుకుల దండకుఁ జని వారి
 కందఱకును జోత లమరఁ జేసి
 ద్వారకలోఁ గృష్ణు బలఁగంబు మడియుట
 యెల్లను వగచుచు నెఱుకపఱిచి
 వెన్నుండు సరగను నిన్నుఁజూడఁగఁగోరి
 నన్నుఁబంచెనని యర్జునునకుఁ జెప్ప
 నపుడ పయనమై వివ్వచ్చుఁ డన్నయొద్ద
 సెలవు గైకొని ద్వారక చేరియందుఁ
 గృష్ణుఁ గానక వందురి కీడుమీఁది
 కీడుగా వనుచేపుఁడు కెడయఁ జూచి
 యతఁసేని నగ్గిక్కర్జుంబు లపుడ తీర్చి.

131

క. అశవులఁబడి కవ్వడి వడి,
 నడలుచుఁ జెలికానికొఱకు నందుచు నిందుకొ
 దడఁబడ నడుగులు దశవుచుఁ,
 బొడగనె బీనుంగు జెట్టుమొదలనునొకఁచోన్.

132

తే. అట్లు కని మొదలఁజీకిన యరఁటివోలె,
 నేలఁబడి గోలుగోలునఁ జాల నేడ్చి
 తన్ను దఱివార లూరార్పఁ దాల్మిపూని,
 కడకుఁ బీనుంగుపైఁబడికొఁగిలింది.

133

తే. లేచివెచుకటి నెయ్యములెచ్చిపొనుచు
 నడుగులొకకొన్నివారిఁతోనడచిమ్రొలఁ
 గాంచి బలరాము పీనుంగుఁ గదిసి దాని
 వగపు సంద్రంబులోపల మిగులమునిఁగి.

134

తే. తాలిమియె తెప్పగా దాని దాటి యచట

చినుగు లెల్లను నేతించి సొదలువేర్చి

వీరుగులరెంటి నందుంచి పెట్టి చిచ్చు

తిన్నగా వారి నిద్రకు మన్నునేసె.

135

సీ. చేసి యచ్చటనుండి చెచ్చెర వెల్వడి

మరల ద్వారకజేరి మఱుగునెట్ట

కందతితోఁ గృష్ణుఁ డన్నయు సమయుట

చిన్న మొగముతోడఁ జెప్పివై చి

యావీరుఁ గలవారి నందఱు దోకొని

మేలిసరకు లెల్లఁ బోలఁగొనుచు

గుఱ్ఱఁబులను నేనుఁగుల నావులను వెంట

నడపించుకొని క్రీడి కడలిగట్టు

చేరె నంతట నేమని చెప్పవాడ

నప్పు డంగద లొంటిరా వనెడునట్టి

సామెత నిజంబుగానుప్పు నంద్రమునను,

మునిఁగిపోయెను ద్వారక మొదలుముట్టి.

136

ఉ. అక్కడనుండి క్రీడి తగనందఱి దోడ్కొని వచ్చు దారిలోఁ

దెక్కలికాండ్రు బోయ లొగిఁ దెన్నున కడ్డమువచ్చి కవ్వడిం

జిక్కఁగఁజేసి కై రువులు చేకొని వెండియుఁ గూడవచ్చురా

చక్కెరబొండ్ల సొమ్ములను జాలఁగ దోచుకపోయి రొక్కటన్.

ఆ. మగనిచావు క్రీడి మొగమున రుక్మిణి,

మొదలుగాఁగఁ గలుగు ముద్దరాండ్రు

సారది నాకించి సొదవేర్చుకొని చొచ్చి,

కాలి చచ్చి రొండు క్రచ్చులుడిగి.

138

తే. సత్య మొదలైన తక్కినచాన లెల్ల
గోరికలఁ గోసి యడవి యాకులను మేసి
యిచటి సుగముల నెడఁబాసియెసఁగఁదలఁచి
యపుడనుడవులపాలైరి యడలుతోడ. 139

క. తక్కిన వారలఁ దోడ్కొని,
మిక్కిలి వెననంబుతోడ మే నదరంగా
నెక్కుడు పయనంబులఁ దన,
యిక్కకు నరుదెంచి చేరె నెల్లరతోడఁ. 140

క. అచ్చటికి వ్యాసుఁ డప్పుడు,
వచ్చినఁ గనలేక మొగము వంచుకొనుచు వి
వ్వచ్చుడు పలుకం జాలక,
వెచ్చన నూర్చుచును జెమట వెల్లువగట్టెఁ. 141

తే. కాళ్ళపయి వ్రాలి నేడుచుఁగదలకున్న,
లేనఁగా నెత్తిమనిలోనఁజేవవూన
నూలుతెఱఁగుల నాతని నూటడించి,
యిప్పగిదిఁగుందఁగతమే మొచెప్పమనియె 142

మ. అనినం గన్నుల నీరునించుచును నేయంబొప్ప నన్నెప్పుడుం
దనయట్లే కనుఁగొంచుఁ బోర ననుఁ బెద్దంజేసి తామాపులం
జనఁగాఁ దోలుటకై న నొప్పుకొని నన్ సైదోడుకన్నం గడుం
బనిగాఁ బ్రోచిన కృష్ణుఁ డిట్లు మడిసెం బల్కుల్ మఱింకేటికిఁ.

క. బలరాముండును దక్కం,
గల వెన్నునివంకవారుఁ గడతేటిరి మొ
క్కలముగ నొండాదువులతోఁ,
జలమునఁ బోరాడి కల్లు చవిగొని యుంటఁ. 144

తే. కడకు ద్వాంకమునిఁగెనుగడలిలోనఁ,

జొచ్చి నేవెన్నునిల్లాండఁదెచ్చుచుండ

బోయి లెదిరించి యాపువ్వుఁబోడ్ల నగలు

నోచుకొనిపోయిరంపటదొడ్దవెట్టి.

145

షే. అనుచుఁ దెల్పిన వ్యాసుండు ననువు మీఱ,

నికమీఁద నీజగమున నీర లుంట

తగవు కాదని క్రేడితోఁ దఱిమి చెప్పి,

తానుదనదారిఁబోయెన తప్పసిఱ్ఱేడు

146

లయగ్రాహి. అంతనదియంతయునువంతగను నర్జునుఁడు

గొంతిఁజొల్పిట్టికినిజెంతఁజనిచెప్పన్

వంతమెయి నేలఁబడి కొంతవడి వండురఁగఁ

బొంతఁ దగువారతని నెంతయునుదేర్చక

దొంతరఁగఁ బైకుబుకు వింతవగ లెల్లనొక

గంతునను బోనుడిపి యింతిఁ గొని వేగన్

సంతసముతోఁ దగురు వంతముగ నేవు రిఁక

రంతువడ కేగుటకు నంతటను నెంచెన్.

147

తే. అనుచుఁ దలపోసి తమ్ములనాలి.బిలిచి,

మనముమనువులు చాలింపమంచిదింక

నడవులకు వత్తురేయని యడుగవారు,

మంచిదనియియ్యకొనిరియమ్మాటలకును.

148

ఉ. అంతట నూరివారలను నందఱు బిల్వఁగ నంపి వారితో

నెంతయు నెమ్మిమీఱఁ దమ యిప్పటిపూనికి యెల్లఁ జెప్పి యా

వంతయు వంతనొండ కెదనాదట నుండఁగ నానతిచ్చి యొ

క్కింతయుఁ గొంకుమాలి చన నెంచిరి యేవురు నన్నదమ్ములున్.

తే. కృపుని రావించి తగఁ బరీక్షితుని నతని,

కొప్పగించి కరమ్మును గొప్పచేసి

పుడమి నేలంగ నభిమన్యుకొడుకు నిలిపి,

జన్నిగట్ల కొనర్చిరి చాగములను.

150

క. బాపండొక్కఁడు కవ్వడి, దాపునకు న్నచ్చి విల్లు తడయక నీవీ

జేపకడనే విడువు మన, నా పగిదిని గాండివంబు నతఁ డిడఁ గడలిన్

సీ. రాచటికంబున రహిఁ బరీక్షితుఁ బెట్టి

ప్రాలివారల పీడుకొలు వడసి

చిత్రాంగదను బిడ్డ చెంతకుఁ బంపించి

వడి నులూచిని దండ్రకడకుఁ బంపి

వ్రోవదెడమతోడఁ దోడ్కొని పయనమై

పొరిఁబాండుకొమరు లేవురునుగదలి

కానలఁ బడి మెల్లఁగాఁ జనుచుండంగ

వేపియొక్కటి వారివెంటఁ బడియె

నంత దగయు నాకలి చూడ కరుగ వారు

కాఱుకానలలోపలగండ్లుముండ్లు

గాళ్ళఁ దవులంగబడలిక గదిరి మిగుల,

వెనుకఁబడిసోలివ్రోవదివిడిచెమేను.

152

సీ. బడలిక కడలు తోడ్పడ వెన్నరాశేక

సహజేవుఁ డొకచోటఁజచ్చిపడియెఁ

దమ్ముఁడు చావంగఁ దడఁబడి కాళ్ళాడ

కొకచోట నకులుండు నొఱిగి కూలి

మూపురపాటును బోవుచుఁ దిలకించి

యెదవ్రయ్యఁ గవ్వడి యెమర నీలైఁ

దమ్ముల నాలిని దలఁచుచు దగదొట్టి
 భీముండు నొకచోట బిద్దివాలె
 నిట్లు తమ్ములు నలుపురు నిగురుఁబోడి
 సమసి పడినను దా నేమి సరకుగొనక
 పోవుచుండెనుజముపట్టిపోవదయ్యె,
 గుక్కయొక్కటియును వెంటఁ గూడముట్టి.

153

తే. కుక్క వెంటఁడి జనుదేరఁ గొంతడవు,
 వెడల జముపట్టి కెదురనువేల్పుతేఁడు
 పేరి నొకదానిఁ గొనివచ్చి తెరువునను,
 నిలిపి యాతనితోడను బలికె నిట్లు.

154

క. ఎఱిమీఁడ యిదిగొ సరదము,
 నొకదానిని నీకుఁగాను నోయన నిటకున్
 గికురింపక కొనివచ్చితి,
 సుకముగ నిదియెక్కి రమ్మ నులుపుగనాతోన్.

155

వ. అనిననావేల్పుతేని కా నేలతేఁడెంతయు నొదుంగుపాటునఁ జేతులు
 జోడించి జోతచేసి యిట్లయె.

156

తే. నన్నుఁ గనిపెట్టుకొని వచ్చుచున్న దిద్ది,
 చాల దవ్వులనుండియు జాగిలంబు
 దీనిఁ గూడ నాతోడ నీతేఁడిమీఁదఁ,
 దెచ్చుటకు నానతిమ్ము నే వచ్చువాఁడ.

157

ఆ. అనిన వేల్పురాయఁ డల్లన నిట్లనె,
 గుక్కయేడ వేల్పుటిక్కయేడ
 దీనిఁ దేరిమీఁదఁ దెచ్చుట తగ దన్న,
 నింత నన్ని యొడయఁ డిట్టులనియె.

158

సీ. తమ్ములు నిల్లాలుఁ దారెల్ల ననుఁబాయఁ
 దానొక్కటియు వెంటఁదవిలియుండి
 ననునమ్ముకొని వెంటఁ జనుదెంచినట్టియీ
 వేసిని నడవిలో విడువఁ జాల
 నను నెప్పుఁ గనిపెట్టుకొని యున్న వారిని
 నడవుల పాల్వేసి యరిగి నేను
 నుగ మొందుచుండుట తగవౌన నేనును
 దప్పక యీకానఁ దపసి నగుచు
 నుండి దీనినరయుచుండు నోరెమిడుచుఁ,
 బిడప నిన్ను మెప్పించి నే వెనుకవత్తు
 వేట్పుటిమ్మున కిప్పుడో వేల్పు తేడ,
 యరదమునుగొంచుఁగ్రమ్మఱుగుమీవు.

159

క. అని మోమోడక పలికిన,
 వినియచ్చెరుపడియొ గరము వేలుపుతేడ
 ల్లన నప్పుడె జాగిలమున,
 దనరూపును బాసి జమువితంబును దాల్చెన్.

160

తే. బాడ జముపట్టి తగవును జూడఁగోరి,
 యట్లుచేసిన గుడెదాలు పలరె మదిని
 వేల్పు తేడుచు నొడయని వెంటఁగొంచు,
 దేరిపై నెక్కియప్పుడెదివికిఁజనియె

161

ఆ. ఇట్లు బొందితోడనే వేల్పుజగమున,
 కేగి నారదుండు నెల్ల వేల్పు
 లొలసి తన్నుఁజట్టి యుండంగనొడయండు,
 పలుకులాడుచుండిపలికెనడుమ.

162

క. నాసై దోడుల బిడ్డల,

వేసాయము చూపవచ్చి బిద్దిన దొరలన్

వాసిం గనుగొన నాకిప్పు,

జాన పొడమెఁ జూపరయ్య నందట నిచటన్ .

163

చ. అనవును మంచిదంచు నపుడాతనిఁ దోడ్కొనిపోయి యొక్కచోఁ

బెనుకగు గద్దియన్ సుగము పెల్లుగఁ జెందు సుయోధనుం దగం

గనుగొనుమంచుఁ జూపిరది కన్గొని యాతఁడు డెందమందుఁ దాఁ

గినుకయు నీసునుం బడియెఁ గ్రేవను నారఁగుఁ దుండిచూడఁగన్. 164

ఉ. పుట్టిననాటఁగోలె నొకపున్నెముఁ జేసి యెఱుంగనట్టి యీ

కట్టిఁడి యిందు హాయిఁ గనఁగాఁ గతమేమొకొ నాకు నారదా

గట్టిగ దెల్పు మం చడిగి గండున మాహ్మొని పోరిగోసలన్

గిట్టుటయే యసం దనివినిం గనఁడయ్యె నతం డొకింతయున్. 165

జే. అవలఁ దమ్ముల నెయ్యర నయినవారిఁ

జూప జము పట్టి వేడినఁ జూడుమంచుఁ

గరము దవ్వుగఁ గొనిపోయి కానిపించి

రొక్కచోటను నలమట నొందువారి.

166

క. అదిగని యేవయుఁ గనలును,

మదిలోఁ బొదలంగఁ జూచి మఱిమఱి పగవుం

గదురఁగఁ బొగిలెను దమ్ముల,

కదలని బెడఁదఁ దలంచి కలఁతం బడుచున్.

167

సీ. ఇటు కొంతవడిపొక్కి యిట్లనే జముపట్టి

యిదియేమి నారద యింతగోర

మిట్టిదే పరికింప నీవేల్పుజగమున

జరపెడు తగవుల చంద మెల్ల

నింతవఱకుఁ జూడ కేనేమొ యనుకొంటి

తెలిసిపోయెను మీదు తెఱఁగు నేడు

పొడగంటి నేడు మా పుడమిలో నెన్నఁడు

విని కని యెఱుఁగని వింతలిచట

పున్ని మెట్టిదొ యెఱుఁగని ములుచలకును

ఘుగముల నొసంగి యెప్పుడు దగవుగలిగి

మెలఁగువారికి దొసఁగులు గలుగఁజేయఁ

దగ వగునె యింకు నో వేల్పు తపసి తేడ.

168

క. అని వేలుపు టొడయనపైఁ,

గనలించుకవొడమి యతఁడు కావలసినవా

రిని జూపుటకయి తనతో,

బనిచినవాని మరలంగఁ బంచె వెనుకకుఁ.

169

తే. వాఁడు వడిఁబోయి జముపట్టి కలుకులెల్ల

వేల్పు తేనికీ దిన్నఁగా విన్నవించె

నపుడ పరువెత్తుకొనివచ్చి యతినిఁగాంచి

యచటఁ దెఱగంటి సామియిట్లనియెదొరకు.

170

సీ కొలదిపున్నెముచేసికొన్నవా రదిమున్ను పొందుచునుగ మొందుచుందురిందుఁ

బదపడి యదిదీఱఁ బలువెతల్ గుడుతురట్లాట దుర్యోధనుం దట్టు బుందెఁ

జెడ్డపనులను గొందెముగాఁగఁ జేసిన వారు తొల్తను వెతపడుదు రిచటఁ

గావున నీతమ్మి లీవెత లందిరి ముందుపీఠలు నుక మొందఁ గలరు

కుంద కేమియు దీనికి దెందమందు । నీవు నొక కల్లమాటను నెపమువెట్టి

పలికి యొజ్జల ననిఁ గోయపడితి కాన । వలపె నీకును నీవారియలఁతఁ జూడ.

ఆ. అనుచుఁ దెలియఁ జెప్పి యాయనఁగని నీవు

మొదల నేటియందు మునుఁగుమనిన

మిన్నువాఁక లోనఁ గ్రన్ననఁ గ్రుంకిడి

తనరియతఁడు వేల్పుతనము పూనె.

172

తే. అపుడెయ్యఁకలియునుదప్పియతని కుడిగి। వింతగానల్క ప్రేముడివిడిచిపోయె
మఱియుఁగల్గినతొల్లింటికఱత లేదలి । కలఁకలేనట్టియొకవింత తెలివియొదవె.

క. అంతటఁ దోఁ బుట్టువులును। వింతియుఁ దలియునుదండ్రియుయెల్ల యనుఁగుల్
చెంతలఁ బొలిచిరి తమతమ । వింతగు గద్దియలమీఁద వేడుకగాఁగన్. 174

తే. వారిఁగనుఁగొంచు సంతసమారనందు । నెన్నినాళులు నెలయక్కలెనఁగుమింట
నన్నినాళ్ళును సుగముల నందుచుండుఁజముని కొమరుండువేలుపుజగమునందు.

క. అని పొందుని కొడుకుల కత । కొనఁగుట్టఁగ నిటు శౌనకుండును మునుగాఁ
గను గల జడదారులకును । వినిపించిన పదవ ననియె వెన సూతుండున్. 175

తే. దీనివ్రాసినఁ జదివినఁ దెలియవినన । వారలెల్లను దగు నడవడిని నేర్చి
దానిచేతను సిరులనుదద్దఁదనరి । యిందు నందును దెనుసుగ మొందుచుండ్రు.

క. లెక్కకు వెక్కసమగుచును,

బిక్కటిలు జగమ్ము లెల్లఁ బెల్లుగ నీలో

నొక్కయెడ న్నెరసులవలె,

నిక్కగొని వెలుంగ నెప్పుడు నెనఁగెడు వేల్పు.

176

తోడకము. నేలను నింగిని నీట మెకాలక

మేలిపులుంగుల మీలను వర్షన్

జాల నొనర్చి యొసంగుచు నోరెం

బోలిన గాచుచు నుండెడుదంటా.

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్రలోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్ర నిరోధ్య
నిర్వచన నైషధకావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర
కందుకూరివంశపయః పారావార రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మ
ణ్యమాత్యపుత్ర సకలసుజనవిధేయ పీఠేశలింగ నామధేయ
ప్రణీతంబైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందుఁ సర్వంబును దృఢీ
యాశ్వాసము.

శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము.

By

K. VEERESALINGAM

శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గీ. రక్కసులజేసి తలలెల్లఁ జక్కుచేసి
పుడమికూతును కైకొని వెడలియట్లు
గాలికొమరుండు లోనుగాఁగలుగువారుఁ
దమ్ముఁడునుదోడఁజనుదేర నెమ్మిమిర.

1

చ. అరదములెక్కి యక్కరణి నందఱుఁ గ్రండుగవెంట నంటఁగా
సరగున నందినాఁ బరఁగుచల్లనిపల్లియఁ జేరుదారిలో
భరతుఁడు ముందుగా నెదురువచ్చి యడంకునఁగాఢవ్రాలి తా
నరుదుగ వెంటఁబెట్టుకొని యన్నఁడు బల్లియకిచ్చుచెచ్చినన్.

2

సీ. నారచీరలువిప్పి నాడెంపువలిపెంపుఁ
బట్టుపుట్టంబులు బిట్టుకట్టి
యడవిక్రొవ్విరులూడ్చి యందంపుఁజెందమ్ము
లరుదుఁగానుఱిమినవరులుదాల్చి
వెడవెడముడివడ్డజడలు చిక్కులువాపి
సిరిమిఱునునుజాఱుసిగ లమర్చి
యెఱుమట్టినిడుపట్టె లెడలెంచి నుదురులఁ
బదనుకన్తురిబొట్టు కుదురుపఱిచి
మేలిరతనంపురవఱముల్ గీలుకొల్చి
తారుకై సేసికొని యెల్ల వారుఁ బొగడఁ
దమ్ముల్లిల్లాలు బంటులుఁదానుదరలి
యొప్పుమిఱంగరాముఁడయోధ్యకరికె.

3

ఉ. అంతకుమున్న వారలటు లచ్చటకుంజను దెంచుచున్నలా
గంతయు వేగ వేగరులె యాగక బాగుగ విన్నవించినన్
సంతసమంది ప్రెగ్గడలు సందడిసేయుచు నూరివారలక
గతునబిల్వసంపి సరగంజని ప్రోల్లయి నేయఁ బంచినన్.

4

శీ. కమ్మకస్తునీటఁ గలయంపి చల్లించి
జగితేటవన్నీట జగతులకి

యాణిముత్యంబుల నమరించి మ్రుగ్గులు

పందిళ్ళు కిరువేళ్ళు బొందుపఱచి

జాళువాపనిమేలిమేలుక ట్లరించి

పచ్చలదోరణాల్ బలియఁజేసి

వసిడికంబముల నబ్రంపుటంటులునిల్పి

కప్రంపుఁబొగ లెల్లకడలనించి

వీడ్చుకై సేసి తాముచు వేలకొలది

విలువసొమ్ములుదాలిచి చలువనలువ

లందఱునుగట్టియుండఁ గ్రోలంద మొంది

కరముకన్నులపండువుగాఁగనుండె.

5

వ. అంత.

6

మ. పదియాఱ్వున్నెకడానిమేడలనయిం బాలిండ్లువాంగార నె
మ్మదిలోఁ గోరికలూరఁ గ్రొమ్ముడులు పైపైజార లేజవ్వచుల్
కదియవ్వచ్చుచు నున్న రాకొమరువంకం జూడ లోఁదాల్మియుం
జెదరంబాఱఁగ మీఁదఁజల్లి రల్లరుల్చేఁడఁ గీలింపుచున్.

7

గీ. వేల్పులాతండు తమదాయబింకమడఁప,

వేల్పుమాఁకుల నెత్తావి నిరులుగోసి

యలిరిపయిఁజల్లు పెల్లుననలరువాన

తెఱవలందండుఁగురియింపఁ దెరువుఁదాటి.

8

సీ. తామెల్ల నోచిననోములు పండ నేఁ

టికటంచు వీటివారొకట నుబ్బ

నెన్నినాళ్ళకునిన్ను నిటఁగంటిరా కన్న

తండ్రియని యనుంగుడల్లి యలర

నేలుమెల్లపుడు నీనేల నీవేయని

వెనదీవనెలు నేలవేల్పులొసఁగఁ

బుత్తడిపళ్ళెరంబులు పూని ముత్తైదు

వలు పాటపాడి నివ్వాళులియ్య

నిల్లుచొత్తెంచి తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి

తక్కుగలవారివందఱఁ దగినయట్లు

గారవముచేసి యతఁడెల్లవారుమేలు

మేలని పొగడఁగా నేలయేలుచుండి.

9

వ. ఒక్కనాఁడు.

10

మ. ఒకచోట న్మృగతాలడాడరి యెంతోయెండఁ గాయంగ నే

తొకచో ముత్యపుగ్గు వెన్నెలల చెల్వొనంగ నామీఁద నొం

డొకచోఁ గెంపులచాయతిన్నియలువేయుక సంచకెంజాయ పో

లికగానొక్కడఁ గప్పుతాగమి యిరున్నొంపంగ నాకొల్వునక. 11

సీ. చెలువంబుగా నాడువెలయాండ్రబంగారు

చిఱుగజ్జయలమ్రోతచెవులఁదనుప

విరిజోడు లిరుక్రేవ వింజామరులువేయ

వెడలుచల్లనిగాలి విందుగొలుప

రహిమీఱఁగాల్చిన రతనంపుపనిసాంపు

తోడవులతళతళల్ కడలనిండఁ

బగడాలకంబాలపజ్జ ముద్దిఁచునుల

కెంబట్టుపఱపులు డంబుసూపఁ

గొలువనేతెంచు దొరలెల్ల గుములుగూడి
యదనోదవుడాఁక నందంద యొదిగియుండి
యడుగుదోయికి మ్రొక్కుచు నవలనిలువఁ
బసిఁడిగద్దియఁ గొలుపుండె బలియుండతఁడు.

12

ఉ. అప్పుడు కుప్పతిప్పలుగ నాశనిజూతమటంచు నెంచి వే
యొప్పులకుప్పలొత్పను లుక్కున నక్కడకేగుదెంచివం
దప్పకచూచితేచి తననండను నజ్జడదారిపిండుకుం
జొప్పుడు పెద్దగద్దియలు చుట్టును బెట్టఁగఁబంపి నేమకన్.

13

గీ. ఎదురుగానేగి తోడ్కొచ్చి యెల్లవారిఁ,
దగినచోటులఁ గూర్చుండఁ దగవునలిపి
రెండుచేతులుజోడించినిండుమదిని,
నెంతయుఁబొగడ్తొనరించియిట్టులనియె.

14

క. సేమ మెమిఁగున్ మీకన్,
గోమునఁగలచదువులెల్లఁ గొనువడుగులకున్
సేమమె మెకములాయుడి,
మీమీ నెలవులను లేక మేలొదవెనునే.

15

క. ఎవ్వరుఁ జేయరుగా మీ,
కెవ్వెతలును మంచిసీటియెద్దడి యెప్పుడున్
రవ్వంతయు లేదుగదా,
పువ్వులుకలదగవే సతమును గోనలలోన్.

16

గీ. తెరువుగనలేక దొసఁగులఁ దేలుమాకు,
దారిచూపెడుతలఁపున దపనులార
తలవనితలంపుగా వచ్చి పొలుచుకతనఁ,
గంటిమిమ్మందఱఁ గనులకఁజూచి.

17

గీ. అనినఁదేనెమాట తాననిమెచ్చుచు,
నొండొరుల మొగంబు లొరఁగిచూచి
యొక్కమాటగాఁగ నున్నవారందఱు,
దిట్టతనముమీఱ నిట్టులనిరి. 18

గీ. అడుగవలసి యడిగి తంతియకాక నీ,
వెఱుంగనిదియుఁ గలదెయెందు నెపుడు
నైననిప్పుడదియె మానోటఁబలికింప,
వేడుకయ్యెనేని వినుము తెలియ. 19

క. మీకడకంట నె చూచినఁ,
గాకలుగున్ నేమమిజగముల ననమముం
జేకొనిప్రోచుచు నింతగ,
మాకయ్యది యడుగ నేల మఱిమఱి చెపుమా. 20

క. జగములకెల్లందొందర,
యగురావఁబడి డీలెఁగాదె యనిలోనీచే
నిఁగ నెవ్వరిచేదొందర,
లగుదగ మాబోంట్లకెల్ల నప్పటికరణికా. 21

సీ. ఎప్పుడుఁగంటిపై తెప్పవాల్చుటలేని
జేజేల కిపుడుగా చేటుడప్పె
నయినవారినిబాసి యడవులఁ గూపెట్టు
తపనుల కిపుడుగా తాల్మిగలిగె
బిచ్చకానిచెలిమి యచ్చుపడ్డటి జ
క్కులదొర కిపుడుగా కలిమిగలిగె
గాల్చిబ్రతుకుఁజెంది కలుగులఁబడి యుండు
చిలువల కిపుడుగా తెలివిగలిగె

లేచియొకచోట నిలకడలేకతిరుగు,
చలువతెమ్మర కిప్పుడుగా బలిమిగలిగె
నిపుడునీపేరు చెప్పుకొంచెల్లజగము,
లిట్లు మనఁగల్గె రక్కసుఁడీలుకతన.

22

ఉ. ఎందఱి వానిచుట్టముల నెందఱి సంగడికాండ్రో బోరిలో
జందఱవందఱల్వరపి చెండితినించుక సేపులోన వా
రందఱ నోర్వఁగాఁదరమె యానలుమోముల వేల్పుకై న నీ
వందఱమించి తెవ్వరిక నొడుదునీసరి ముజ్జగంబులక.

23

శా. అవ్వారందఱు నొక్కయెత్తు సరిగా నాయొద్రజిహ్వాక్కండుం
జివ్వ నేవ్తోకయెత్తు చూడ నతనిం జెండాడెనితెమ్ముడిం
కెవ్వఁడట్లుగ నోపురమ్మగతనం బెందైన మున్నంటిమే
నవ్వుల్ గావునుమయ్య మాపలుకులన్న న్నిమ్మదిన్నమ్ముమా.

24

వ. అనిన రాకొమరుండిట్లయె.

25

చ. ఎటువలె నింద్రజిహ్వునకు నితగ నెక్కుడుబల్మికల్గెదా
నెటువలె వేల్పుజేని నని నెక్కటి నోరిచెఁ దండ్రికంటె మి
క్కుటముగ బీర మెట్లొదవెఁ గూరిమిమీఱఁగ నానతీయవే
తటుకున వానిపుట్టువుఁ దండ్రికొలంబు తెఱంగురంగుగన్.

26

గీ. మొదటినుండియురావణపుట్టుకయును,
ముజ్జగంబులునాతండుప్రోడయగుచు
గల్గినతెఱంగుఁదొలివేల్పుఁగొల్పివలయు,
మెప్పులొందినయొప్పుఁజెప్పవలయు.

27

గీ. అనినఁ గొలుపువారి యానతిఁగైకొని,
కడఁగి వారిలో నగన్మ్రుడంతఁ
జెలుపుగులుకు కలికిపలుకులు చెవులకుఁ,
జవులు పలుమఱు వెదచల్లఁబలికె.

28

. వినవయ్య జడదారి వెలయుఁ బులస్త్యుండు
 మొదటివేలుపునకు ముద్దుపట్టి
 మచ్చరంబుచుగెల్చి మరునకులోఁగాక
 యీసను దిగనాడియలరువాఁడు
 సిక్కింబుతప్పక యెక్కుడుతెలివినీ
 సీరసంబెఱుంగక యెసఁగువాఁడు
 తొలివేల్పుముక్కుంటి వలమురిదాల్పుల
 నిచ్చలు మదిలోన నిల్పువాఁడు
 వల్లమాలినపూనిక్కితో నిల్లువెడలి,
 చలువగొలిపెడు వలిమలకెలన నలరు
 చెలువుగులికెడు తృణబిందు నెలవుచేరి,
 తపసితన మూనియున్నంతఁదార సిల్లి.

29

చ. అలరులకొమ్మలో మరునియమ్ములో బంగరు కీలుబొమ్మలో
 నలపులదీవులో తొవలబావులో చక్కనిగజ్జమావులో
 తొలకరిమించులోయనఁగఁ దూకొని యచ్చరతేమలచ్చట
 బెఱుకుఁగనుంగవల్ తఱుకుఁబెన్దొడలుం దగ సందడింపుచున్.

30

సీ. ఒక చోటనునుబాట లొకతేటగాఁ బాడు
 దురు సల్లతాలెల్లఁ గరగిపాట
 నొకయోర వగమీట మొకయోరగ నొనర్తు
 రలమి దట్టంపువెన్నెలలుగాయ
 నొకచాయఁ గనుకాయలకు డాయవత్తు రొ
 య్యారంపునడకల హావుసునిండ
 నొకదండపిరిమండ లొడినిండఁగూర్తురు
 కమ్మనితావులు గ్రమ్ముకొనఁగఁ

బిలుతురొక చక్కి నెచ్చెలిపిండునిక్కి,
కలికిపలుకులఁ జలుకలుకలఁగిచూడ
నడుతురొక క్రేవసాలపుగానడిమిత్రోవఁ,
గదియనరుచెంచియంచలుకాళ్ళఁబెనఁగ.

31

సీ. చొనుపుమరుతూపులన వాడిచూపులలర
మదికలంగఁగఁ గందువమాట లాడఁ
జూడ్కిమిఱుమిట్లుగొనఁ జెంతఁ జొరవమెలఁగఁ
గలయఁదిలికించి జడదారికళవళించి.

32

చ. అటునిటుమ్రొల వేల్పుజవరాండు మెలంగుట లెంచిచూడఁగా
నెటులునుదాను గైకొనిన యిప్పటిపూన్నికి నడ్డువాటుగాఁ
దటుకున నుల్లమం దెఱిఁగి తాళఁగఁజాలక వారిసందఱిఁ
దిటమునఁ జేరఁజీరి వెనుతియ్యనితియ్యని తేటమాటలన్.

33

శా. ఏలావేయును గొమ్మలార వినుడీ యామీఁద నీత్రోటలో
వాలారుంగనుదోయిచ్చి మరియేవ్వలంటి నన్ జూచునో
యాతేజవ్వని యప్పడేయిచటఁ జూలాతొనటం చాడినం
జాలుంజాలునటంచు నాటవలపులో సాలించి వారందఱున్.

34

క. వచ్చినదారి నె పదరే
యిచ్చటఁ తలలెత్తిచూడ కెచ్చటికై నన్
మెచ్చఁగవలదా త్రోవనె,
వచ్చినపనియయ్యె నంచుఁ బకబకనగుచున్.

35

క. ఇంతటితో సరిపెట్టెను
గొంతతలలు తడవి చూచుకొంటిమి బళిరే
యెంతటినోములు నోచితి
మింతిరో మనతోంటిమేననే యని చనుచున్.

36

చ. వడివడిఁ బాటుతెంచి యొకపైదలి యూర్పులుపుచ్చి నవ్విసన్
బడఁతుకయొర్తు చాలిపుడె నవ్వకు మంతయు జేపెగట్టిగాఁ
గొడుకులతల్లి వోడు వొకకొంచెము నాఁటికి దాఁచుకొమ్మ నా
నుడికె నెలంతయుం గడుపులుబ్బఁగ నవ్విరి కొమ్మలందఱున్. 37

క. ఒక్కతె చనుమొనకస్తరి
నిక్కి కనఁగవచ్చుచెలికి నిలుమనిమొక్కఁ
విక్కుచుఁ గొమరుని గనుమని
చక్కనదీవించె వీపుచటచుచు దానిన్. 38

గీ. ఇట్లు మేలంబులాడుచు నింతులెల్ల
నెడగలుగఁబోయి రంతట నిచటఁ బూలు
గోయఁ దృణబిందుగారావుఁగూఁతు రనుఁగుఁ
జెలియఁత్రోఁగూడి పూఁదోట మెలఁగుచుండి. 39

క. మునుపటు బెట్టిదముగ నా,
యన వాక్రుచ్చటలు విన్న ముదిగాదటుగా
పున వెఱపన్నది యెఱుఁగక,
వెనుకయు ముందుం దెలియక విచ్చలవిడిగఁ. 40

సీ. వేనలిసంఘంగివిడుల నెత్తావికిఁ
దెమ్మరల్ దరిచేరఁ దేంట్లుపాఱఁ
జక్కనినెమ్మోముజాబిల్లి జిగికిని
నెలతొల్లరంగఁ గల్వలుచెలంగఁ
దన మేనిజవ్వాజితావికిఁ బునుఁగుపి
ల్లులు డాయరాచిల్ల లులికికూయ
నలువై నక్రొవ్వెద నల్లమబ్బునకును
నెగసియంచలువీడ నమ్ములాడ

విరులుద్రుంచుచుఁ దేవియల్ వెదకికొనుచుఁ
బండ్లు రాల్చుచుఁ గెందమృతాంజ్ఞుగొనుచుఁ
జాన సింగారములతోఁట్రలోనఁ దోడి
చెలియ నెడఁబాసి యొకకొంతసేపుతిరిగె.

41

క బోటింగానక యావిరి,
దోటం దిరిగితిరిగి యెటుఁదోచక యొంటిక
మాటికెలుఁగె త్తీచీరుచు,
మేటితపసిఁగాంచె నొక్కమిట్టను నెదురక.

42

ఉ. చెక్కులు తెల్లవాతెఁ గడుచిన్నయొయారపుఁగొను మీతెఁ జ
న్మక్కుల నల్పునేరె జిగిపూఁగనిగారపుఁ జన్నుదోయి పె
పెక్కువతేరె దట్టమయి యంతయు నారలరారె నూరువుల్
మిక్కిలి యూరె నత్తపసిమిన్నఁ గనుంగొనినంత నింతికి.

43

గీ. అక్కరణిదానుజూలింతరాలితనము,
పూనుటకుఁజాలమదిలోనఁబొగిలిముగుద
దానికిఁ గతంబుపరికించికానలేక,
యచటిమందులనయ్యెఁగాకంచు నెంచి.

44

గీ. ఇంక నేమందు నట్టివానింటఁ బుట్టి,
నేడు పేరు పెద్దటికంబు నీటఁగలిపి
వట్టిగట్టులుపడ నొడికట్టుకొంటిఁ,
గటకటా యిదినావంటి కన్నకగునె.

45

క. మిక్కిలి కటికితనంబున,
నక్కటికము లేక నుదుట నాకట్టిడివే
ల్పిక్కరణి మూడుబంతుల,
నక్కట నావంటిదానికా వ్రాయుట తాన్.

46

- క. ఇది విన్నయమ్మలక్కలు,
మెదలంగానిత్తురె యింకమీదటనన్నున్
మది నేర మెంచు దండ్రీయఁ,
బదుగురిలో వట్టిరవ్వపా లైతిగదా. 47
- క. చెలులున్ బుగ్గలు వొడుతురు,
నలుగురిలో నవ్వుబాట్లు నాకని మఱియుం
దెలివొంది తండ్రీకడకా
చెలువ తుదకు గుండెతాయి చేసికొని చనిన్. 48
- క. అటువంచినతల యెత్తక,
బొటబొట గన్నీరు గాఱ బొటవేల్చేలం
జిటుకునవ్రాయుచు మేనొ
క్కటగడగడవడఁకఁ దండ్రీకడనిలుచున్నన్. 49
- గీ. కొంతవడికిని దలయెత్తికూతు నెదుటఁ,
జిన్నవోయినమోముతోనున్నదాని
నట్టె తిలకించి యుల్లమిట్టటులూఁగ,
డెందమున నింతసందియం బంది పలికె. 50
- క. పువ్వుబోడిగొ యెవ్వని,
కవ్వల నే యెగ్గొనర్చి తందఱలోనన్
రవ్వగ నోర్వం జాలక,
యెవ్వఁడు నిన్నిట్టు తిట్టె నించుకలోనన్. 51
- క. నాముందఱ నీ కీవెఱ,
వేమీ నన్నుఁగన్నతల్లి యిప్పు డిచట నీ
వేమియుఁ గొఱంత వెట్టక,
చామా యింకఁ దెప్పవమ్మ జరిగినదెల్లన్. 52

గీ. బ్రతికినంతతడవు పరు వన్నదియె లేక,

దల్లిదండ్రు లెపుడు దలలువంప,

బుట్టరానియాడువుట్టుకు బుట్టియు

గానిచేత కేల కడఁగితిమ్మ.

53

క. మునుపటి తెలివెలను జ,

వ్యవరో యిపుడెందు బోయె వగచెడునిన్నే

మన నెన్నటికిం దఱుగని,

పెనురట్టడి మాకు చెచ్చిపెట్టితి వనిసన్.

54

చ. వెలవెలగోయి యచ్చెలువ వేమఱు వెల్వడి బాలువాఱుక

నలువలవేడినీటఁ గనుకందినకాళ్ళకు సేదదీర్పుచుం

బలుకులవిన్నఁబాటొదవ పై చెమరింప నెలుంగు రాల్పడం

బలికె దమంత రాదిఱుకబారులు చేరువఁ బాఱుతేరఁగన్.

55

శా. తండ్రి కొండొకదోస మే నెఱుంగఁజూ తప్పెన్న మీయాన పె

క్కం ద్రీత్రోవను జూలు గోసిగొని యేగం జూచి డెందంబులో

వేండ్రంబొతమి పెల్లిదు బడఁప కే వే పోయి యాత్రోట ని

ల్లాండ్రం దెల్లను వాసిగన్న చెలిత్రో సందంద నే గుమ్మరక.

56

గీ. ఏకతంబునఁ జెరలాడ నేకతంబా,

కాని యట నాకుఁ జెలి చెంతలేనితటిని

నిట్టిచూ లేర్పయెఁగాని యంతకన్న,

వే తెఱుంగను మీయాన వేయునేల.

57

గీ. అనిన లోపలి చూపున నరసి నిజము,

కన్నుఁగవమ్రాలఁ గట్టినకరణిదోఁపఁ

జానయెడఁ దప్పులేమికి సంతసించి,

కూఁతుఁ గనిపల్కె గూరిమికోసలుసాఁగ.

58

- క. అమ్మా యూరక నీపై,
నిమ్మాడ్కిన్ లేనిపోనియానేరము నేఁ
జమ్ముట తప్పుగఁ బట్టక,
యుమ్మలికము పూని యుండు ముల్లములోనక. 59
- క. తనుఁ గనుదానికీఁ గడుపా,
ననుచుఁ బులస్త్యుండు పలికె నది యింత కెఱుం
గనికతమున నీ వాతనిఁ,
గనుఁగొంటివి గానఁ జూలు గలిగె న్నీకున్. 60
- క. ఇంతటిపని కేఁ గలుగఁగ,
వంతలఁదలకంగ నేల వలవదు నీ కా
వంతయుఁ గొఱుంత లే దిఁకఁ,
జెంతకు రమ్మంచుఁ గూఁతుఁ జేరఁగఁబిలిచెన్. 61
- గీ. పిలిచి తొడమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనియ,
తండు బుగ్గలుముద్దిడినిండుతమిని
గొప్పు దువ్వుచుఁ బయిచీరకొంగు తీసి,
కనులనీ రొత్తి తడవుగఁ గాఁగిలించి. 62
- చ. చనవున లేవ నెత్తి యెలజవ్వనికే లొకచేతఁ జూని గొ
బ్బునఁ దనవెంటఁ బెట్టుకొని పోయి పులస్త్యునిఁ గాంచిమొక్కి యా
యనకు వెలందిఁ జూపి తగ నప్పటికట్టడి నింతి చూలుదా
ల్చిన దగు లేర్పడం బలికి చేతులు రెండునుఁ జేర్చి యిట్లనుక. 63
- గీ. తపసియై యున్నముక్కంటి కవుడు కొలువు,
గట్టురాక న్నెచేసినకరణినిపుడు
తపసియై యున్నమిమ్మునీతలిరుఁబోడి,
నమ్మికొలుచును బెండిలికమ్ముదీని. 64

క. ఎండల బడలినయప్పుడు,

మెం డాకలి గొన్నయపుడు మీకోకప్రాపై

యుండి తనయండ నిడుకొని,

వండు లొసంగులతకూనబడలికలడగన్.

65

గీ. అనుచుఁ జేతిలోఁ జెయివెట్టి యప్పగించి,

యతఁడు గైకొన్నపిమ్మటఁజల్లునొద్ద

సెలవు గైకొని కూతునునిలువఁబనిచి,

లేచితనయింటకేగెనా రాచతపసి.

66

క. అది మొదలుగ నొకస్నియ,

పదిలముగా మగనికూర్చి పడయంగఁ దలం

పెదలోఁ బొదలఁగ నాతని,

మదిలోపలమెలఁగుచుం డెముఱపెఱుంగనిదై.

67

నీ. ఎపుడుఁ బ్రాద్ధున లేచి యేట మునిఁగి యింటి

కేతెంచునంతలో నెదురువచ్చి

యడుగుఁగెండమ్ములు కడుగుకొనఁ బసిండి

చెంబున నీ రంది చెంతనునిచి

పఱగునఁ దననునుపైటచెఱంగున

నడుగులతడి యొత్తి యంతలోన

నుతికినతెల్లదోవతులు పింజెలు వెట్టి

చని చేతి కందిచ్చి సరస నొక్క

పీట వెట్టి కూర్చున్నచోఁ బెరట నున్న

పువ్వు లొకపల్కెరంబునఁ బోసి యొసఁగి

వార్చి యాతండు లోనికి వచ్చునంత

పిండివంటలతోఁగూడ వండి పెట్టు.

68

१. ఆరగించెడుతఱి నొకయోర నిలిచి,
విసరు వీవన చేబూని వెనుకఁబూల
పాను పొక్కుటి సవరించి పవ్వళింపఁ,
దొడలపై నిడుకొనిమెల్లనడుగులొత్తు. 69

క. నడిరేయియైనఁ బలుపురు,
బడిబడి నడతెంచి రేని వారికి సరిగాఁ
గుడువంగఁబెట్టు నప్పుడ,
మడికట్టుచు వంటచేసి మరియాదమెయిన్. 70

గీ. అదనుతప్ప కుండఁగ నోరె మమరుచుటకు
నింటిఠీర్పునఁ దను మఱపించుటకును
దపనియంతవాఁడును జొక్కె దలిరుఁబోండ్ల
యిచ్చకంబులఁ బడనివా రెవ్వ రింక. 71

వ. అట్లు. 72

గీ. కూర్చి మగఁడు కన్నులఁ గప్పుకొనఁగనుండి
యంతకంతకు వేవిభృవింతమీఱఁ
జాలఁ గసిగాటులుగఁ దిండిసలుపఁజాగె
నెలలునిండె నీళ్ళాటప్రాద్దులునుడాసె. 73

క. ముగుద యొక మంచినాటను
మగవానిం గనియె మగఁడు మదినుప్పొంగఁ
మగవానిఁ గన్నతండ్రియు,
మగువం గన్నట్టితల్లి మక్కువపడరే. 74

సీ. ఏతొందరయులేక యెలమిత్తోఁ జుట్టముల్
నిండువేడుకఁ జెంద రెండుతలలు
కుదురుగా నేర్పడి పదినాఁడులునుజన్న
మఱునాఁడు పురిటిసీ స్థిరసిపోసి

యిరువదొక్కటవనాఁ డెదఁ దలపోసి

పెద్దలు పెట్టినయొకమూర్తింబునందు
నరుదెంచి తపసియు విరిబోడియును బార

సాలవీటలమీఁద సంతసమునఁ.

గూరుచుండఁ దండ్రి కొమరున కప్పడు,

విశ్రవనుఁ డనంగఁ బేరు వెట్టి

నాఱవనెల నోరె మమరంగ ముట్టించి

వడుగు నేడులేడు గడవఁ జేసె.

75

చ. పితరునిమాడ్కి విశ్రవుఁడు పిన్నటనుండియు మెండుదండియై
జతనము హెచ్చు మచ్చరముఁ జంపి వడిం జడదారిదారిఁ దా
నతివల మాని మాని తను నందఱు నందరుదందిచూడఁగా
సతమును గానలోన రెయిసైతము నీతమునిండ నుండఁగఁ.

76

క. పుడమి భరద్వాజుం డను

జడదారి యొకండు తనదు చక్కనికూఁతుక

వడి దేవవర్ణి యనియెడు

పడఁతుకఁ దోడుకొని వచ్చిపలికెంబెరిమన్.

77

సీ. చెలువకన్నులడాలు చెంగల్వవిరిచాలు

నినుమడింపఁగఁజాలు నింపునింపుఁ

గొమ్మపొక్కిలి పెంపుకమ్మతావులనింపు

పొన్నక్రొన్ననసాంపు పాలుపుఁదెలుపు

మగువపన్నులతీరు మల్లె మొగ్గలవేరు

లోనఁగూర్చుగను గోరునొరపునెఱపుఁ

జానచక్కనిముక్కు సంపంగిపుపుటెక్కు

దాపునఁ జెయిచిక్కు నేవుఁజూపు

నువిడచేతులుపూదండలొసఁగుచుండు
నింతినెమ్మోమువిరిదమ్మినెలమిగూర్చుఁ
బూజనలైడుతఱియందుఁబూనిమీకు
గట్టిగాననబోడి జేపట్టవలయు.

8

మ. అన నెమ్మోమునఁ బిన్ననవ్వలయ నొయ్యారంబుగాలేచి యా
యన వెంటంగొని తల్లిదండ్రులను డాయంబోయి కాన్పించి వ
చ్చినకర్ణంబు కరంబు వీనులలరం జెల్వంబుగా విన్నపం
బొనరింపనృది నుబ్బి మైకొనిరి వాఁండాడఁగా లాఁతులే. 79

ఉ. అంత నొకింత మంతనమునందుఁ గొమారు తలంపెఱింగి వా
రెంతయు సంతసంబడర నింతిఁగొనం దమడెందమంకు నొ
క్కింతయు నడ్డులేమి యెఱిఁగించిన మేలనివారు, దారును
వితగ వియ్యమొందఁ గనువిందుగ నందఱు నందుఁ బొందుగన్. 80

సీ. తమ్ములమ్ములనంది తరువాత నిరువురు

బట్టలొండొరులకుఁ గట్టఁబెట్టి
పెండ్లి పనులుచేసి పెద్దలరావించి
తమవారితోఁగూడి తరలివెళ్ళి

వియ్యపువా రిడ్డవిడిదిలోపల దిగి

నాల్గు నాఁడులతంతు నడపి మఱియు
నలుక పానుపు మొదలై నవేడుకలెల్ల
జరగవలసినట్లు జరగ నలరి

నాగవల్లియైన నాఁటిరేయూరేగి

యొప్పగింతలై న యుప్పుడగవు

తగవు లరణములును దగినయట్టులొసంగి

పెండ్లికూఁతువారు బిడ్డనిచ్చి.

81

గీ. అంపకమునేయఁబై నమైయపుడక దలి

పెండ్లికూఁతుతోఁగూడ నాపెండ్లికొమరు

నొక్కపాలకి నెక్కించియుబుబ్బమీఱ

నింటికేతెంచెనుబులన్యఁడింపుమెఱసి.

82

క. పిల్లదిపెద్దదియైనం

దల్లియుఁ దండ్రియును వచ్చి తమముచ్చట పెం

పెల్లను దీక్షఁగఁగొమఁరెఱుఁ

గొల్లగ సొమ్ములిడి కోర్కి కొనసాఁగంగన్.

83

క. పెనిమిటిపెండ్లాముల మం

తనమున నొకటిగ నొనర్చి తలిదండ్రులు వే

డ్కను దమయింటికే బోయిన

వెనుకంజూలేరుపడియె వెలఁదికినిచటన్.

84

క. అన్ననబోఁడికడుపునం

బున్నమచందురునివంటి బుడుతఁడు వొడమెన్

గ్రొన్నెల చాలుపునాలికి

మున్నలకొమరుండు నెమ్మిబుట్టిన పగిదిన్.

85

ఉ. ముద్దులమూటగట్టునలబొట్టియపుట్టుకయట్లు వేలుపుం

బెద్ద పులుంగుతె తడిని మేడుకమీఱఁగ నెక్కివచ్చి వీఁ

డదైనతేలు నేలికలయం దొకఁడై మఱి రొక్కపుందొకా

నద్దర వీనిపున్నెమని యానతి యిచ్చి చనిం దనంతటన్.

86

చ. వడుగొనరించి యామొదలు ప్రాఁజమవున్ చదివించి తండ్రి నే

ర్పడరఁ దనంతవానిగను నన్నిట దిద్దిన నాటితేఱుటన్

విడువనిపూన్కి గాలిబొటవ్రేలొకయించుక నేలమోపి న

ట్టడివిని నొంటిమై దవసేయై యతఁడుండెను దండ్రిపోలికన్.

87

క. వేయేడులు నీరానియు

వేయేడులు గాలిగోలి విడువకయూపై

వేయేడ్లొగిర మొల్లక

యాయడవిని దమ్మిచూలి నతడు తలంపక.

88

ఉ. నిద్దవుబండువెన్నెలల నింపెడుసొంపగు జెక్కప్రక్కలన్

ముద్దుమొలుగుదీవియలఁ బోలినబంగరు రంగుచాఱలం

దద్దయుమించుసంచపయిఁ దామరచూలి కరంబుడంబుగా

నొద్దకువచ్చి యచ్చెరువునొంది కనుంగొని నింగి నిట్లనున్.

89

క. ఎమ్ములుదక్కఁగ నొక్కటి

నెమ్మేనం గానరాదు నిలువెల్ల జెదల్

గ్రమ్మెనుమెచ్చితఁ దాల్మికిఁ

గొమ్మాయిదె కోర్కులిత్తుఁ గూరిమికుత్తు.

90

క. అని తనకమండలంబున

నునిచిన తెలిసీరు మీఁద నొకయించుక చ

ల్లిన నెప్పటిమెజిగితోఁ

గనుపట్టియచటు వెలువడి కడునర్మిలితోక.

91

మ. పెనులిబ్బిం గనుఁగొన్న పేదపగిదిం బెల్లుబ్బి కేల్దోయి మో

డ్చినిరాబారి కడానిబాజుగల జేజేమిన్న నగ్గించి యి

ట్లనియెం గూరిమిమీఱ నియ్యఁగదవయ్యా వేడెదన్మిమ్ముఁ జి

క్కనిబల్కి దెసయేలుమేలుఁ బెనురొక్కంబుండుబండాలమున్. 92

చ. పనిగ సతమ్ము మిమ్మొక నెపమ్మున నెమ్మది నెమ్మి నమ్మినం

గనికరమూని వాని ముడికానిని నై నను గాతురన్న ము

మ్మనుమని నన్ను మిన్నకయ మన్ననఁ దిన్ననఁజేయు టబ్రమే

యనవుడు నన్ని నీవడిగినట్టు లొసంగితి నంచు వెండియున్.

93

- క. మెండుపరికించి నేర్పున
దండిమగని వల్లెత్రాడు తాల్పరినిజమున్
గొండలపిండులఱక్కలు
చెండంగలవేల్పుతేనిఁ జేవదలిర్పక. 94
- క. పొడమించి వారివయస్సగఁ
బడమరదక్కినము తూర్పువై పులకు స్మృ
న్నొడయలనుగాఁగఁజేసియుఁ
గడమకడనిఁ కెవ్వఁడేలఁగలఁడనియుండక. 95
- గీ. తగినవాఁడవు దొరకితి తలఁపనేడు
నాదుమదినంత యంతయునడచెసిపుడు
గట్టువిల్కానితోఁ జెల్లికదలకుండు
పుష్పకంబనుజేరిది పుచ్చుకొమ్ము. 96
- చ. చలువయు వెట్టయున్ వలయుచందముల స్సమకూర్చు ముజ్జగం
బులు దిరుగంగ నింగివయిఁ బోవఁగవచ్చును దీనినెక్కి య
క్కొలఁదులు తెల్పఁదెల్ప మఱిక్రొత్త లొసంగితి నీకు నిక జ
క్కులు కొలువంగ నీకొలుపుకూటములోఁ గడుఁబేర్చిఁగాంచుమా. 97
- వ. అని యొసంగి మఱియును. 98
- క. కనికరమునఁ గనికరమును
మనుమని మనుమని యటు పలుమాటను దీనిం
చినలువ యిచ్చను జనియెం
దనమనికిన్సార మంచితనమని పొడగక. 99
- ఉ. అంచవలమాయితోదు చనినంతటఁ దండ్రిని జేరఁబోయి లో
నుంచినకూర్మి మ్రొక్కులిడి యుబ్బుచు లిబ్బులజేడు కాంచి దీ
నించినతండ్రిఁజూచి తమరిచ్చిన యానతి నల్పఁ గొల్పి మీ
పంచినమెప్పులం బడసివచ్చియు నొక్కటి వేడ నోడితిన్. 100

క. పెటవారెవ్వారలకుం

దటియంగాఁ దరముకానితా వొక్కటి నే

నెటి నుండుటకున్ వేడఁగఁ

మఱచితఱి జోటొండుచూపి మన్నింపఁగదే.

101

క. అన ననుఁగుఁబట్టి మొగమ

ల్లనఁగని కడుబుజ్జగించి లలినాతఁడెదం

గనికర మిగురొత్తఁగా

వినిపించెద నిలువనెలవు వినుమని పలికెన్.

102

గీ. ఉప్పరం బంటుతరఁగలయొప్పతోడ

విలువరతనంపుగుంపుల పెంపుతోడ

జడుపెఱుంగని గొప్ప మొసళ్ళతోడ

నుప్పనీటిసంద్రము కరంబొప్పనందు.

103

ఉ. జాలులయందు నందములచాలగువేలుపుటేటి దీటునం

గ్రాలెడుతావిప్రోవులను గమ్మనికస్తురి తావికై వడిన్

జీలలలోనఁ జీనిపనిచీర తెఱంగునఁ బూల జాపివూ

సొలిక లంక పొంకమకుఁ బొల్పుగుడివుల మేలుబంతియై.

104

నీ. పలుకొంటొమ్మల మలఁచినసింగముల్

దెసయేనుఁగులనెల్ల దిగులుపఱుప

నగరియుప్పరిగలమగతాలజగడాలు

విన్నేటిసిటితో వియ్యమంద

వీటనీటుగఁగ్రాలువెలిడాలుగమిగాలి

వేల్పు జంటలకును వేళ్కలొసఁగ

విరిదోట నెత్తావి విన్నంటివేల్పు వ్రూఁ

కులకెల్ల గొల్లగా వలపులియ్య

గలికిపడగంపుసోరణగండ్లు రేలు
తొవలవిందున కేగంగఁ ద్రోవనూప
వీడు తొలివేల్పుగములకై విశ్వకర్మ
లంకయనువేరజేసి నాలంకయందు.

105

క. వెన్నునికివెఱచి పాటిరి
మున్నట నున్నట్టివారు మొన్నను నిపుడా
సన్నయతింగితి గావున
నన్నా నీవేగియుండు మచ్చట నెమ్మిన్.

106

క. క్రిందిజగమ్ముననిలిచిరి
యందలిరేద్రమ్మరీండ్లు నచ్చట నీ కే
తొందరయుఁ గలుగనేరదు
వందడిచూపంగ లేరు జంకక పగరున్.

107

చ. అని సెలవియ్య నప్పలుకు తాదలఁ దాల్చికుబేరుఁ డప్పుడే
చనిచని లంకఁ జేరి పలుచందములం దను గారవంబుతో
ననయము వేల్పుపిండు గొనియాడఁగ నేలుచునుండ పుష్పకం
బానరఁగ నెక్కివచ్చి కనుచుండును నిచ్చలుఁ దల్లిదండ్రులన్.

108

క. అని రారాజుతెఱంగిటు
వినిపింపఁగ రాముఁడలరి వింతగ మదిఁ దోఁ
చిననచ్చెరువంది యగ
స్త్రునిఁగని యిట్లనియె వేడ్క దుడుకొనరింపన్.

109

ఉ. ఓజడదారిరాయ యిపుడుల్లము పెల్లుడుకం దొడంగె రా
రాజుకు మున్నులంకను దిరంబుగఁ గైకొని సోఁకుమూఁక తెం
తేజగివూఱ నేలునటులీ రిటువల్కుట విన్ననుండి, నే
నీజగమండు రక్కసులనెల్ల బులస్త్రుకొలంబు వారిఁగన్.

110

ఉ. వింశతుమందు, వెండి యొకవంతగ రావణుకన్న మున్ను లం
సందగఁ జెక్కురక్కనులు గ్రాచిరంటిరి వారివేళ్ళు నా
యందఱివంగడంబు మును పాకటివేల్పున కోడి డాగుటల్
సందియమాఁ జెల్పఁగదె పాఁగిలి మ్రొక్కెదసికు నావుడున్. 111

పంచదామరము.

అగస్త్యుడంత జెల్వుగుల్కు సందమొల్కు పల్కులం
బాగక్షణేసి వాసి రాముమోము గోము మీఱఁగా
జగానిగార పోరచూపు జాలువాఁ జూచిడం
బుగా నెలుంగు కంగుమంచు మ్రోగ వేగనిటనున్. 112

మ. తొలుత న్వెన్నునిబాడ్డదమ్మి నెలమిం దొల్వేల్పు తాబుట్టిమ
వ్వల మున్నీరొసరించి దానిఁ గొని కాపాడంగ మేదాల్పులం
గలిగింపం దరువాత వారలతనికొ సంతోస మారంగ మా
వలనం గల్గినకర్ణ మేమి వినిపింపజెల్లు నా నాతఁడున్. 113

క. మిమ్మిందఱఁ గలిగించితి
నిమ్ముల నిన్నీరుప్రోవ నిప్పుడ చని మీ
నెమ్మదులమమ్ము దలఁపుచు
నెమ్మొయిఁ గాచెదరొ చూతమిందటిబలముల్. 114

క. అనివనిచిన వల్లేయని
పనివిని మున్నీరు గాచుపని పూని కడుం
గనుకలిగియుండి యాఁకలి
గొనిడప్పికి నిలువలేక క్రోలుద మనుచున్. 115

క. తలపోసి యంతఃబాంతను
నలుమోములవేల్పుఁ గాంచి నక్కుచుఁ దమలో
వెలవెలఁబాటుచు మిక్కిలి
యలసియు నీరానఁగొంకి యడఁకువతోఁపన్. 116

క. సాకెదమని యొకకొందఱు

మెక్కినిరిఁక మెక్కెదమని మఱికొందఱు పె
ల్లాఁకలి కోర్వకపలికిరి
యూకొని నెత్తమ్మిచూలి యుల్లంబలరక.

117

క. మెక్కెదమనువారందఱు

జక్కులును బరాకులేక సాకెదమనువా
రక్కజముగ సోకుడులును
నిక్కముగా నొదురంచు నెట్టనఁబలికెన్.

118

గీ. పెక్కురమ్మాడ్కి జక్కులురక్కనులును

బొడమిపుడమినిబొగడిక వడసిరడరి
వారిలోపలనెంతయు వాసిగనిరి
హేతియుఁబ్రహేతియు ననంగ నిరువురందు.

119

క. నమ్మదిఁబ్రహేతిముద్దల

గుమ్మలకూటములు రోసి కోర్కుల నెల్ల
గ్రమ్మి తెగఁగోసి మిక్కిలి
ముమ్మర మగునీసు వాసి పొలుపుగనుండెన్.

120

ఉ. రెండవనిబ్బరంపురెయిదిమ్మరి తేఁడల హేతి దండియై

వెండిలి యయ్యె నొయ్య భయవేరిటిముద్దులగుమ్మఁ గొమ్మరే
యెండను నవ్వు నవ్వు పసనింపగు చానిని నల్వయానతిన్
వెండియు డెందమందు మగబిడ్డలకై గలకూర్చి పేరిమిన్.

121

క. ఆయిరువురకుం బుట్టెను

దీయనివిల్కానితోడ దీతై యని వెన్
దీయని విద్యుత్తేఘుఁడు
సోయగమున కింతు లెల్ల, సొగయుచునుండెన్.

122

గీ. తల్లిదండ్రులకన్నులు చల్లఁపడగ
విద్రేములు చేనె కొన్నాళ్ళు వెనుకవెనుకఁ
దప్పుబడగులు పెట్టుచుఁ దడవు నడచెఁ
బిదప జలిబిలిఁకులఁ బిలువనేర్చె. 123

క. అట్లుముద్దులు గురిముచు నలరఁ జిన్ని
తనము మెల్లనజాఱిజవ్వనము మొలిచెఁ
జిన్నిచాయంపుమేకి వన్నెయొసఁగి
కుందనంబును నెత్తావిపొందినట్లు. 124

గీ. వెడఁదఱొమ్మున కొకవంతవీకయొదవె
నగు మొగంబున నొకవంతజిగిదొలంకె
మీసకట్టున కొకవంతమిసిమిఱ్ఱోఁచె
హేతిపట్టిక జవ్వనమింపు మెఱయ. 125

క. అప్పుగిదిముద్దుకొమరుని
యొప్పునకుం దగినయట్టియొయ్యారిని దాఁ
దప్పక పెండిలిసేయఁగ
నప్పుడుతలపోసి హేతియందఱు మెచ్చక. 126

సీ. కవజక్కవలఁబోలి తొవపెక్కవలనేలి
చన్నులు కన్నులుచెన్నుమీఱ
జగిహొన్నువలెమించి తగమిన్నుఁదులకించి
మేనును గొనును జానుమీఱ
నిరులసొంపునుమీఱి తరగగుంపును దూఱి
కురులును దరులును గొమరుమీఱ
నరఁటాకుఁగని నవ్వి మరుబాకులను రువ్వి
వీపునుజూపును వింతమీఱఁ

జలుక పలుకులు, బెలువంబు గలుకు చెవులు,
నభకుతోడలును నొయ్యార మెలుకునడలు
మెలకనగవును జగిమోవి గలిగి యలరు
వెలది సంధ్యకూతును చెచ్చి పెండ్లి చేసె.

127

శా. అవల్లంబియు మున్ను విన్ను సిగదయ్యంబు న్నది న్ని న్ముముల్
దైవారక వినువాఁక పెండ్లియగుచందానందగం పెండ్లియై
వేవేగం దొలిచూలు చాచ్చి కొమరున్ వేరొందుచో, గాంచి యా
క్రేపం గవ్వపుఁగొండదండ నిడి యేగెం బెన్నిటిం గూడగన్.

128

గీ. తగుదు రెంతటిపనికై నదగవుదలఁప
రించుకయుబొంకఁగొంకరుమంచివాని
దలఁపువడిరేనియే మైనఁగలయజ్ఞాతు
రహహయెంతటిజెంతలియ్యఁడువారు.

129

క. పసిపాపఁ డేడ్వజొచ్చెను
దెస లెల్లనుమాటుమోయ దిగ్గనమెకముల్
వెసనులికి లేచి వెఱపున
మసలకనలు దెసలఁబాట మఱిమఱియచటన్.

130

వ. అప్పుడు.

131

సీ. మొసలకై దువుతోడ మురిపంపుటిరిగుంపు
మఱిపింపుకత్తుకయొఱపుతోడ
తలవాఁక జగితోడఁ దెలిమిబ్బు వెలిద్రొబ్బు
తెలిగిబ్బిత తడిపాలువుతోడ
పాపపేరులతోడఁ బగడాంబగడాలు
నగఁజాలుజడల సోయగముతోడ
పునుకపల్కెముతోడ మినుముట్టఁ గనుపట్టు
పెనుగట్టు వింటియొప్పిదముతోడ

చిన్నిశ్రోన్నైలవెన్నైల చెన్నుతోడఁ
 బేసికన్నలచిన్నైలవానితోడ
 గట్టుదొరపట్టితోఁ గూడి గట్టువిల్లుఁ
 డపుడు తటిగట్టుదరికి వయ్యాలివెడలె.

132

గీ. మింట విచ్చేసి యచ్చేసికంటివేల్పు
 చెంత నొకవంతరొడయింతచెవులుపోక
 నిలిచి యాలించి గాలించి నినువునొకవి
 మ్రోలఁదిలకించిపరికించిజాలిగాంచి.

133

మ. కదియంబోవుచు నున్నవేళ మలరాగారాబవుంబట్టి ప
 య్యెడకొంగించుక యొరజాఱ వలచే నిట్టట్టుగా నొత్తుచుకొ
 మదిలో నక్కటికంబు పిక్కటిలఁ గానవచ్చి యాబిడ్డయం
 గడ మాన్పందగు నంచుఁ బల్కుటయు నాక్రొల్లంటిపైఁ గూరిమిన్.

క. జవరాలిజాలిమాటలు

జవదాఁటక చావులేక చనుబ్రతుకు చెసల్
 బవరముల గేల్పుబలిమియు
 దిఁగిదిమ్మరువీమఁ దల్లిదిను సగునీడుక.

135

గీ. ఒసఁగి యేనుమోములసామి యూరకున్నఁ
 గాంచిరాణియు నెనలేనికనికరమున
 జవ్వనంబును బీరంబుఁజక్కఁదనముఁ
 గలిగియప్పుడయొప్పుఁగ గారవించె.

136

క. దేవరయును దేవేరియుఁ

గావలసినకోర్కులెల్ల గారాబముతో
 దీవించి వేడలేడని
 వేవేగ నొసంగబిడ్డ వేడుకఁ జెందెక.

137

గీ. అడవిగని పాటవై చిననై న బ్రతుకు

దల్లికడుపుచల్వయొకింత తగదేని

యింటబంగరు హొట్టిలో సిడెననై న

జచ్చుదల్లికడుపుచల్వ చాలదేని.

138

గీ. అట్లు పసిపాప యప్పుడె యబ్బురముగ

నిండుపరువంబుఁ గైకొని నిలిచి కెలన

జూపనెలనాల్పుఁ గని కుర్మిమొకి యతని

చెలువకుజోహారు లొనరించి చేరికొలిచి.

139

ఉ. వారలయానతి నిగులవన్నెయు వాసియుఁ గాంచిఁ వార్తిగై

వారము చేని వీడుకొని వా రొనరించి యొసంగిసెట్టియా

యూరను రక్కసుండు గడునుక్కునఁ గాపుర ముగి తద్దయున్

బీరముతో నుకేళుఁ డనుపేరను గారవ ముదె నంనులన్.

140

క. ఆతనిసోయగముం గని

చేతులగరువంబుఁ జూచి చెలఁగుచు నిటకన్

వే తగ్రామణి యనువే

ల్పేతెంచి నుకేళుఁ గాంచియెంతయువేడ్కన్.

141

సీ. అందంపునునుజెక్కు లద్దంపుమించులు

మించులు నిద్దంపుమేనిజగులు

కాటుక పెన్నెరుల్ తేటిమొత్తమ్ములు

తమ్ములు తెలివాలుతళుకుగనులు

నిండై నచిఱునవ్వు పండువెన్నెలనిగు

నెలనిగుచక్కని నెమ్మొగంబు

వన్నె బంగరుగిండ్లు వలిగబ్బిగుబ్బులు

గుబ్బులుల్ పిఱుదులగొనబుహళాయలు

చెప్పునొప్పునె యప్పు ల్లియొప్పిదంబు
 ఘట్టితనకూతుఁజిన్న పానుంపుదాని
 నందములకెల్ల నందమై యలరుదానిఁ
 దేవవతివాఁగఁ జనుదానిఁదెచ్చియిచ్చె.

142

క. అరమరలు లేనికూర్పులఁ
 గరమరదుగఁ గలసి మెలసి కలికియు మగఁడున్
 సిరివిరిబోడిని వెన్నునిఁ
 బురుడింపుచు నరిది నెయ్యమునఁ బెనఁగొనుచున్.

143

గీ. కొన్ని యేఁడులు పోడిమినున్నపిదప,
 మాల్కవంతుఁడును సుమాలిమాలియనఁగ
 బలిమియునులావు బీరంబుఁగలకొడుకులు
 మువ్వరవ్విరిబోడికిఁ బుట్టిరెలమి.

144

క. ఆమువ్వరుఁడంద్రినలెం
 దామును బెనుమెచ్చలందఁదబు సొనరింశం
 గామదిఁదలఁచి యిలువెడలి
 యాముగవిసి మంచుకొండయండకు, గడిమిన్.

145

చ. చనిదిటమారఁ జెట్లనునుచాయల డాయక బట్టబైల నె
 కొనువడగాలిఁ గ్రోలి మదిఁ గొంకక యొంటికాలునం
 బనుపడ నిల్చిపోల్చి నలువం దమయందపు డెందమందు వే
 డకును దలపోయుచుందబును గాసిలిచేసిరి వారు మువ్వరున్.

146

క. జగములను దబుసు వేడిమి,
 బొగలెగనెను మింటమంట మొత్తము పర్వెన్
 వగలంబొగిలిరి వేల్పులు
 బెగడొందెను జాలవేల్పుఁబెద్దయు మదిన్.

147

ఉ. దానికి దాళజాలక నెతందెఱగంటులు దద్దరిల్లి లో
నూనిననివ్వెఱగదలి యూడనిబాడిరి తమ్మిమూలికిం
బానలు దీట రక్క-సులక్ష్మ జనంబులు విన్ననింపఁగాఁ
బూని కడంకదోప నటమున్నె యతండును నిండు నేడుకన్. 148

ఉ. అంచనమాయ నెక్కి తెలియందపు తెక్కలడాలు నల్గడల్
ముంచుకొనంగఁ గెంపుజిగు ముక్కుమెఱుంగులు పొకిట్టింది మే
ల్లాంచిన జాభువాబొమిడికంబులడంబగు మానికంపుఁగ్గా
నిమ్మచులతోడ మాల్మలయ బంటుచుపచ్చెను నానెట్లునన్. 149

క. విచ్చేసి వారిమేనులు
మచ్చికతోఁ గేలనిమిరి మదితాల్మికి లో
నచ్చెరువందుచు దీవన
లిచ్చి కనికరంబు దోచునిట్లు పలికెన్. 150

ఉ. రక్కసులార చేరువకు రండిచె వచ్చితి మిమ్ముఁ జేరఁగా
నిక్కరణి న్నెత్తల్ గుఱువ నేటికి మీకికి లెండు తాల్మికి
న్నిక్కముగాఁగ డెంకమున నేగడుమెచ్చితి మీపయిం గరం
బక్కటికంబు వుట్టె నిపు డాసి కోరుడు కోర్కు లిచ్చెనన్. 151

క. అని పలుకులవెలఁదుక చ
క్కనిమేలిమియుం దెరవళిఁ గైకొననియెలుం
గున, దొలివే ల్పానతి యి
చ్చిన విని వడి లేచి వచ్చి చిడిముడితోడన్. 152

చ. అలవలకేల నల్వ యొడ లంటినవెంటనె యట్టె నొంటియా
యలసట వాసివాసిగని యారెయిద్రిమ్మరు లొక్కయుమ్మడిం
బలుకులఁ దేనియల్ దొలుకఁబాటఁగఁ గేలవ దోయించి యి
చ్చలదొలివేలుపుఁ బొగడఁజాగిరి కన్నులు విచ్చి యచ్చటన్. 153

క. జగములః బుట్టెంపనుమఱి

నగడింపను గినుకబూని నీల్గింపను మే

లుగఁ దగునెఱుఁబోడపు నీ

నెగదా నత్తమ్మిమాలి వేలుపుఁబెద్దా.

154

క. జడతేనిసిరులఁ దగి నీ

మతకము తెలియంగ లేక మైదాబ్బు లొడల్

సతమని నమ్మ కరమ్మును

వెతలం బడి పొరలు చుండు వెఱ్ఱులపగిదిన్.

155

శా. ఎందు నీసరి పొల్పుఁగాఁ దగివే ల్పెన్నంగ నొండొక్కఁ డీ

యందంబై నజగంబులోపలఁ గలండా పేర్కొన న్నెమ్మి మి

మ్ముం దొరంబుగ నమ్మి వేడుకొనుటల్ ముంగొంగుబంగారుగా

ముందు న్విందుము నేడు మా కది నిజంబుం జేసి తీ వియ్యెడన్.

క. మాపైఁ గనికర మొలయఁగ

మాపూర్కికి మెచ్చి మమ్ము మన్నింపంగా

నోపెదవేని న్వేడెద

మాపయి మామేలును దమయక్కటికంబున్.

157

క. కడదొరలను బవరంబుల

నొడువం గలబల్లి మాకు నొండొరులపయిన్

విడువనికూర్చియు సిరులును

నెడపక వేలుపులవేల్పు యిప్పింపగదే.

158

గీ. అనుచుఁగొనియాడితను వేడఁగనికరమునఁ

గోరికలనిచ్చిలలిమెచ్చికూర్చివేర్చి

దడవు దీవించి మించినెత్తమ్మిచూలి
కదలివినుదారిఁ దనవారిఁగలసిచనియె.

159

వ. అంత.

160

ఉ. వేలుపుఁబెద్ద తా నిడివవిప్పగు మెప్పులనొప్పుమీఱి నొ
వ్వేలుపుఁబెద్ద లొక్క మొగి విక్కుచు నిక్కుచుఁ గండ్రొవ్వునన్
వేలుపుఁబెద్దలం గెలిచి వీరిని వారినిజాలె వారలన్
వేలి యొనర్చి వేర్చి పెనుకిన్కఁసెయిం జెఱఁ జెట్టి రింతులన్. 161

క. పొడిచిరి పెక్కుర జక్కుల,
జడదారులఁ గాళ్ళ రాచి చమరిరి నేలన్
గడతేర్చిరి చిలువల నొక,
కడకుం చెచ్చి పొగ రెచ్చి కలఁచిరి జగముల్.

గీ. వారు పెట్టెడిరట్టడిఁ బడఁగ లేక
యిండ్లు వాంకిడ్లు విడనాడి యెదల నోడి
కన్నకన్నవారల నెల్లఁ గాళ్ళ వట్టి
వట్టియనదలై వేల్పులు కట్టువడిరి. 163

సీ. ఒకవాడ మొకమోడకొకవేల్పుఁ గొట్టింతు
రొకవంకజములెంకనొడిసిచఱతు
రొకచక్కిపొగరెక్కియొడయండఁబట్టింతు
రొకచాయఁదొగదాయనొదుగనడఁతు
రొకదారిజడదారి నొఱపులఁబెట్టింతు
రొకచెంతనెలనింతయుక్కడఁతు
రొకమేల వినుచూలి నూరక కట్టింతు
రొకదండ జము నుండ నోలిఁ బంతు

రొక్కయిక్కను జక్కల యుద్భంతు
 రొక్కనీమునిఁ బాముల నుక్కు మిగులఁ
 బెక్కులాగుల నేగులఁ బెట్టుచుండ్రు
 రక్కసులు మువ్వరును గ్రొవ్వ పిక్కటిలఁగ.

164

సీ. నీభస్మమోవంగులఁగె నెఱవూలి నెల చాల్చు
 కనుమూయుటుడిగె వేగులవేల్చు
 విచ్చకానిని దేదె వచ్చు జక్కలఁజేడఁడు
 పిచ్చుకంటై పోయె బెగిడి జమఁబు
 పలు ద్రిమ్మరునుండె దూలిరక్కనుఁ డెఱు
 వంటయిండ్ల నడంగెవచ్చిచిచ్చు
 నంకల కీరవయ్యె వలగొని నీటితే
 దొకనూలఁ బడియుండె నొకఁడు గాలి

తక్కగలవేల్చు లెల్లను దల్లడమున
 బయలు వట్టి తురుగునట్టిబ్రతుకు గనుట
 కాక నోరి కోరె మొక్కిత లేక మనిరి
 యుకల చెప్పెడి దేమి యాయాగడంబు.

165

క. ఇక్కరణి న్మువ్వరు నా
 రక్కసులుం గండకావరంబున నేరిన్
 లెక్క మొనర్చక యుండిరి
 యెక్కడఁ గనుఁగొన్నను దమరె యగుచుఁ గడిమి.

166

గీ. అంత నొకనాఁడు వేడుక లనఁగి పెనఁగఁ
 బెద్దకొలుపుండి మువ్వరుఁ బెం పెసంగ
 వేల్పుటగసాలిఁ బిలిపించి వెరవుమీఱ
 వలయుమరియూద లొసరించి వాని కనిరి.

167

క. ఓయీ వేల్పుల కందఱ,

కాయాకొ లడుల నెదఱింగియందపు నెలవుల్

సేయుటవలనను నీవే,

రేయెడలను వన్నె కెక్కి యెంతయు నలమెక్.

168

ఉ. కావున మాకునుం బసిడిగట్టున నై నను వెండికొండపై

నావల నై న మంచుమల నై నను గవ్వపుగొండ నై ననున్

నీవెర వంతయు న్నెఱసి నిక్కపుఁజక్కనిమానికంబులక్

తీవి యెలర్పఁ గూర్చి యిపుడే యొడగూర్పుము పైడి మేడలన్.

క. అనినఁ జేతులు మోడిచి

యను వొప్పుగ వారిమోములందునె చూడ్కుల్

పెనఁచి యడంకువతో నిటు

పనితెఱఁ గెఱిగించె నతఁడు వారలతోడఁ

170

గీ. జమునికడయందుఁ బాలుపొందునంద్రమందు

నెనఁగునొకదీవి పెరుతీవియెల్ల మెఱసి

పుడమియందును నెందును బుట్టరాని

మానికమ్ముల నిమ్ముల మలఁచి తెచ్చి.

171

ఉ. వేలుపుతేనియానతిని వింతగఁ జేసితి వీఁడొకండు శా

త్వేలుపులార మున్ను గడువేడ్కఁ ద్రికూటముఁ నాఁగఁ బేరునఁ

గ్రాలెడుకొండకొమ్మునను నా తెలివెల్లనువెల్లడింపఁగా

నేలినవారి కయ్యదియె యిమ్ముగునిమ్ముని నాకుఁ దోఁచెడుక్. 172

సీ. ఏవీటికిని నాల్గుకేవలందును జుట్టి

సంద్ర మగ డయె చవులు నింపు

నేయూరిపెనుకోటఁ బాయక బురుజుల

నేవున వేల్పులు కాపు గాతు

రేప్రోల వరువాత నెల్లరనిద్దుర

మిన్నేటియలుకుడు మేలుకొలుపు

నెందలిరతనాలు చింది పడఁ గడలి

తావలంబయ్యె రతనములకును

నెచటియెలఁదోటగమి తావి యొసఁగి మింట

వేల్పుటాండ్రకు మగలకు వేడ్క లొసఁగు

నెచటిపయ్యెర లడతేరి యెల్లయపుష

చెల్వలయుఁ జెల్వలయు సెజ్జ చెమటలార్పు

173

వ. అట్టిసింగారంబులకుం బుట్టినిల్లును గలుములకాటపట్టును బీదసాదల
కుంబసిండి కొటారును బెద్దలకుం బట్టుగొమ్మయు నయి లంకచె
న్నలరుచున్నది. 174

ఉ. లంకను జేరి మార్తుర నలంతులఁ బాటఁగఁదోలి నెయ్యురం

బొంకముగాఁగఁ గల్గు లిడి ప్రోచుచు మీసరిసాటివారిలో

నంకిలిలేఁగొప్పతన మందఁగలారని వేల్పువడవాఁ

డింకను గొన్నిపల్కు లెద కింపుగ మంతనమందుఁ బల్కినన్. 175

ఉ. సంతస మంది ముందఱను సామి హసాదని పెద్దయెల్లునన్

వితగఁ బల్కుచుం బసిఁడిబెత్తములెత్తి యదల్చి మూఁక నం

తంతఁ దొలంగఁదోలి పణిఁగరులు సూరెల దారి చేయఁగాఁ

జెంతలఁ జేరి యొండొరులఁ జీరుచు దండులు పెంబడింపఁగన్. 176

గీ. కదలి పొలదిండ్రయార్పు లాకసము ముట్ట

లంకఁ జేరిరి ముగురుఁ గలంకఁజేటి

యంత వారలబీరంబు నలవు బలిమి

యరసి నర్మదయ నెడునచ్చర నెలంత.

177

క. పుష్పిలుతుని వాలాడుం

గ్రోవ్విరిహూపులొ యనంగఁ గొమరా రెఱుపే

జవ్వనులం ననకూతుల

మువ్వరఁ గొసవచ్చి యచ్చె నుగిరికిఁబెరిన్.

178

వ. అందఁ మాల్పనంతకుడఁ సుగంధి యనుతనవెలంపియందఁ పజ్జ
ముష్టియు విహూహాహుడును జుట్టునుడును నున్నునును యు
కోపుండును నున్నునునును నున్నునును ననునొకగురుకొడుకులను
నిల యనుకూతునిం గనియె నున్నునును గేతువుల యనుబోరుల
యందుఁ బ్రహస్తండును నకండునును వికలుండును శెకటమును
డును ధూమాన్యుండును దండండును సుపార్శ్వండును సంహా
దియుఁ బ్రభునుండును భాసకిర్ణండునును నున్నునునుకొడుకులును
బకయుఁ బుష్పిత్కటయుఁ గైకసియుఁ గుంభినయు నను నలువురు
కూతులునుం గొనిరి మాల్వపుధ యనుతనవల్లంపియందఁ నలుం
డును హరుండును సంహానియు నను నలుగురుకొమాళ్ళు గాంచె
వారె విభీషణునకుం బెగ్గడలై వెగ్గలంపు టగ్గలికలం జెన్నుమీటిరి.

గీ. ఇట్లు తామరతంపరై యేపుఁ జెంది

జగములం దెందు నెవ్వారి సరకు గొనక

విట్టవీగుచుఁ గొడుకుల వెంటఁ గొనుచు

ముజ్జగంబులుఁ గలఁచి రాపొలునుదండ్లు.

180

ఉ. వారలరాయిడి నొగిలి వాంచినవెల్లలనిమోముఁదమ్ములం

గూరిన నెవ్వగం గదలి కోరిక లీరిక తత్త వేల్పు లె

వ్వారలఁ జేరువార మీక వాసిగ నుండఁగ నెద్దితావికె

వ్వారికి విన్నవింపుదుము వారలయాట్రడి యంచు నెంచుచున్. 181

క. ఆరసి కర్జముఁ గని యి

బృహిని నలమలవిలుగలవాఁడడఁపంగా

నేరుచు నని పొంగి వడిం

జేరి రొకట వెండికొండచెంగటి కెలమిన్.

182

చ. అటువలె వెండికొండఁ దఱియం జని మేలిమిగద్దెమీఁదన

చ్చొటఁ గొలుపుండి వేడుకలఁజొక్కెడు మిక్కిలికంటిదేవరం

బొటపొటఁ గన్నలం దొరఁగి ముమ్మరమైచను నీటిజాలునో

నటమటమారఁ గాంచి మది నల్కుచు నెయ్యమునం బునంగొనన్.

గీ. ఒదుఁగువాటున నిలుచుండి యొక్క పెట్టఁ

జేతులు మొగిడ్చి జోహారు జేసి నిలిచి

చేల్పు పెకిమీఁడు మున్నగా వేల్పుతెల్ల

నెలుఁగు కత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనిరి.

184

గీ. ననుమోములవేలుపా యిదె జోహారు

ఇవముగుబ్బిలియల్లుడ యిదె జోహారు

ఇంచుచిలు కానిపగవాడ యిదె జోహారు

ఎక్కుడుకనులదేవరా యిదె జోహారు.

185

చ. ఉడుగనికీస్కంఠోఁ గదలి యొక్కట నెక్కడ గన్నదామయై

కడఁక నుకేతుబిడ్డలు జగంబుల నేవఁగఁ దల్లడిల్లి యి

య్యెడలను ముజ్జగంబులను నేలెడుదేవర వీవటంచు నీ

యడుగులు పట్ట వచ్చితినియారసి మా మొఱలాలికింపవే.

186

క. కాల్పిరి జన్నపుసాలలు

కూల్పిరి దేవళము లెల్లగోడలతోడన్

బీల్పిరి మానిసి నెత్తురు

రాల్పిరి యేలికలతలలు రవణంబులతోడన్.

187

ఉ. ఏమనిచెప్పువార మలయీర స మహ్మలదిండ్ల బారిచే
 నేమును బోవగా వెఱుతు మెప్పుడు జన్మపుఁబాళ్లు గైకొనం
 దామును గుట్టుమీఱి జగదాదులు మాదిరిముక్కుపట్టంగఁ
 బ్రేముడి బాట్టియల్ విడిచిపెట్టిరి యొజ్జలమోము చూడఁగఁ. 188

క. మేమే జేజేదొరలము,
 మేమే జగములనునెల్ల మిన్నల మనుచున్
 బాము లిడం దొరఁగొని రా,
 బాములు కడజేర్చి మమ్ముబ్రతింపఁగదే. 189

క. అని మ్రొక్కి- తన్ను వేడిన
 వినుసిగరాయండు వారి విన్నప మెల్లఁ
 విని కనికర మెదఁ బొదలఁగఁ
 గనుఁగొనలం బిన్ననవ్వు గదురఁగఁ బలికెన్. 190

క. మీముందఱ నిజ మాడెద
 మోమోటలు కట్టిపెట్టి మొఱకుల వారిఁ
 నే మడుఁపనోప వెన్నుని
 సేమంబునఁ గానఁబొందు జేకుఱుఁ గోర్కుల్. 191

క. వెన్నుఁడు దక్కఁగ నొండాకఁ
 డెన్నఁడు గెడపంగఁజాలఁ డీరక్కసులం
 దిన్నఁగ మీ రిపు డాతం
 డున్నడ కరుగుండు నెమ్మి యుల్లము గదురన్. 192

క. అకై వడి మలవిలుతుఁడు
 మూఁకగఁ దను వేడు వేలుపులతో నసఁగా
 నేకడఁ గొలిచెడివారలఁ
 జేకొని కాపాడ మీకె చెల్లు నటంచుఁ. 193

- క. ముక్కంటి స్వీడ్కొని వా
 కొక్కట వెలికొండ వెడలి యొండొరుఁ గనుచున్
 మిక్కిలి పొంగి చెలంగెడి
 యక్కడిపాల్కడలిఁ గాంచి యం దొకదీవిన్. 194
- క. కడలికిఁ దొడవనఁగాఁ గడు
 బెడఁగగునొకవీడు చూచి పెంపుగ దానిన్
 దడ వబ్బరపడి చూచుచు
 నెడనెడఁ గలవిత లెల్ల నేర్పడఁ దమలోన్. 195
- గీ. చెప్పి మెచ్చుచు నొక్కింతసేపు మనలి
 యొక్కచక్కిని జక్కనిచెక్కడంపుఁ
 బనులఁ జెలువొందుపొగడొందుపసిఁడికోటఁ
 గనులవిందుగఁ బొడగాంచి కనఁ దలంచి. 196
- గీ. చొచ్చి యచ్చంపుఁబచ్చలమెచ్చు హెచ్చు
 కట్టడపుఁద్రోవక్రేవల బిట్టు నడిచి
 యవల మగరాలజిగి చాల నలమ నలరు
 తఱుకు లీ నెడువెన్నుని నెలవుచేరి. 197
- నీ. పొంగారుబంగారురంగుకంబంబులఁ
 జలువచప్పరములు చెలువునింప
 సరిమించుసిరిగంచు పరిగంచుటందంపుఁ
 జందువామినమిసల్ చొకళింప
 వగఁగ్రాలుపగడాల మొగరాలగుంపుల
 కెంపులు క్రేవలఁ గ్రేళ్ళుదాఁట
 మెఱుఁగూని దొర లేసి నెఱమానికపుఁబెద్ద
 గద్దెలన్నిగులు గండుమిగుల

యెంచ నదియొత్త మా కని యించుకై న
లెక్కనేయరు మాటలు పెక్కులేల.

206

గీ. ఏమిచెప్పుకొనుదుము మాసాని నీకు
వారు పక్షచెడునొకపుల వసరునప్పు
జెంపొ దోసంబుచేయువా రిట్టివేల్పు
బ్రదుకుఁ జెందుదురినియెంతుమెదలలోన.

207

గీ. ఇచ్చ మానుసులయ జూడ ముచ్చటగును,
జావుగలిగినవారలచంద మరసి
చేలొకో తాను గలిగింపఁ జాలఁడయ్యెఁ
జావు మాకని నలువపై నేవవొడము.

208

సీ. బెడింబుదగాఁ గేల నడిదంబు పూసిన
మేటిరక్కనులకుఁ జేతను పూఁడఁ
బిగివింటి నొగినంటి తెగనిండఁ దీసిన
బిరుగుదండుల కేండ్లు వేయు నిండుఁ
బులుఁగుత తడి నెక్కి పొలికలనికి నేగ
నొప్పునివారలయుసులు లేగు
నెదలోనఁ గన లూని యించుకచూచినఁ
గానివారలపిండు గం డడంగు
బటువుకై దువు తనరార దిటముమీఱ,
బంటులను గాచుపని పూని వచ్చితేని
తలఁక కెవ్వాడు చివ్వుకు నిలుచువాడు
జాలమేలను గై గొమ్మునగమమ్ము.

209

క. అని విన్నవదనము తోఁపఁగ,
మనవి యొనర్పంగ వారి మన్ననతోడం
గనుఁగొని వెచ్చుం డిట్లని,
కనికరమున నానతిచ్చెఁ గరఁగినమదితోఁక. 210

చ. నెఱుఁగుచు రక్కసు ల్పలువయిచ్చినమెప్పుల నొప్పుమీటి పల్
తెఱుఁగుల మిమ్ము నొంచుటయుఁ దీఱియీఱడి కోర్వలేక యం
దఱు మలపిల్లఁ గొల్పుటయు నన్గన నాతఁడు మిమ్ము బుచ్చు పే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార చనుఁ డిండ్లకు వారలరూపు మాపెదఁక.

క. అమ్ములవాసలు గురియుచు,
నెమ్ములు విఱుగంగ మొత్తియెవ రడ్డయినకొ
నమ్ముఁడు జముకడ కనిచెద.
నిమ్ములనుండుండు మీర లెల్లరునింకఁక. 212

గీ. అట్టికరమును గనికరముట్టిపడెడు,
వెన్నుపలుకులు వీనులవిందుగొలుప
నెదలఁ బొదలెడునుదిలల వదలికదలి,
యిమ్ములకు నేగి రిమ్ముల నెల్లవారు. 213

గీ. అట్లుజేజేలు తమయిండ్లకరిగినంత,
సంతయును వేగరులు తెల్ప నాలకించి
మాల్యవంతుఁడుతమ్ములమంతనమునఁ,
బిలువగానంపియొరులకుఁదెలియకుండ. 214

గీ. తగవుదోఁపంగ నిట్ల నెదమ్ములార,
వినరుగా నేటిప్రొద్దొక వింతవింటి
వెఱచి మొన్న నీనడుమను వేల్పులేమొ,
గట్టువిల్కొనియొద్దకు నట్టెనేగి. 215

క. కని వేసవేలతెలుగులఁ,

గనికం మెదఁబుట్ట నోటికసితీతంగా

మనయాగడంబు తెల్లను,

నుచవి యొనర్చుచు నటుపయి మముమీఁబండ్లక.

216

క. నిలువంగనీయ రెండునా,

బలియురు రక్కసులు వారిబారికి మమ్ముం

దొలఁగించి యేలకుండినఁ,

గల రేయెందె న మాకు గానిబొచ్చుటల్.

217

చ. అని మొఱవెట్టఁ జొచ్చిగట యాపయి నొదలఁబాచి యాతఁడొక

గసికర ముప్పతిల్ల గడకంటనుగిన్నొని వారిఁజూల్పఁగా

వినుఁడితె యున్న హపు వినిపించెన నోపనుసేనునెన్నుని

గనుఁడితఁడయ్యె నేసి మిముఁగావఁగ జూచినవాఁడు పొడిఁబుక్.

218

గీ. అనుచునానతియిడెనట యాపలుకులు,

చెవినివేసికొని ససిండిచేలవానిఁ

గానఁగాబోయి మ్రొక్కులు వేసవేలు,

సతిపివిన్నవించిరటపై చందముననె.

219

మ త్తకోకిల. అంతటం గరివేల్పు వారలయందుఁ బ్రేమడిమిఁగా

నెత్తకై ననుసేను గల్గఁగ నేల నొవ్వఁగ మీఁకీక

ద్రుంతు రక్కసితేండ్ల మువ్వుగదొడ్డిహూపుల వ్రేల్చిడిక

వంతిలేటికిఁ బొందుగీములవంక నందఱు నెమ్మిఁకో.

220

క. అనివీడుకొల్పు వెల్వడి,

కనుసై గలుచేసికొంచుఁ గై దండలతోఁ

బెనుసందడి సేయుచు వే,

చనిరట యావేల్పులెదల సంతసమారక.

221

ఉ. వేల్పులపాలివాఁడు కఱివేల్పుతఁ డిచ్చినబాస తప్పునే
తెల్పెదనెట్లులెన ననిదీఱుచు వారలపూస్కియెల్లఁ దొ
ల్వేల్పులమంచు నెవ్వరినివిక్కుచు లెక్కయొనర్ప కక్కటా
సల్పితమట్టివాని కెకసక్కెము క్రొవ్విసఁ జేటుమూఁడదే. 222

క. తనబలిమి యెదిరిబలిమియుఁ
గనుఁగొనఁగాలేక త్రుళ్ళికావరమున నొ
ప్పనివేరము పూనితిమిటు,
మఁపొగరులె యింతచేసె మఱియేమిటికేన్. 223

—